This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

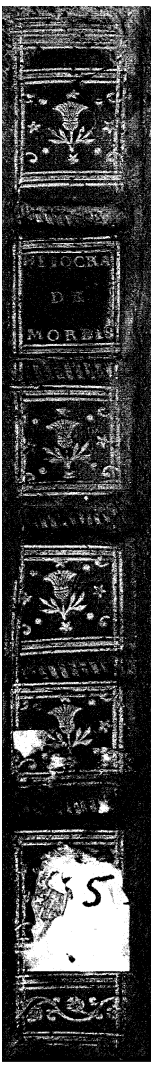
LOCKE
DE
MORBIS

A 61
H.65
R

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBRI quatuor. Georgio Pylandro Zuiccauiensi Germano interprete.

Emendatis ac restitutis quamplurimis locis, tam in Aldina quam in Germanica impressione Græca deprauatis, ex collatione peruetusti manu scripti voluminis.

In eosdem quatuor libros præfatio & argumentum ad candidum lectorem, eodem Georgio Pylandro authore.

MARCOS
Y
FRANCISCO VIÑALS
MADRID

PARISIIS.
Væneunt exemplaria Christiano Wechelo sub scuto Basilienſi in vico Iacobæo: & sub Pegaso in vico Bellouacensi.
An. M. D. XL.

ILLVSTRISSIMO AC POTENTISSIMO

Principi ac Domino, D. Ioanni Friderico Saxoniæ duci, ſacri Romani imperii Principi Electori ac Archimarſcalco, Lãdgrauio Thuringiæ, Marchioni Miſniæ, Burggrauio Magdeburgenſi, domino ſuo clementiſsimo, Georgius Pylander Zuiccauienſis. S. D.

E. P. Q. Athenienſium ſenatus conſulto decreuit, vt Hippocrates Cous ciuitate donaretur, omnibusq; Coorũ pueris Athenis puerilem ętatem agere & inſtitui liceret, cum ipſorum patria talem virum produxiſſet: ipſi tandem mortuo ſacra maxima exhiberentur, propterea quod proſperam cum ſalute valetudinem, omnibus Græciam inhabitantibus, cum alias ſemper, tum vero maximè, cum ex vicinis popu is peſtis Græcię immineret, ſingulari ingenio atq; induſtria con-

ſeruarat. Quin & omnis veneranda antiquitas, diuinis eum ac ſempiternis honoribus dignum iudicauit, partim quod viuus multas etiam barbaras nationes à peſte ingruente liberarat, tantũ admonendo legatos ad ſe miſſos, quos ſingulæ nationes ventos vitare deberent, partim quod ipſe primus plurima volumina de re medica ſine inuidia conſcripta, poſt mortem ſuam poſteritati communicarat, cupiens videlicet quamplurimos eſſe qui humanum genus, ſanum & incolume conſeruarent atq; à morbis liberarent, Eũdem honorem ex illo tempore in hodiernum vſque diem, omnes qui de bona hominum valetudine & vita vel ſcripſerunt vel cogitarunt. Hippocrati habuerunt, alii enim eum principem Medicorum, alii antiquum parentem nominant, & reuera nihil eſt in tota arte Medica, quod non ex Hippocrate tanquam ex limpidiſsimo ac dulciſsimo fonte ſcaturiat. Me certe eius lectio ita capit atque delectat, non propter verborum aut ſententiarum (quæ ab ipſo petenda non ſunt) elegantiam, ſed propter rerum quas tractat pondus & veritatem,

vt ni-

vt nihil à quouis vel Philoſopho vel Medico vnquam dictum ſcriptúmue exiſtimẽ, quod perinde ex primis illis quatuor elementis ſeu principiis phyſicis, fundamentum & rationem ducat, atque omnia illa ſcripta & dicta Hippocratis, quæ nobis amore non varietatis ſed veritatis reliquit. Ac propterea cum iá ante ſex fere menſes exercitii cauſa quatuor eius libros de morbis verterem, forte id reſciuerunt quidam in re Medica docti viri, qui cum me ad æditionem hortarentur, egóque imbecillitatis ingenii mei mihi conſcius, hęc non ita ornata atq; expolita eſſe dicerem, vt in publicum prodire auderent, impetrarunt tandem quod cupiebant eo prætextu, quod cum nullus ſit liber tam malus, quin ex eo aliquid boni poſsit colligi, & nullus econtra tam bonus, quin in calumniatorum manus incidat, ego quoque ſubruſticum pudorem reieci & doctorum virorum voluntati obtemperaui, non ignorans multa in prima ſaltem iſta æditione eſſe ſcripta, quæ à viris doctis & fortaſsis à me ipſo cum tempore caſtigabuntur. Ita enim exiſtimo, nullum

nullum eſſe etiam ex doctiſsimis viris, quin cum primum aliquid ſcribit vel componit, multa ita ſcribat atq; componat, quæ cũ tẽpore ipſe improbat atq; emendat. Sunt enim πορρωτέραι φρονтίδες σοφωτέραι. Id quod in Hippocratis ſcriptis vertendis minimè mirũ eſt, cũ vel vnicus & quidẽ ſummus poſt Hippocratem Medicus Galenus, qui hoc vnum ſtuduit vt in Hippocratem commentaria ſcribe ret, in exponendo eius ſententiam non tantum ſæpiſsimè hæreat ac dubitet, ſed plane ſe ſententiam in aliquibus locis Hippocratis non aſſequi poſſe fateatur. Quapropter viri docti facilius mihi veniam dabunt, cum hæc quaſi prima ſit verſionis Hippocratis delineatio, egoq; mecum benê agi putabo, ſi viri do cti intellexerint, me lectione Hippocratis ſal tem delectari & affici, quod ſi qui hæc quæ ego incepi melius præſtare voluerint, gratiã à me impetrabunt, ſi id candido animo fecerint. Etſi vero Illuſtriſsime Princeps cõpertum exploratumq; habeam, quod non tantũ in ampliſsima ac generoſiſsima illa Germania (vbi tua tum authoritas tum potentia prę cæteris principibus & electoribus iam olim ſemper

ſemper valuit & nunc valet plurimum) ſed apud omnes exteras nationes, tam auguſtum ſit nomen tuum & maiorum tuorum, tanta potentiæ fama, tanta fortitudinis ac magnanimitatis exiſtimatio, tantum deniq; iuſticiæ ac veritatis teſtimonium, vt & ſubditi tui te tanquam parentem ament, & alii principes & electores imperii te ſuſpiciant ac admirentur, externi tandē Reges tibi quam familiariſsimi ac coniunctiſsimi eſſe cupiant: & propterea dedicatio libellorum meorū Celſitudini nominis tui, vmbram potius quam ſplēdorem allatura ſit. Nihilominus fore ſpero vt C. T. boni conſulat ſtudium meum vbi rationem iſtius mei conſilii intellexerit. Multis ſed male tam in Gallia quam in Italia perſuaſum eſſe ex multorum etiam doctorum confabulationibus intellexi, in Germania nullū eſſe vſum neq; Medicinæ neq; Medicorum. Hanc imperitam ac incertam opinionē non tantum multi illuſtriſs. ac clariſs. in Germania principes qui multos doctiſs. Medicos partim in aulis ipſorum partim in ſcholis publicis ſeu vniuerſitatibus honeſtè fouent, ſed omnes qui Germaniam vel ſalutarunt tantū-

modo,

modo,refellere poſſunt, interim illud quidē ſine dubio verum eſt,omnes tam Italos quam Gallos magis religioſe obſeruare præcepta & regulas Medicorum quam Germanos noſtros. Plures etiam in Italia & Gallia docti & periti Medici non tantum in aulis Regum & Principum ſed & in ciuitatibus opidulis villis & pagis quam in Germania reperiuntur. Habet enim chriſtianiſsimus Rex Francię peritiſsimos ac doctiſsimos Medicos ſui tantū corporis curam habentes, ad minus ſexdecim, habet ſuos priuatos Medicos ſereniſsima eius Regina,priuatos etiam habent Medicos multi ampliſsimi in regno Franciæ principes Cardinales & Epiſcopi. Lutecia vrbs Pariſiorum habet ad minus Medicos quinquaginta, Lugdunum viginti. Mons peſſulanus antiquiſsima ac florētiſsima ſedes& ſchola Medicorum habet circiter decem Medicinæ doctores & profeſſores excellētes,eſt præterea nullum in Gallia oppidū quod magnitudine Zvuiccauio patriæ meæ cōferri poſſit,quin alat ſex aut octo medicos,quatuordecim ac quindecī pharmacopolas,ita oīa Medicis & pharmacopolis ſunt plena, nihilominus

nus Germania etiam ſuos habet & quidē clariſsimos Medicos, vt enim de parte aliqua ſaltem Germaniæ, ac ſi ita videtur de illuſtriſsimorum Principum Saxoniæ ducatu tantum diſſeramus profecto inuenientur multi & quidem apud omnes exteros clari Medici, niſi non fuerint aut ſint Medici Auerbachii, Cubito, Lindeman. Georg. Agricola Næuius, Ioannes Pffeil, qui omnes etiam temporū noſtrorum memoria in ipſa Italia propter ſcientiam artis Medicæ clari fuerunt. Quid de conterraneo meo Cornario ſentiant omnes Itali & Galli cuiuis notum eſt, cū ex eius ſcriptis & verſionibus quotidie hauriant. Quid dicam de Fuchſio, Otthone Brūfelſio, Ioanne Guinterio Andernaco, Ioanne Agricola Ammonio, Ioanne Vaſſeo & aliis Medicis Germanis quorum in re Medica ſcientiam ipſe nunc Galenus Dioſcorides Aetius & Paulus celebrant. Habui præterea in C. T. vniuerſitate celeberrima præceptorem Medicum D. Auguſtinum Schurff, quem ſi Lutecia ipſa aut etiam Monspeſſulanus profeſſorem haberet, ſine dubio cum magno fructu & deſiderio propter ſingularē eius in docendo methodum

thodum audiretur, ſunt tandem quamplurimi in Germania doctores, ex quorum numero excellit D. Stephanus Wild in patria mea Phyſicus, qui in actu, vt ipſi vocant practico, multas mirandas curas & tentauit & præſtitit, quæ ſi in Mõtepeſſulano aut Pariſiis accidiſſẽt, admiratiõe digna ab oĩbus iudicata fuiſſẽt. Adhæc cõſideret quæſo vnuſquiſq; Medicinæ candidatus, cum primum hoc noſtro ſęculo opera Grękę linguæ peritorum, neglectis ac reiectis Barbaris purior Medicina refloreſcere cœpit, quæ natio plus induſtriæ & laboris ad laudatiſsimum illum conatũ contulerit, ſine dubio inueniẽt id, quod oẽs docti viri etiã in Italia & Gallia lubens fatentur, quod Germani maximam partem præſtiterunt. Hæc ideo ſcripſi potentis. Princeps, vt magis clarum exiſtat, Germaniam merito ſibi hoc noſtro ſęculo iſtam vendicare laudẽ, quod ſicut omnium linguarum ſynceræ philoſophiæ, ac facultatum omnium, ita etiam Medicinę peritiſsimis viris floreat ac quaſi abundet. Quamuis hoc ſit veriſsimum, optãdum eſſe Germanis omnibus, vt dum proſpera vtuntur valetudine diligentiorem valetudinis

dinis rationem haberent, & dum ægrotant magis eſſent Medicis obtemperantes: qua quidem in re ne latum quod agunt digitum Itali & Galli à Medicorum præceptis diſcedunt, idem ſi facerent Germani noſtri, omnes alias nationes tempore belli & pacis prudentia & fortitudine tam animi quam corporis facile excellerent, ſunt enim naturaliter aliis nationibus Germani magis proſpera valetudine præditi, & plærunq; bonam corporis temperaturam ſequuntur bonæ operationes animi & meliores mores, & exiſtimo Principũ munus eſſe non tantum tranquillitati reip. ſed etiam bonæ valetudini ſuorum proſpicere, cũ neq; fortitudo vlla vel animi vel corporis qua pax conſeruatur & bella arcentur conſiſtere poſsit, in corporibus diſtemperatis. Qua in re C. T. ſi quis alius Principum & Electorum præcipue incumbit, vt tum alios viros doctos ita etiam bonos Medicos ſicut habet, habeat. Ego vero clemẽtiſsime Princeps, cum & natura ipſa me parentibus quidem vitam, tibi vero tutam & ſecuram debere voluerit, & T. C. pro ſingulari clementia me iam per multos annos in ſtudiis ſumptibus adiuuerit, ita

vt merito & quod viuam & quod honeſte viuam poſt parentes & præceptores meos nulli mortalium quam tibi debeam, etiam atq; etiam rogo vt verſionem illam T. C. dicatã accipias quaſi teſtimonium omnium ſtudiorũ voluntatum & cogitationum mearum, quibus nihil aliud machinor & molior, quam vt C. T. & patriæ obſequi & inſeruire poſsim, Deus opt. max. diu conſeruet ſaluam & incolumem C. T. ad nominis ſui gloriam & Reip. ſalutem. Bene valeat C. T.

Luteciæ Pariſiorum Kal.
Septemb. 1540.

GEORGII PY-
LANDRI GERMANI AD
Lectorem prefatio.

Ippocrates in primo Aphoriſ morum ſcribit, vitam eſſe breuem, artem vero longam &c. Atq; vtinam hanc eius ſentẽtiam omnes, non tantum Medicinæ ſed cuiuſcunq; profeſſionis viri ſæpe in lingua, animo & mente tenerent, ſine dubio enim opinor, quod breui omnium artium profeſſores, haberemus magis excellentes, quod quantum ex vtilitate & tranquillitate reipub. eſſet futurum, cuiuis cõiectandum relinquo. Sed vt intra limites meos conſiſtam, de aliis artificibus nihil, de ſolis Medicinæ ſtudioſis meisq; commilitonibus differam. illis certe optarem, vt dũ vitam breuẽ, artẽ vero longã cognoſcerent, magis ſe ad lectionẽ Hippocratis venerãdę antiquitatis viri conferrent, ego enim ipſe iã olim in iſta opinione fui, vt mihi non tantum omnia

Hippocratis Ariſtotelis Galeni Auicennæ Pauli Aetii Oribaſii Auenzoaris, ſed omnia omnium tam antiquorum quam modernorum, Græca, Latina, Germanica, Gallica & Italica legenda atq; inueſtiganda proponerem, & quantum pro iuuenili ætate mea próque teneritate corpuſculi licuit, profeci quod potui, indeq; iá illud conſequutus ſum, quod ſi legere & intelligere vnum tantum authorem Galenum videlicet vellem, hoc profecto ad minus in integro decennio præſtare me non poſſe videam, etiamſi aliis omnibus & authoribus & negociis relictis huic ſolo operá daré. Illud enim quiuis non tantum ratione ſed etiam experientia comprobare cogitur, quod nullius authoris veram in omnibus locis ſententiam aſſequetur, niſi omnia eius ſcripta prius percurrerit: tandemq; vt rectius intelligat, iterum iterúq; relegerit, partim quod ipſi authores ſæpe lectorem admoneant, hæc in illo vel alio loco aut libro dicta & explanata fuiſſe, partim etiam vbi ipſi lectoré non admonent, tamen quædam non aſſequaris, niſi omnes ipſius ſcriptoris voluntates ac quaſi cogitationes mente perceperis. Iam veniant

ant qui dicunt, ſe totum Galenum & legiſſe & intelligere, cum interdum vix decem imo concedam viginti annis rei Medicæ operam nauarint, interíq; aliis artibus liberalibus, linguarum cognitioni & philoſophię magna ex parte vacarint, aut etiam amicis & ęgrotis ſuam operam & tempus præcipuum collocarint. Quamuis itaq; abſurda videbor dicere, iuuenibus præſertim Medicis, qui ita iam in Galeni verba iurarũt, vt nihil niſi Galeni vel videre, legere, audire, aut etiã ſonare poſſint, tamen hoc auſim affirmare, quod qui aliquid in re Medica recte & vere cognoſcere potius quam multa videri cognouiſſe malint, non poſſunt rem maioris pretii facere, quam vt ſuum ſtudium (non neglecto interim omnino Galeno & aliis) pręcipue in lectionem Hippocratis conferant, quod quidem multo facilius ac felicius facient, qui Græcarum literarum cognitionẽ habuerint. Etſi enim in Galeno omnia & bene & copioſe dicantur, tamen (vt ante dixi, antequam quis veram Galeni in libris tantum ad rem Medicam neceſſariis mentem cognoſcat, iã decennium præterierit. ſunt enim cum omnia omniũ authorum

rum ſcripta ita etiam Galeni quaſi concatenata, vt interim taceam multa in ſcriptis Galeni vbiq; legi, quę nihilominus auribus & méti lectoris negocium faceſſant cũ tamen ſine propoſitæ rei detrimẽto omnino omitti poſsint, & ſunt Gręci exemplaris operũ Galeni quinque volumina magna certe, ſed ſicut quidam vere dixit de Homero, quid ſi ex eius Poẽma te iſti verſus quos interdum bis aut ter repetit, deinde iſte verſiculus τόνδ' ἀπαμειβόμενος &c. eximerentur, totũ poema media ex parte diminueretur, ita etiam de Galeno quis dicere vere poſſet, ſi ea quę non tantum bis, ter quater, aut decies etiam repetuntur, ſed illa quoq; quæ pręter propoſitum admixta ſunt demerentur, profecto de quinq; illis voluminibus vix quatuor relinquerentur. Vix enim inuenies duo continua folia quin aliqua interdum tertiam partem vnius folii complectentia repetantur, idq; cum ſingulari & longa prę fatione ſemper annexa, quod etiamſi ante ſæpe & multis in locis eadem dicta ſint nihilominus propter oſcitantiam quorundam denuo aſſcribãtur. Deinde quorſum attinet in tradendis Medicinæ pręceptis commemora-

re,

re, quid olim cum coæqualibus ſuis in ſcholis luſerit,& quo pacto alios ingenio & ſpe eruditionis vicerit. Item quid refert nominare cãdelas,quas noctu cum ęgrotos inuiſeret accendi iuſſerat,& multa ſimilia, quæ cum fruſtra aures lectoris obſtrependo,animum occupent, commode ab Hippocrate omittuntur. Econtra vere de Hippocrate dici poteſt nullum verbum ſine rei de qua differit detrimento auferri poſſe. Sed dicat aliquis Hippocratem nimis aſtrictum in ſcribendo & quaſi ieiunum eſſe, Galenum econtra facilem,copioſum & iucundum. Ad hoc ita reſpondeo, omnia ſcripta Galeni non tantum iucunda, ſed etiam vtilia eſſe,ſed interim ſcripta Hippocratis etiam ſunt vtilia,hoc vno priuantur quod non ſint tam iucunda. Iam quęro ex te vt efficiaris bonus Medicus vtrum tibi magis ſit neceſſarium vt legas vel quæ delectent vel quæ erudiant,dices vtrunq;,idem ego dico,& idem etiam dico in Galeni ſcriptis reperiri. Sed ſi vita noſtra eſſet ducentorum aut trecentorum annorum,ego conſulerẽ vt non tantum Galenum & Hippocratem, ſed omnes reliquos Græcos, Arabes, Latinos, Ger-

manos, Italos, Gallos & Hiſpanos quicunq; aliquid de re Medica ſcripſerũt legeres, imo adderes etiam qui magis delectarent, Hiſtoriographos Poëtas & in primis Homerũ Heſiodum Virgilium & Ouidium, ſed cum ita ſit in humanis rebus comparatum, vt antequam decem annos aut viginti ſaltem in ſtudiis vel iucundis vel vtilibus quis conſumat, iam ſentiat vires tam animi quam corporis decreſcẽtes, optime videretur mihi rebus noſtris conſultum, vt ſi quorum vitæ genus id pateretur ac poſtularet, hi iucunda & varia ſtuderent. Quorum vero fidei ſalus interdũ reipub. interdum magnorum Regum Principum aut amicorum incumberet, hi res potius quam delectationes ſequerentur. Iá vero eſt aliud, quod delicati iſti iuuenculi Medici obiiciunt, cum dicunt Hippocratem eſſe difficilem arduum atq; obſcurum, fateor. Sed neq; Galenum neq; quemuis alium authorem primo ſtatim intuitu recte intelliges, & ea in re multum valet ſtudium & diligentia, ſed ſi vnum libellum Hippocratis bene intelligas, plus de re ipſa & vera Medicina cognoſces, quam ſi vel decem Galeni & aliorũ Medicorum

rũ libros peruagaueris, vbi cũ ad finẽ perueneris quid in medio aut fine dictum ſit iá oblitus ſis. Secundo vno vt dixi libello Hippocratis recte intellecto iam magnum habes acceſſum ad reliqua eius volumina cum diligẽtia & induſtria perſcrutanda. Tandem ipſe etiam Hippocrates non ſemper breues quaſdam ſententias vt in libris ἀφορισμῶν, προγνωστικῶν & προρρητικῶν, ſcripſit, ſed multos & varios libros ſatis copioſe de cauſis ſignis & remediis morborum reliquit, quarum rerum imaginem quandam iam ſtati & in hoc præſenti libro cognoſces, idem nanque quod Galenus in libris de adminiſtrationibus anatomicis & de vſu partium tractat, id Hippocrates in libris περὶ φύσιος παιδίου & περὶ σαρκῶν & περὶ ἐπταμήνου καὶ ὀκταμήνου, item περὶ ἀνατομῆς, περὶ καρδίας, περὶ ἀδένων, περὶ ὀσέων φύσιος & περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον, docet. Illud vero quod Galenus in libris de locis affectis & medendi methodo nec non κατὰ τόπους & κῶν γένη docet. Idem Hippocrates in his preſentibus quatuor libris περὶ νούσων & in alio περὶ παθῶν & adhuc in alio περὶ ἱερῆς νούσου ſcribit, quid quod omnia quæ vnquam ſcripſit Galenus, aut ſunt com-

 menta

mentaria in Hippocratem, aut ſunt ad imaginem & formam librorum Hippocratis ſcripta, ſiquidem in librum Hippocratis περὶ φύσιος ἀνθρώπου Galenus & commentaria ſcripſit, & ex eodem fonte libros de elementis ac tẽperamentis collegit. Secundum libellũ Hippocratis περὶ γονῆς, Galenus libellum de ſemine compoſuit. Secundum tres libros Hippocratis περὶ διαίτης, Galenus libros de Sanitate tuenda conſcripſit. Libri tandem Galeni de criſibus & diebus decretoriis, ex Hippocratis περὶ κρίσεως & περὶ κρισίμων ſunt deſumpti. Eſtque tãdem omnium operum Galeni quintum volumen maximum quod expreſſe nihil niſi commentaria Galeni in Hippocratẽ continet, & reliqua omnia Galeni etiam nihil fere aliud ſunt quam in Hippocratem commentaria, artem certe ipſam Galenus (vt in multis locis ac lubens fatetur) ab Hippocrate ſumpſit, eandemq; amplificauit & bene, ſed ſi hoc verum eſt, quod verum eſſe à multis doctiſsimis & vſu exercitatiſsimis Medicis perſuaſum habeo, quod etiamſi quis decem aut viginti annis nihil niſi Galenum legeret, nũquam tamen (ſaltem hoc noſtro ſæculo) efficeretur

ceretur bonus Medicus, cum principia quidē artis & optime & quodāmodo neceſſario ab Hippocrate & Galeno ſumantur, poſtea tamen propter mutationem temporum & nationum, neceſſe ſit aliqua à modernis quoque ſumere, adhuc conſulerem vt quis Hippocratē potius quam Galenum legeret, propterea quod ipſe ſit fons & principium artis, omniáque breuiter & ſuccincte tractet, quæ alii longis rerum ambagibus circumducunt, cumq; vita ſit breuis ars vero onga, tutius eſt pauca illa & certa legere, quam ſe ampliſsimo ocea no cōmittere, in quo aut ſubmergaris, aut quo modo aut quando emergas neſcias, præſertim cum tandem ad modernorū quoq; conſilia & rationes te dirigas oportet, ac propterea cauēdū, ne ſi diutius in Galeno tantū diuagaueris, aut alterutro aut vtroq; fructu priueris. eſt enim in Hippocrate μέτοδος, in aliis potius πολύοδος. Nūc ad prę ſētes 4. li. nos cōuertem⁹.

Argumentum quatuor de morbis librorum.

TOtū hoc opus quod de morbis īſcribitur, in quatuor libros, ſiue ab ipſo Hippocrate ſiue ab aliquo alio diſtinctum eſt: non quod in

ſingulis libris, ſingularia quædam aut diſtincta, ſeu etiam diuerſa tractet, (hoc enim ſe neque feciſſe, neq; facere voluiſſe autor ipſe ſtatim in primo libro verbis expreſsis teſtatur) ſed credo opus hoc propter magnitudinem in quatuor libros diuiſũ eſſe. Quocirca quod ad rerum in hoc opere contẽtarum, ſeriem & ordinem ſpectat, alia nobis opus eſt diſtincti one. Summa itaq; omnium iſtorum quatuor librorum in quatuor maxime partes diſtinguitur. Quarum prima ſtatim in primo primi libri aſpectu, paucis verbis, generalẽ quãdam methodum omnium morborum tũ cognoſcendorum, tum curandorum continet. Secunda, id quod in prima parte ſummatim idq; verbis parum vſitatis dictum fuerat, per partes ſeu ſpecies explicat, ſingula quaſi verba generalis iſtius methodi (quid medico ſignificẽt,) exponens. Tertia pars methodum illam generalem ad vſum applicat, appoſitis exempli gratia variis ac propemodũ omnibus, quæ in corpore humano accidere poſſunt, morbis. Atq; iſta quidem in primo ſtatim libro, eo quo dixi modo tractare incipit, & eadem vſq; ad finem tertii libri proſequitur,

tur. Quartus liber quartam & vltimam huius ſcripti partem continet, eſtq; ab aliis tribus præmiſſis plane diuerſus, nam magna ex parte phyſica potius quam Medica tractat. Neque enim in eo vt in aliis tribus prioribus morborum cognoſcendorum & curandorũ rationem tradit, ſed prȩcipuas & ingenioſiſſimas quæſtiones partim philoſopho partim Medico neceſſarias explicat, atq; in exordio ſtatim proponit, quæ & quo ordine ſingula ſit dicturus. Deinde primum incipit dicere de generatione tam hominis, quam plantarũ. Poſtea dicit de membris præcipuis corporis: de humoribus in ipſis contentis: & de facultatibus naturalibus. tandẽ dicit quomodo quãdo & qui morbi, fiant. In fine ſubiũgit de modo & cauſis generationis tam lumbricorũ in pueris quam calculi. Hoc ſtudioſum lectorẽ prȩmonitum volo, me in vertendis hiſce Hippocratis libris obſeruaſſe, vt rem ipſam ac veram Hippocratis ſententiam redderem, non verbum verbo exponerem. Cæterum vocabula artis hoc eſt nomina morborũ & remediorum vt plurimũ ſicut & ab Hippocrate ipſo primum nominata & ſcripta ſunt, Grȩca

appo

appoſui. Idq; propter cauſas quas dicã. Nam primo, certum eſt fieri non poſſe, vt ęque proprie vna præſertim voce latina exprimamus quamplurima nomina morborum ac remediorum tam ſimplicium quam compoſitorũ, ſicut ab antiquis illis Medicis Græcis primũ inuenta, ſcripta & dicta ſunt. Deinde quamplurimum mihi ex vſu rei Medicæ ſtudioſorum eſſe videtur, vt ſenſim ſe non tantum ad vocabula, ſed ad integra volumina Græcorũ Medicorum intelligenda aſſuefaciant, remq; ipſam ex fontibus potius quã ex riuulis hauriant. Adhæc iã olim conſuetudo illa in Medicorum ſcholas & bene irrepſit, vt quãplurimos morbos, quamplurima remedia Græcis vocabulis inſignirent. Quis enim hoc noſtro ſæculo non tantum Medicinæ ſtudioſus, ſed etiam ex pueris elementa ipſa deguſtantibus, aut etiam ex vulgo & ruſticis aut mulierculis tandem ad colum deſidentibus reperietur, qui quid φάρμακον, πρόξυσμός, κρίσις, ὕσσωπος κύμινον & ſimilia innumera ſignificent, non intelligat? Quanto magis hoc noſtro ſæculo tã floreẽte bonis literis & linguis ſperandũ eſt, imo & conandum, vt quid πλευρίτης, ἔγκε-

ἐγκέφαλος, λίθαργος κᾶυσος, ῥῆγμα &c. ſimilia ſignificent intelligamus. Præſertim vbi rem ipſã, niſi prius recte intellecto vocabulo percipere nequeamus. Ego tamen nullum in omnibus hiſce libris ponam Græcum vocabulum, inuſitatum præſertim, quin cum prima vice in textu & ordine librorum Hippocratis occurret, vberiorem eius explicationẽ in margine apponam, vt vbi ſemel intellexeris, in poſterum quoties recurrit eius ſignificationem tibi in memoriam reuoces. Ideóque breui curabo imprimi omnium minus vſitatorum, notatu tamen digniſsimorum vocabulorum, quæ in lectione Græca Hippocratis ſæpius ſolent occurrere explicationẽ, coniunctam expoſitioni linguarum Hippocratis, quam Galenus ſcripſiſſe fertur. Sed in exponendis illis vocabulis dabo operam vt verba ipſa Galeni ex ſuis in Hippocratem commentariis aſſcribam, annotatis paucis verbis, locis vnde deſumpta ſint.

HIPPOCRATIS
DE MORBIS LIBER PRIMUS, atque is quidem reuera eſt Hippocratis.

QVicunque de curatione rectè interrogare, interrogáti reſpõdere, denique & opponere velit, neceſſe eſt vt hæc perpendat. Primum, vndénam omnibus hominibus morbi gignantur: deinde, quęnam ſint neceſsitates morborum vt cum extiterint, aut ſint longi, aut breues, quidam letales, quidam nõ letales, in aliquibus niẽbrum aliquod corporis mutilum & mancũ reddatur. in aliquibus vero minimè. Adhæc quinã morbi cum ſint nunc periculoſi, tandem vel bonum vel malum finem conſequantur. Et ex quibus morbis in quos fiat tranſitus. Item, quænam ipſi medici in curandis ægris agant, εὐτυχίη id eſt (vt ipſe paulò poſt exponit) proſperè. Et quæ bona aut mala in ipſis morbis, ægri patiantur: & quæcunque intempeſtiue vel dicantur,

Hæc eſt prima pars totius huius ſcripti Hippocratis de morbis, quæ cõtinet generalẽ quãdã methodũ cognoſcẽdi et curandi oẽs morbos. In qua ſi uocabula quædã inuſitata in ueneris nõ eſt, quod ue remorẽtur. Ipſe enim Hippocrates paulo infrius eadẽ exponit.

vel fiant â medico ægrotanti, vel ab infirmo, ipſi medico. Econtra quæ omnino & exquiſite ſecundum artem fiant & dicantur. Et quæ vera & recta in ipſa ſint arte, quæ vero contra. Nec non, quod ſit principiũ artis, quis finis, aut quod medium, aut aliquid aliud eorum quæ demonſtrata & probata ſunt recte in arte cõtineri, aut quæ ſecus. Quinetiam, quæ parua, quæ magna, multa & pauca. Quin & quod totum in arte vnum ſit, omniaque ad vnum redigantur. Tandem quæ expediunt cogitanda & dicenda, ecõtra ſi ita fieri oporteat, neque cogitanda, neque dicenda, neque facienda. Conſiderabit item, quid ſit quod in arte fiat εὐχερίη, hoc eſt, manu artificioſa, & quod ἀχερίη, hoc eſt, manu inartificioſa. Item quid ſit tempeſtiue, quid intempeſtiue factum. Videbit item quibuſnam aliis artibus hæc aſsimiletur, quibus vero minimè. Inſpiciet & corpus, quodnam ſit calidum, frigidum, ſiccum uel humidum: aut quod robuſtum aut imbecille, denſum vel rarum. Idem intelliget, quę nam ex multis in pauciora, ſiue in bona ſiue in mala degenerent: quid eleganter, quid turpiter: tarde aut cito: recte aut non recte. Sciet item quod ex malo aliud malum neceſſe eſt ſequi.

Iſta cum

Iſta cum quis conſideraverit, animo perpendet in quo iſtorum enumeratorum quis peccet, ſiue loquens, ſiue reſpondens ceu interrogans: facile etiam intelliget vtrum multa cum ſint, exigua tamen, aut cū ſint impoſsibilia, alter tamen poſſibilia eſſe dicat, aut ſi in quodam alio is qui dicit erret, hæc obſeruata medicus poſtea in contradictione proponet. Omnes itaque morbi, in interioribus quidem corporis partibus à cholera & phlegmate fiunt: in exterioribus verò à laboribus & vulneribus. Quin & à calido & ſupercalefaciente, & à frigido & ſuperinfrigidante, & à ſicco & ſupexiccáte, & ab humido & ſupra modum humectante. Cholera quidem & phlegma genitis congenerantur, & ſunt in corpore ſecundū plus vel minus: morbos vero procreant, alios ex cibo & potu, alios calido nimium calefaciente, alios à frigido præter modum infrigidante. Habent autem morbi neceſsitates aliquas, ita vt cum ipſi facti ſunt, neceſſario illæ conſequantur. Exẽpli gratia, in vulneribus, neruo aliquo magno & craſſo, aut etiam capite muſculi, idque maximè in femoribus vulnerato, neceſſe eſt claudicationem ſequi. Mors etiam ſequitur, ſi quis cerebrum ipſum, ſpinalem medul

Secunda pars huius ſcripti, in qua partim latī expōit quæ hactenus in genere dixit: ac primo dicit unde morbi gignātur.

Quid uocat ἀνάγκας *ſiue neceſſitates.*

lam, hepar, diaphragma, veſicam aut venam cauam, aut cor ipſum vulnerauerit: mors vero nõ accidit, aliqua corporis parte vulnerata, in qua vnum aliquod iam enumeratorum membrorũ non cõtinetur, ſed ab ea parũ diſtat. Ex morbis vero iſti hanc habẽt neceſsitatem vt enecent eos, in quibus iam facti fuerint. Phtiſis, Hydrops carnoſa, Eodẽ modo ſi mulierem grauidã peripneumonia, aut κάυσος, aut pleuritis, aut phrenitis, aut deniq; eryſipelas in matrice corripuerit. Periculoſi autẽ morbi qui interdũ inteficiũt, interdũ vero minimẽ ſũt iſti. peripneumonia, cauſos, phrenitis, pleureſis, cynãche, ſtaphyle, hepatitis, ſplenitis, nephreſis, dyſenteria, ſuperfluus fluxus ſanguinis in muliere. Sequentes autem morbi, niſi illis aliquid accidat, nõ ſunt letales. Cedmata, Melancholia, Podagra, Iſchia, Teneſmus, Febris quartana, Tertiana, Strangu-
ria, Ophtalmia, Lepra, Impetigo, Artritis. Mutili tamen & manci ab his ſæpe fiunt quãplurimi: Contracti quidem in manibus & pedibus, aut in voce bleſi, aut attoniti propter melancholiam: Claudi vero propter dolorem coxẽdicũ, oculi tandem & auditus corrumpuntur à phlegmate in illos deſtillante. Morbi vero qui neceſſario

κάυσος & i. febris cum maximo ardore.

Quid uocet ἐνδοίασα, ſiue morbos periculoſos

σαφύλη, uuã uuulæ ĩ gutture, q̃ columella latinis dicitur

κίλμαλα .i. diuturni dolores in mẽbris, aut genitalibus.

μάκρα .i.

ceſſario diu durant, ſunt iſti, Pthiſis, Dyſenteria Podagra, Cedmata, Leucophlegmantia, Dolor coxendicũ, Strãguria. In ſenibus Nephritis: In mulieribus, Fluxus ſãguineus, Hæmorrhoides, Fiſtulæ, Cauſos, Phrenitis, Peripneumonia, Cynanche, Stapyle: Pleureſis econtra cito creticat. Iſti vero morbi in alios trũnſeunt: Pleureſis in febrem cum ardore: Phreneſis in peripneumoniam: Ex peripneumonia Cauſos nequaquàm fit: Teneſmus degenerat in dyſſenteriam: Dyſteria in lienteriam: Lienteria in hydropem: Leucophlegmantia in hydropem: Peripneumonia & pleuritis in Empyema. Mala vero, quæ neceſſario ex aliis malis ſequuntur, ſunt iſta. Rigor ſi quem inuaſerit, hunc calor excipit, et neruus diſſectus ſpaſmũ generat, cũq; ſemel diſſectus nũq; rurſus coaleſcat, ſortem phlegmonem concipit. Quod ſi propter ictum cerebrum concutiatur & laboret, neceſſario is qui ita affectus eſt, ſubito voce viſu & auditu priuatur: quod ſi idẽ vulneratum fuerit, accidit febris & vomitus cholerę, ac ſtupor totius corporis tandem mors ipſa. Epiploon ſi exciderit, neceſſario putrefit: quin & ſi ſanguis ex vulnere aut vena in ſuperiorem ventrem effluxerit, neceſſario in pus conuerti-

Quid καιρὸς, id eſt, tempora ſiue occaſiones.

tur. Tempora vero vt in ſumma dicam pro ut ars ipſa præſcribit, multa & varia ſunt, non ſecus atque morbi ipſi & affectus, eorumq; curationes. Sunt autem maximè acuta eorum, quibus refrigeratis neceſſe eſt remediũ adferre, eorũ eti ã qui vel veſicæ vel alui excrementa reiicere nõ poſſunt, aut eorũ quĩ ſuffocantur. Eſt etiam valde præceps tempus ſiue occaſio, mulierem parientem aut vulneratam reuocare, & alia ſimilia. Iſtę enim occaſiones ſunt valde præcipites: ſiquidem eadem paulo poſt nõ conferũt: multi enim paulo poſt moriuntur. Eſt enim illud ipſum tempus ſiue occaſio. ſi quis tali aliquo morbo laborauerit, á quo ſi antequàm animus deficiat liberari poteſt, non niſi in tempore id remediũ ſumat liberatur. Eſtq; eadẽ ratio temporis fere in omnibus aliis morbis: ſemper etenim quando aliquis curatur, ſuo certo tempore curatur. Morbi vero & vulnera non letalia, ſed quæ longo tempore durant, in his etiamſi dolores fiunt, tamen ſi quis eos recte curat, ceſſant, nihilque refert, quo tẽpore remedia à medico adhibeantur, ſiquidem etiam abſque medici opera ceſſarent. Alii ſunt morbi, quorum tempus curationis eſt matutino tempore, interimq;

nihil

nihil refert, ſiue omnino matutino tempore illos cures, ſiue paulo poſt. Alii item ſunt morbi quorum curationis tempus capit integrum vnũ diem, & quo tempore illius diei id fiat nihil refert. alii in tribus, alii in quatuor diebus. ſunt qui in menſe curari poſſunt. quidam etiam in tribus menſibus, & parũ refert ſiue iſti ſint perfecti omnino, aut aliquid adhuc deficiat. Iſta itaque ſunt tempora in quibus illam certam & non aliam, exactam inquiſitionem habent.

Intempeſtiue vero fiunt iſta, vt cum quis morbus præciſe mane debebat curari, ſi is in meridie curetur. eſtque intempeſtiuum propterea, quòd morbus vergit ad deterius, propter intempeſtiuam curam: ita vt ſiue iam inſtante meridie, ſiue paulo poſt, ſiue ſub noctem remedium adhibueris, intẽpeſtiue id feceris. Eodẽ modo, ſi quis in vere curari debebat, curetur in hyeme, aut qui in hyeme, curetur in æſtate. Aut ſi id quod præſentem curationem poſtulabat, diu differatur, aut econtra quod differri debebat, nũc curetur. hæc intempeſtiue curantur. Recte vero aut ſecus in arte talia fiunt. Non recte quidem, quãdo alio exiſtente morbo, alius appareat: ſiue cum magnus ſit morbus, exiguus videatur, aut econtra

Quid ſit ἀκαιρίη ſiue intẽpeſtiuũ.

τὰ μὴ ὀρθῶς quæ nõ recte fiũt.

econtra cum ſit exiguus, videatur magnus. aut cum in aliis membris contineatur, non tamen contineri videatur. aut etiam cũ quis eſt morti proximus, non tamen videatur. cumque ſit empyema & non cognoſcatur. item non intelligere quod magnus morbus in corpore foueatur. neque pharmacum aut potum quo quis opus habet cognoſcere. poſsibilia item non curare, & impoſsibilia videri curare. Hęc quidem prædicta ſecundum rationem non ſunt recta, In chirurgia autem ſunt iſta quę ſequuntur. Pus in vlcere aut phymate contentum non cognoſcere. fracturas item & luxationes non percipere. aut cum quis certo inſtrumento contingit & tentat caput, nõ cognoſcit os fractum eſſe. ſiue etiam quis fiſtulam, ſiue ſiringam in veſicã immittat, quæ ingredi non poſsit. lapidem etiam in veſica contentum non animaduertere: pure vero in eadem exiſtente, ex concuſsione nõ deprehendere. ſecantem aut vrentem delinquere vel in profundum vel in longum nimium procedendo. aut etiam ſecare & vrere, quæ non conuenit: Et hæc quidem non recte fiunt: Recte vero fiunt iſta. Morbos ipſos cognoſcere, quales ſunt & vnde proueniant, & qui ex his ſint lon

τὰ ὀρθὰ q̃ recte fiunt.

gi qui

gi,qui breues,qui letales,qui minus: morbos ité qui in alios tranſeunt,qui augentur,qui flacceſcunt,qui magni,qui parui. Eum etiam qui curat curare ea quæ curationem recipiunt, quæ vero curationem reſpuunt, incurabilia cognoſcere. ita tamé eiuſmodi malis affectos tractare,vt adiuuentur,quo mala ipſorum magis fiant curabilia.atque eo modo quæ ægris adhibentur obſeruare oportet,æque ea quæ recte fiunt, atque illa quæ non rectè. vt ſi quis quæ exiccari poſtulát, humectet: aut cum aliqua incraſſari debebant, non offerat ea quæ incraſſent:aut quæ attenuari debebát,non extenuet:ſiue refrigerari & nõ refrigeret:ſiue calefieri,non calefaciat: aut putrefieri,non putrefaciat, & reliqua eodem modo. Hæc uero quæ ſequuntur ſua ſponte ęgrotantibus accidunt,quę partim bona,partí mala ſunt. Febricitanti & cholera abundanti, ſuo tépore cholera extra corpus reiecta, bonum. Sub cute vero diffuſa & diſperſa, multo facilior eſt toleratu ei in cuius corpore hæret,& medico quoq; curatu facilior exiſtit. eadem vero ita diſperſa, ſi ad aliquem internum corporis locum relabatur, malum. Venter inferior perturbatus in laboráte pleuritide peripneumonia,aut empyema

te,malum.Febricitanti aut vulnerato ventriculus exiccatus,malum. Hidropicis & ſpleneticis leucophlegmantia laborantibus ventriculus fortiter turbatus bonum. Eriſypelas ſi in exteriori bus corporis partibus hærens ad internas ſe receperit,malum.econtra,ſi in interioribus partibus contentũ ad exteriora cõuerſum fuerit, bonũ. Graui fluxu vẽtris laboráti,ſi vomitus acceſſerit bonum.Mulieri ſanguinem euomenti fluxus menſium ſuperueniens bonum. fluxu item menſtruo repreſſo,eodem in os aut nares incũbente,bonum. Mulieri poſt partum ſpaſmo afflictę,febris ſuperueniẽs bonum.tetano item & ſpaſmo laboranti febris accidens,bonum.Iſta enim propter nullam vel inſcitiam vel ſcientiam medici accidunt,aut non accidunt:ſed ſua ſpõte impetu naturali facta,eadem ratione iuuant vel lædunt. Ἐπιτυχίη hoc eſt proſpere talia agunt medici in curationibus, Cũ per ſuperiora pharmacũ exhibent,purgare poſſunt cõmode vel per ſuperiora vel inferiora:& mulieri pharmacũ dãtes quod per inferiora cholerã & phlegma ducat, mẽſes ſuppreſſos iterum prouocãt. pure in ſplene contento, ſi propinant pharmacum quod per inferius cholerã & phlegma ducat,pus

Ἐπιτυχίη hoc eſt proſpere,quæ fiant.

cat pus per inferius educitur & morbus aufert tur, calculo laboranti pharmacū dātes cuius vi calculus in vias vrinę defertur, & tandem emin gitur. cum quis in pectore phyma & in eo pus contentum habeat, medici neſcientes eius quan titatem, tamen pharmacum dant per ſuperiora quod phlegma purget, ægerque euomat pus & ſanitati reſtituatur .Si quis propter pharmacum per ſuperiora exhibitum ſuperpurgatus fuerit, ſoluto per vomitum ſpontaneum ventriculo, ad ſanitatem redit. Mala autem hæc efficiunt me dici, quando finem expetitum non aſſequūtur, (idquod vocat) ἀτυχίαν. Cum exhibent phar macum per ſuperiora choleram & phlegma ex purgans, vena propter vomitum in pectore ru pta, vbi antea nullum ſenſibilem in pectore do lorem habebant, nunc fit morbus. etiam quan do mulieri grauidæ pharmacum quod per ſu periora purgare debebat exhibent, ventriculus vero per inferiora turbatus cum pharmaco fœ tum expellat. aut cum medico empyema curan te aluus incipiet fluere & ægrū interficiat. cūm que medico oculos curante & inungente grau ores dolores accidant, aut forte oculi findantur & corrugētur, medicū incuſāt quod inunxerit.

Decumbente aliquo propter dolorem ventriculi,& medicus exhibuerit aliquid: ęger vero poſt modum male ſe habeat, aut moriatur, medicus accuſatur. ac quæcunque mala ſuper alia mala iam præſentia etiam neceſsitate conſequentię in morbis & vulneribus accidunt, cauſam illorum in medicum reiiciunt: neceſsitatem vero illam, quæ eiuſmodi neceſſario præſtat, non cognoſcunt. ita quoque ſi ad febricitantem uel vulneratum medicus acceſſerit, ac nõ ſtatim prędens remedium admouerit, ſed æger poſtridie malê ſe habeat, medicum in cauſa eſſe dicunt: quod ſi etiam curauerit, tamen hoc non omnes ex æquo laudant, ſed exiſtimant eum, ea quæ neceſſe erant, paſſum eſſe: dũ enim vlcera phlegmonem concipiunt, etiam in omnibus aliis morbis: ſunt quidam dolores, qui neceſſario talibus accidunt, veruntamẽ non tales, quin poſſint eſſe mitiores. neruus diſſectus, non iterum coaleſcit, neque veſica, neę gracilium aliquod inteſtinorum, neque vena caua, nec etiam tenuis illa mẽbranula, quę eſt in mento, nec tandem cutis burſę teſticulorum: principium veró curationis demonſtratum, non eſt idem cum eo quod in proceſſu totius artis obſeruatur, neque id quod

eſt ſecun-

eſt ſecundum,eſt tale quiddam,neque etiam me
dium,neque finis:ſed incipimus eam aliud dicẽ
tes & aliud operantes. & eodem modo perfici-
mus:neque enim cum incipimus ab iiſdem rati
onibus ordimur,neque etiam cum finem impo-
nimus eundem ordinẽ ſeruamus: iſto itaq; mo-
do procedentes neque in principio, neque in fi
ne eundẽ ordinẽ obſeruabimus. εὐχερίη, hoc
eſt,facilitas ceu in operãdo dexteritas in his cõ-
ſiſtit:cum quis ſecans vel vrens neque neruum,
neque venam ſecat vel adurit. & ſi quis empye
maticum vrit,pus extrahat, & incidat talem e-
odem modo,fracturas ingenioſe componere: ſi
quid ex ſuo loco naturali exciderit, in eundem
commodè reponere,comprehendereq; ita po
ſtulant fortiter,& comprehenſa reprimere:quæ
vero placidè contrectari debent, comprehenſa
minimè reprimere.In ligando,ligaturas non re
ctas ſed curuas facere, neque premere quæ non
comprimi poſtulant:ſed tangas quę tangi debẽt
ne dolorem non neceſſarium excites. iſta ſunt,
εὐχερίη. Digitis vero aliquid ſcitè complecti,ele-
ganter an ſecus,longis aut breuibus,pulchrè li-
gare & variis ligaturis,hæc pro dexteritate illa
in operando,& non ſecundum artem certam iu

εὐχερίη quid ſit.

Tertia pars totius huius operis Hippocratis, q̃ uſq; ad finẽ uertij libri durat. ĩ qua methodũ generalẽ primũ propoſitã, poſtea pparæs explicatã, nũc ad uarios morbos ex empli gratia accommodat. Ac prio omniũ diæt de ẽpyiãs ſeu purulẽtis ſẽ reuſq; ad ſi nẽ. 1. libri o ſtendendo quo modo pus in uaris corporis partibus colligatur.

dicantur. Quicunque pus habent vel in pulmone, vel in pectore, vel in ventre inferiore, aut qui phymata habent ſiue in pectore ſiue in inferiore ventre, aut etiã in ipſo pulmone, aut qui vlcera interna habent, aut qui ſanguinem euomunt aut expuunt, quiue tandem dolorem aliquem habẽt aut in pectore aut in tergo: iſta omnia eueniunt, partim, quæ quidem in ipſo corpore exiſtunt à cholera & phlegmate, partim, quæ quidem extra corpus ſunt, ab aëre qui commiſcetur cum calore naturali, non minus etiam à laboribus & vulneribus. Pus vero in pulmone ab his cauſis generatur. Si quis peripneumonia laborans in diebus creticis nõ purgatur, ſed colligatur in pulmone ſputum & phlegma empyicus fit, qui ſi ſtatim in principio curetur, euadit vt plurimum. Si vero pulmo negligatur, corrumpitur, & inſtante putrefactione exulceratur pulmo, & curationis contumax euadit, poſteáque nullum quod quidem alicuius ſit momenti alimentum ad ſe attrahit, neque quicquàm per ſuperiora expurgat, ſed ſuffocatur, & quotidie magis difficulter ſpirat, & ſtridet frequenter & multum ex intimo pectore ſpiritum trahẽdo, tandem à ſputo ſuffocatur & moritur:

Empyius ex peripn.

ritur. Generatur etiam empyema,cum à capite in pulmonem pituita deſcendit,ac in principio quidem vt plurimum defluxio illa ſenſum effugit:ſed tenuem tuſsim excitat,ſputum paulo amarius ſentitur,quam pro conſuetudine,interdum & calor exiguus percipitur. ſed proceſſu temporis pulmo exaſperatur, & in interioribus à phlegmate exulceratur, prębetque tum pondus,tum acutum dolorem pectori in anteriore & poſteriore parte,tum etiam calores vehementiores corpus occupant:pulmo uero propter illã caliditatem & ex toto corpore (precipue tamẽ ex capite) quicquid eſt phlegmatis in ſe deriuat,caput vero calefactum ex reliquo corpore trahit, quo putrefacto craſſum quiddam ſpuere incipit,tandem cum tempore purum pus ſpuit,& febres accidunt acutiores, tuſſes etiam crebriores & fortiores, abſtinentia cibi tales mordet:tandem ventriculus à phlegmate,quod à capite deſcẽdit per inferiora turbatur. quo cũ quis peruenit moritur ex fluxu ventris,non ſecus quàm iſti quibus vt ſupra diximus propter pus pulmo putridus euadebat. hi vero ex fluxu ventris. Fit etiam propter illas cauſas empyema in pulmone.nempe cũ vena aliqua in pulmone

Empyiæus propter ea tarrhũ ex capite in pectus à ſæntdentem.

Empyema in

pulmone propter ruptam in pulmone uenã.

mone rumpitur: rumpitur vero propter labores, quàm primum vero rumpitur vena, ſanguis ex ea effluit, iſque ex maiori vena magis, ex minori vero minus: ac maiore vena rupta illico ſanguis expuitᷣ: minore vero, niſi iterũ obſtruatur, ſanguis in pulmonem effunditur & in eo putreſcit, qui putrefactus in pus conuertitur: procedente vero tempore alias purum pus, alias pus cruẽtum, alias ſanguinem expuit. Quod ſi maximè rupta vena impleatur, plenitudo illa magnam ſanguinis copiam extra ſe emittit & exprimit. tumque pus craſſum expuit, propter phlegma quod illic generatum & putrefactum eſt. talis ſi in tempore obſeruetur, prius quàm vena multum ſanguinis emittat, nimiumque dilatetur, & priuſquàm eger nimium extenuetur, ac in lecto decumbat, caputque cum reliquo corpore conſumatur, liberatur à tali morbo. Si vero negligatur, ita vt accidentia iam enumerata ſiue omnia ſiue plurima patiatur, moritur. moritur vero talis aut ſupradicto modo, aut per vomitũ nimium ſanguinis reiecto. Quod ſi venula omnino rupta non fuerit, ſpaſmus ſiue conuulſio in ea generatur, quæ fit tanquàm varix. quod cum fit ſtatim leuis dolor cum ſicca tuſsi excita-

excitatur,quo procedente ſi negligatur, tranſ-
mittit,primum parum ſanguinis ſubnigri, po-
ſtea maiorem copiã puri & ſynceri ſanguinis,
tandemque pus.talis patitur omnia ſupra dicta.
Quibus,ſiin principio eos curare tentaueris,cõ
fert miſsio ſanguinis ex venis manuum, & vi-
ctus ratio quãm maxime fieri poteſt ſicca,& mi
nime ſanguinem generans. Idem accidit venis
quæ in pleura ſunt, maximêque his ſummis &
eminentioribus:quando igitur tale quid patiun
tur, varicum in modum attolluntur & inflan-
tur.quæ ſi neglectę fuerint,talia patiuntur.Rũ
puntur venæ illæ,deinde ſanguis interdum per
ſputum, interdum & per vomitum reiicitur, ſi
untque purulenti,& vt plurimum pereunt. Sin
vero incipiente morbo curentur, ſtatim venæ
in pleura contentæ,in locum naturalem rurſus
ſubſident & in ſeſe recedunt:ac pulmo quidem
dicto modo purulentus fit, aliiſque membris ta
lia qualia diximus eueniunt,moriunturque præ
dicto modo. In ſuperiore ventriculo homi-
nes purulenti fiunt variis modis: etenim cum
phlegma ſubito in magna copia ex capite in
ventrem ſuperiorem defluit,putrefit & genera-
tur pus.putrefit autem maxime in ſpacio vigin

Quomodo purulenti fiant in ipſo pectore,ſeu ut ipſe uocat,inuẽtre ſuperiore.

ti et vnius dierũ illud pus in latera incidens cõcutitur & circumuoluitur. talis ſi vratur aut ſecetur, antequàm pus diu in lateribus moram trahat, ſanus vt plurimum euadit. Fiunt etiam in pectore empyici, ex forti pleureſi, ſi in diebus creticis materia non maturuerit: neque ſputo reiecta fuerit, ſed pleura ipſa ab infixo phlegmate & cholera exulcerata fuerit. poſtquam enim vlcus generatũ eſt ex ſe ipſo pus affert, & ex vicinis locis propter caliditatem phlegma in ſe recipit, quod cum putruit, pus expuitur. Interdũ etiam ex venis ſãguis ad vlcus trãſmittitur, qui putrefactus pus fit. Talis ſi ſtatim curetur, ut plurimum ſanus euadit: ſin vero negligatur, moritur. Fiũt etiam purulenti ſi phlegma ex capite fluens in pleura hæſerit, computrueritque. tum vero pleura vt plurimum aduritur & patitur eadem, quæ quando ex pleuritide quis empyicus fit. Fiũt & empyici quando vel ex nimia defatigatione, vel exercitio corporis, aut aliqua alia de cauſa pleura ipſa rupta fuerit, ſiue in anteriore ſiue in poſteriore parte. Rumpatur tamẽ ita vt non ſtatim ſanguis expuatur, ſed in carne conuulſio aliqua generetur. caro diuulſa madorem quendam concipit & fit ſubliuida. ac primum

primum quidem qui talia patitur, nihil mali ſen
tit propter robur & bonum corporis habitum:
aut ſi quid ſentit, rem nullius momenti eſſe exi
ſtimat. hunc ſi contingat vel propter febrem,
vel potum, vel venerem, vel aliquam aliam ob
cauſam extenuari, caro ipſius vulnerata, exica-
tur & calefit, trahitque ad ſe madorem ex vici-
nis partibus, venis, & carnibus, quo recepto in-
tumeſcit & phlegmonem concipit, atq; in prin-
cipio exiguum dolorem, tuſsim raram ſiccâm-
que excitat, deinde plus ad ſe trahit, doloremq;
maiorem cum crebriore tuſſi adfert. Expuit ve
ro primo purulentum, interdum ſubliuidum et
ſanguineum, quo vero longiore temporis ſpa-
tio durat, magis ad ſe attrahit & putreſcit.
de carne vero quod in principio liuidum erat,
id pus fit, efficitque dolorem intenſum cum fe
bre ac tuſsi magna & crebra, tumq; purum pus
expuit. Si vero pus in ventriculo diu morâ tra-
xerit, totum corpus maximeq; vicinæ partes ab
eo calefiunt. corpore calfacto, humidum quod
in eo continebatur maxime liquefit: de quo hu-
mido id quod in capite contentum erat, pars in
pectus defluit. & a prius in eo exiſtente pure, eti
am ipſum in pus degenerat: alia portio in ven-

triculum defluit, quo fit vt interdum ventriculus inferior ab illo humore perturbetur & interficiat hominem, cibi enim in ventriculũ ingrediẽtes crudi excernũtur, corpuſque ab illis nihil nutritur, ac ſputi per ſuperiora purgatio nõ reſpondet copiæ & multitudini humorum contẽtorum, eo quod ventriculus excalfactus omnia ad ſe per partes pectoris inferiores attrahat, ita fit vt pulmo non purgatus ſuffocetur & ſtridorem emittat, ſed propter fluxum ventris homo plurimum debilitatur, & vt plurimum moritur. Plerunque vero in huiuſmodi morbis caput tales fluxiones præbet, tum quod vacuum & cauum ſit, tum vero quod in parte ſuperiore poſitum. quando nanque à ventriculo incaluerit ad ſe ex toto corpore tenuiſsimam partem phlegmatis attrahit, quo poſtquàm repletum fuerit, reddit idem perfectius & craſsius. tumque vt diximus pars in pectus, alia pars in ventriculũ defluit. Poſtquàm itaque caput ipſum fluere, totũ vero corpus conſumi incipit, tum etiamſi vrantur, ſanitatem tamen perfectã non recipiunt. plura enim ſunt quæ iam ad contentum in pectore pus affluunt, quam quæ effluũt, & maior eſt portio carnis, quæ à tali morbo liquefit, quã

ea quæ à

ea quæ à cibo & potu nutritur ac reſtituitur. Eorum qui eiuſmodi morbis vexantur, aliqui breui temporis ſpacio pereunt, alii vero longiore tẽpore morbum producunt. eſt enim differentia inter corpus & corpus, ætatem & ætatem, affectum & affectum. etiam inter tempus & tẽpus in quo egrotant, Alii enim morbis non facile ſuccũbunt, alii vero facillime proſtrantur. Nullum ergo certum tempus neq; lõgum, neq; breue dari exacte poteſt in quo pereunt. Nã vt plurimum tempus illud quod quidam præſcribũt, non eſt certum, neq; omnia ad ſuppurationem perueniunt. Differt enim annus ab anno, & hora ab hora. Verum ſi quis voluerit harum rerũ perfectam & certam cognitionem habere, & de iiſdem loqui, is cognoſcet quod omni tempore alii moriantur, alii ſanentur, alii patiantur quæ patiũtur. In inferiore ventre purulenti fiũt maxime quando phlegma & cholera commixta cõſtiterint in medio inter carnem & cutem. Fiunt etiam propter ſpaſmos. Item cum vena aliqua conuulſa rumpatur, ſanguis vero effuſus putreſcat & in pus tranſeat. Quod ſi caro conuellatur aut comminuatur, trahit ex vicinis venis ſanguinem qui & ipſe putrefactus pus fit. In talibus

Purulẽti in uẽtre ĩferio re.

ſi pus ad circumferentiam cutis conuerſum exi uerit ſanitas contingit: ſin vero ſua ſponte ad in teriora ruat, moriuntur. Contentum vero pus in ventre inferiore, non eodem pacto in interioribus ventris capacitatibus generari poteſt, ſicut in capacitate pectoris pus generari diximus, ſed vt dictum eſt tantum inter tunicas & tubercula ſeu puſtulas generatur. ideoq; cum ad interiores partes decubuerit, difficulter cognoſcitur, neq; enim quod propter motū concutiatur deprehendi poteſt. cognoſcitur autem ex dolore maximè, in qua parte fuerit. quē locum ſi ceramitide aut ſimili quodā illinas, ſtatim exiccabis.

Eryſipelas in pulmone

Eryſipelas in pulmone fit, cum pulmo exiccatur. exiccatur vero ab æſtu, febribus, nimio labore & intemperantia: exiccatus multum ſanguinis ad ſe trahit, plurimum vero ex maioribus venis, quæ illi & proximæ ſunt, & in illū quaſi incumbunt: trahit tamen & ab aliis minoribus ſanguinem tenuiſſimum & maxime debilem. qui cum receptus fuerit febrem acutam cū tuſſi ſicca generat, & ſentitur repletio in pectore, dolorq; vehemens in anteriore & poſteriore parte, maxime tamen in regione ſpinæ propter venas magnas excalfactas. Vomunt interdum

grumos

grumos ſanguinis interdum liuida, quandoque & phlegma & choleram. Hi crebro animo deficiunt propter ſanguinis tranſmutationem ſubito factam, id precipuum eſt ſignum generati in pulmone eryſipelatis. Talis continuo febre laborat, huic tamen ſi in ſpacio duorum trium aut quatuor dierũ materia diſpergatur & ab internis partibus ad externas ſe conferat, vt plurimum ſanus euadit: quod ſi non fiat, putreſcit & in pus conuertitur, tandemq; mors ſequitur. moritur autem cito propterea quod pulmo omnino putridus factus eſt. Quod ſi eryſipelas in exterioribus membris hærens, ad internas tranſierit, idq; ad pulmonem, ibi nulla ſpes ſalutis reliqua eſt, poſtquam pulmo exiccatus quod ad ſe at traxerit, non amplius alio tranſmittit, ſed ſtatim propter calorem & ſiccitatem, nullum amplius nutrimentum recipit, neque aliqua excrementa per partes ſuperiores reiicit, ſed interit.

Phyma in pulmone quemodo fiat.

Phyma ſiue tuberculũ in pulmone hoc modo fit. quando phlegma & cholera eo conuerſa putreſcunt, quæ quádiu adhuc cruda ſunt, exiguũ dolorẽ cũ tuſſi ſicca excitant: cum vero incipiũt concoqui, dolor acutus antè et retro cum febre et tuſſi forti inuadit. Cumq; quá celerrime materia

teria maturuerit,et pus ad ſuperiora tendens omnino per ſputum reiectum fuerit,ventriculus etiam in quem pus inciderat rurſus exiccetur omnino ſanitati reſtituũtur.Si vero materia ſubbito quidem confluit et poſt maturationé expurgatur,omnino tamen locus exiccari non poſſit,ſed tuberculum ex ſe aliud pus regeneret,hoc est letale. Interdum et a capite et aliis corporis partibus phlegma ĩphyma quod in pulmone continetur deſcendens putreſcit in que pus degenerat,tandem vbi maturuit expuitur. Interficit autem quando in ventriculum deſcendit propter cauſas prius dictas.

Etenim ægro non curante ſuam valetudinem, ſed ſentiente omnia(ſicut tempore prȩterito) ſe habere, primum exiccatur et infrigidatur, et venæ totius corporis in ſe concidunt, partim propter ſanguinem in ipſis contentum per febrem exustum,partim propter temporis longitudinem, et morbi magnitudinem, nec non propter mala, tam præſentia quâm inſtantia. Quod ſi infirmus etiam longo temporis ſpacio non poterit liberari,nequȩ ſua ſponte, neque per pharmaca, conſumitur à vehementiſſimis doloribus,mala nutricatione,tuſsi, febre et vt

plurimum

plurimum moritur. Quod ſi iam extenuato et in lecto decumbenti ſputum reiiciatur, ne ſic tamen euadit, ſed modo dicto moritur. Si uero pus ſubito colligatur, et poſtquam maturuit maxima pars eius ad diaphragma effundatur, ſtatim videntur melius ſe habere, ac proceſſu temporis ſi totum expuant venterque in quem pus decubuerat iterum in ſe coincidat et exiccetur, ſani euadunt. Si vero morbus longo tempore durat, et ęgri vires minuantur, nihilque expuat, etiam ſi vſtus aut inciſus pus emittat, et infirmus melius ſe habere videatur: tamen cum tempore propter cauſas ſupra enumeratas extinguitur.

phymata in pleura.

In pleura uero fiunt phymata, à phlegmate & cholera eodem plane quo in pulmone modo. fiunt etiam a nimio labore, quando vena aliqua diſtenta rumpitur, et ſi non omnino rumpatur ſed conuulſio tantum in ea fiat: quod ſi tamen omnino rumpitur, ſtatim ſanguis è vena emanans putreſcit, inque pus mutatur. Si vero ſpaſmus in vena fiat in primis dolor et pulſatio percipitur, cum tempore vero vena ſanguinem in carnem emittit, qui ĩ carne putrefactus

pus fit. Eodē modo ſi caro magis affligat exvicinis venis plus ſanguinis ad ſe trahit, q ſtatim putrefit, ſin minus affligatur, ſegnius attrahit, qui tandem putrefit. A liquibus uero quando conuulſiones iſtæ in carne aut venis debiliores fiūt nō perueniūt ad ſuppurationē, ſed fiunt diuturni dolores, vocāturq; rupturæ, ſed quæcūque ī carne accidūt modo iſto accidūt quo nūc dicā.

Quæ in carne accidūt

Quādo caro affligit, aut ꝓpter ſpaſmū, aut ꝓpter percuſſionē, aut ꝓpter aliquē aliū affectū ſicut predictū eſt, liuida nō puro ſanguine pmixta, ſed tenui et aquoſo eoque pauco redditur. Poſtquam præter cōſuetudinē ſicca efficitur, calefit & dolorem excitat, attrahendo ad ſe humorem ex carne et venis vicinis. quæ cum humidior eſt reddita, & illa humiditas iterum à carne calefacta fuerit, diffunditur per totum corpus pro copia eius quod attractum eſt.

Magis tamen in venas quam in carnem humiditas illa diſpergitur: quippe venæ magis quam caro attrahit, quamuis & caro ipſa trahat. Quando ergo ad magnam humiditatē in corpore exiſtentem, parum admodum de carne attraxerit, tum id obſcurū & ſine dolore manet

& pars

& pars quę prius ęgrotabat cum tempore ſana redditur. Quod ſi caro plurimum incaluerit & multũ humoris attraxerit, dolorem excitat, & in quem corporis locum procubuerit, dolor vehemens percipitur, & aliqui ſibi perſuadent rupturam hanc locum mutare poſſe, huic vero remedium adferri nullum poteſt. prope enim ad naturam vlceris accedunt.

Humidum autem quod eſt in carne, com moue tur & impellitur a venis, quod quãdiu calidum craſſũ & copioſum fuerit, dolorẽ præbet, donec ſubtilitate et frigiditate ſimile fiat alteri humori Poſtquã tandẽ in venis receptũ fuerit, vena ipſa in ea parte vbi cõuulſa eſt, in loco ſuo immota manet. Diuulſa uero vena (id quod fit vel per extentionem vel per vim) fit tanquam † tuberculum quoddam quod calefactum in ſe recipit humiditatem. humor uero ille eſt a cholera & phlegmate. In quantum vero ſanguis & humor a carne deſcendens admixtus fuerit, eo ſanguis craſſior, ſibique magis ſimilis in parte venæ conuulſæ, redditur. quin & morbum maiorem & diuturniorem procreat. Qui ſi plurimum exundauerit, plenitudo illa locum

† κιρσὸς hoc eſt tumor pedum uarices, dilatatio uenarum.

quem occuparat deferens, in alium ſe confert, tumque percipitur dolor accutiſſimus, ita vt nonnullis videatur ruptura illa locum mutare. Qui humor ſi forte in humerum ſe contulerit, pondus in manu cum marcore & torpore excitat. Ac quoties quidem vel in venam, vel in humerum vel denique ī tergùm procubuerit, dolor vt plurimum ſtatim & facile ceſſat. Fiũt autem ſpaſmi etiam a nimio labore, a caſu, à percuſſione, aut ſi quis pondus aliquod magnum tollat, item a curſu et lucta & his ſimilibus. Quicunquè vero aut a vulnere purulenti fiunt, ſiue haſta, ſiue gladio, ſiue telo infixo, tum ſi ulcus per vulnus quod paulo ante acccepit reſpirationem retinet, ita vt aerem frigidum facile ad ſe trahat, calidum vero remittat a ſe, atque ita pus debite expurgeẽ et ſi ita recte tam in internis quàm in externis partibus æqualiter curetur, omnino ſanitati reſtituitur: ſin vero partes exteriores curentur, interiores vero minime, purulẽtus euadit. Fieri etiam poteſt vt tam ab intra quã ab extra curetur: cruſta tamen in parte exteriore debilis aſpera & liuida permaneat, quæ cũ denuo exulceretur empyicum

pyicũ reddit. Exulceratur vero denuo, cũ quis nimiũ laborat, aut extenuetur, aut cũ phlegma & cholera cruſtę infigantur, aut ſi aliquo alio morbo correptus extenuetur. Quando ergo vlcus fit, ſiue iſto modo, ſiue quod exteriora interioribus mali aliquid communicent, accidit dolor acutus, tuſſis & febris. Ac frigus quidem ipſum vlcus per ſe ſibi allicit, eo quod calidius iuſto exiſtat, ipſumque per ſe calorem exhalat pus que expurgat, ac longo tempore curatum, tandem ſanatur: interdum etiam plane non ſanatur. Caro enim ipſa & vlcus a calore in corpore exiſtente coquuntur & humectantur, vt non poſſint neque exiccari, neque coaleſcere neque ſanari. ſed cum infirmus diu vitam producit, tandem moritur modo ſupradicto. Quod ſi forte vena aliqua magna vulneretur, & ſanguis ad partes internas fluat & putrefiat empyicũ reddit, ſi poſtea pus illud omne expuatur & vena diuiſa iterũ coaleſcat, vlcusque in interna & externa parte curetur, prorſus ſanitatẽ recuperat. Quod ſi neq; vlcus quod factũ eſt cõcreſcere, neque vena rupta coaleſcere poteſt, ſed iterũ atque iterum ſanguinẽ emittat,

quem

quem aut in principio euomat aut expuat, ſiue in pus conuerſum, pus expuat : tamen is vt plurimum moritur ſiue ſtatim in principio ſanguiné euomens, ſiue paulo poſt à cauſis ante dictis expirat. Sæpe etiá vena aliqua í ſterioribus rupta, aut a vulnere, aut ab aliquibus laboribus aut exercitiis, aut aliqua alia de cauſa, quando conſolidata eſt videturque omnino ſanitati reſtituta, ſucceſſu temporis iterũ rũpitur, idque ꝓpter eaſdẽ cauſas ꝓpter quas í principio. Rupta ſanguinem emittit, & ſubito pereunt, crebro et multum ſanguinem euomentes, aut nunc iſto nunc alio tempore ſanguinem ſubito reiiciunt Puris etiam expuunt ſingulis diebus multum, idque in craſſa ſubſtantia, tandem eodem aut ſimili modo moriuntur, ſicut paulo ante aliis morbis diximus. In his aut ſimilibus morbis, multum ad facilem et difficilem curationem intereſt, ſiue infirmus ſit vir aut mulier, iuuenis an ſenex, item ſi ſit puella vel anus. Deinde differunt tempus & annus in quibus ægrotant, Multum etiam differt ſi ex alio morbo in talẽ incidũt, aut ſecus. Eſtque latitudo inter affectũ hunc & alium affectum: inter magnum & parvum,

uum,inter hoc corpus & aliud corpus , inter hanc & illam curationem. His ita inter ſe diffe rentibus,neceſſe eſt & tempus curationis habe re differentiam,ita vt in his longiore tempore, in illis vero breuiore opus ſit:hi item morian- tur iſti vero minime. Quidam etiam habeant affectus durabiles & graues,alii vero mitiores & exiguo tempore durãtes. Quibuſdam etiam morbus durat vſque ad ſenectutem,& tum de mum commoriuntur,alii uero cito propter eũ dem morbũ extinguuntur. Quicunque itaque iuuenes morbis corripiuntur, hi morbis a labo re euenientibus,multum & fortiter affliguntur cruciantur que,hi plus quam alii,quin et magis manifeſtantur in illis morbi :ideoq; ſtatim ex puũt autvomũt,morbi tamẽ magnitudo illoſu bterfugit ,ppter bonũ corporis habitũ . Senes vero raro affliguntur,&cũ dolent,mitius dolẽt eo quod virtus eorum ſit imbecillior , & citius remittit dolor,eo quod ipſi etiam magis curãt morbos. Ac principium quidem morbi ĩ ſene eſt omnino remiſſius quã ĩ iuuene,imo et poſt quam morbus factus eſt,in ſene eſt mitior,in iu uene vero fortior:eo quod iuuenis habeat robur

corporis

corporis,ſiccitatem & carnem denſam,firmam oſſibus que adhęrentem,circa quam cutem firmiter extenſam. Si itaque pręter conſuetudinẽ aliquid laborat,facile & ſubito cõuulſiones fortes & ruptiones venarum & carnis multæ variæque accidunt, quę quidem partim ſubito, partim paulo poſt manifeſtantur. Senibus vero robur non eſt firmum,& carnes circum oſſa depẽdent, cutis etiam quæ circa carnem eſt, cũ ipſa carne eſt rara & imbecillis,ac nihil prſus habẽt ſimile cũ iuuene:ſed ſi quid ſenex patiť debiliter patiťac cito ei malũ manifeſtaťac ppterea iuuenes in principio morbi difficilius liberãtur quam ſenes. Nam cum morbus eſt manifeſtus ita vt aut pus aut ſanguinem aut vtrumque expuant,qui iuniores ſunt,propter denſitatem & robur corporis,non poſſunt æquabiliter pus in vlcere pectoris cõtentũ expurgare,nam pulmo dẽſus exiſtẽs nõ multũ in arterias attrahit, arteriæ enim graciles & denſę nõ poſſunt pus niſi exiguũ idque ſenſim recipere,ita vt neceſſe ſit pus in thorace & vlcere accumulari & cõ denſari. In ſenibus autem quia pulmo rarior & magis cauus exiſtit & arterię ſũt latiores,ita vt

pus

pus neque in pectore, neq; in vlcere diu moretur, neceſſe eſt totum pus ſtatim ex pulmone in aſperam arteriam attrahi, atque ita expui ſubito: in iuuene igitur cum omnes affectus vehementiores exiſtant, & pro copia ſputi non debitè expurgetur, febres acutiores & vehementiores accidunt, cum doloribus vehementioribus tam ipſius affectus, q̃ corporis totius, propterea quod venæ firmiores, & ſanguine magis plenæ exiſtant, quæ vbi incaluerint dolores ab ipſis in alias corporis partes deferuntur, taleſque vt plurimũ breui temporis ſpatio intereunt. Senioribus vero quibus & dolores mitiores accidunt, & ſputum facile expurgatur, febres perpaucę & leues accidunt, cum exiguo dolore. Senes ab huiuſmodi malis nunquàm plane liberãtur, ſed longo tempore laborãtes conſumuntur, interdum pus, interdum ſanguinem, interdũ etiam neutrum expuentes: tandẽ tamen occaſione iſtius morbi moriuntur, idque eo pacto. Cum corripiũtur morbo aliquo alio qui tamen eſt ſimilis huic quem ante habebant, ita vt & nouum iſtum morbum habeant, & antiquus ille multo acutior & vehementior

fiat. ita vt plurimum conſumuntur.

Quæ nunc ſequuntur, vt plurimum à pleuritide & peripneumonia fiunt.

FEbris ab his generatur, quando cholera et phlegmate calefactis ab iiſdem totũ corpus incaleſcit, id vocatur febris: calefiunt autem cholera & phlegma intrinſecus quidem à cibo & potu, à quibus & nutrimentum & incrementum accipiunt: extrinſecus vero à laboribus vulneribuſq́, calido item nimium calefaciente & frigido nimium infrigidante. calefiunt etiam ab aſpectu & auditu, ſed minimum quiddam ab his. Rigor etiã in morbis cauſatur primum ab extrinſecis quidem cauſis vt vento, aqua, frigore & ſimilibus, deinde etiam ab ingredientibus in corpus cibo & potu. Maximus vero & fortiſsimus rigor accidit quando cholera & phlegma cum ſanguine commiſcentur, aut alter ſaltem iſtorũ humorum, aut etiam vterque, adhuc vero vehementior rigor accidit ſi phlegma ſolum commixtum fuerit. phlegma enim eſt frigidiſsimum, ſicut ſanguis calidiſsimus, quin & cholera eſt frigidior ſanguine. quando igi-

tur al

tur alter iſtorum humorum vel vterque ſanguini permiſcetur, eundē inſpiſſant: non omnino tamen. neque enim homo viuere poſſet, ſanguine toto & æqualiter refrigerato & inſpiſſato. poſtquam iam ſanguis refrigeratur, neceſſe eſt totum corpus ſimul refrigeri: quod cum ita accidit rigor appellatur, qui rigor ſi vehemens fuerit, fit tremor. venæ enim propter ſanguinem qui in vnum confluit & inſpiſſatur, contractę, ſimul & corpus cō trahunt & tremere compellunt. quando vero concretio illa ſanguinis eſt mitior, rigor vocatur. horror vero, cum illud idem mitiſſime accidit. Quod vero rigorem neceſſario febris excipiat, ſiue magna ſiue parua ea fuerit, ita fit. Quando ſanguis iterum calfactus rurſus diſsipatur, & in locū ſuum naturalem redit, ſimul etiam calfiūt phlegma & cholera ſanguini commixta, fitq; ſanguis multo quam ſecundum ſuam naturam eſt, calidior. his humoribus ita accenſis, neceſſe eſt febrem generari propter caliditatem ſanguinis poſt rigorem. Sudor vero propterea accidit. In omnibus morbis, qui in diebus creticis iudicantur, cum calor excellit & penetrat li-

Rigor quid.

Tremor quid.

Horror quid.

Sudor in morbis accidit

trat, liquefacit de cholera & phlegmate permixtis cum ſanguine, id quod eſt tenuiſsimũ & expellit. atque ita pars aliqua recedit extra corpus, alia vero adhuc in ipſo corpore relinquitur, alia item portio à caliditate attenuata in vaporem conuertitur cumque ſpiritu commixta exhalat, his ita ſe habentibus ſudor hoc modo generatur. Quod vero ſæpe recurrãt nunc calor nunc frigus, ideo accidit. Calor ſiquidem fit, maligna materia excalfacta, aduſta, attenuata & ſuperata, quæ non multo poſt expellitur, id quod per calorem fieri neceſſe eſt. frigus vero à multitudine humoris peccantis fit, qui ab eo quod excretum eſt relinquitur, eo quod firmiter acte naciter adhæreat, neque adhuc concoctus, extenuatus aduſtuſque ſit. ſed frigidior, craſſior & malignior excernitur id quod ex eo liquet. quod qui frigidum ſudorem emittunt vt plurimùm longis morbis vexantur, eo quod materia maligna quę relinquitur, tenaciter infixa eſt. qui vero calidum ſudant, citius à morbo liberantur.

Pleuritis & Peripneumonia ita generantur.

Pleureſis quidem ita fit, cum quis de forti potu

potu multum & ſubito aſſumit, totum corpus a vino calidum & humidũ redditur, maxime vero cholera & phlegma calefiunt & humectantur, his cõmotis & humefactis accidit rigor tam ebrio quàm ſobrio, eo quod pleura ſi qua alia pars corporis, extrinſecus nuda carne exiſtat, intrinſecus vero nullo membro muniatur præter ventriculo, qui & ipſe facile rigorem percipit. Cum itaq; rigore & frigore moleſtatur, venæ & caro quę circa pleuram ſunt contrahuntur & conuelluntur. ac quicquid tum in carne tum in venis illis cholerę & phlegmatis ineſt, id aut ſecundum maiorem partem, aut totũ omnino intro recedit attractũ à calore (exterior enim caro eſt congelata) tandemq; in pleuram infigitur, & excitando dolorem fortem calefit, calore etiam à vicina carne & venis quicquid eſt phlegmatis & choleræ in ſe recipit. iſto modo hæc fiunt. Vbi vero quę ad pleurã ſunt attracta, putrida expuuntur, ſani fiunt: ſed cũ iam antè multum in pleura continetur, aliud adhuc accedit, ita vt prę nimia phlegmatis abundantia non poſsint expuere, aut cito moriuntur aut empyci fiunt, ex quibus poſtea

aliqui moriuntur, aliqui vero euadũt, id quod præuideri poteſt in diebus creticis, videlicet ſeptimo, nono, vndecimo & decimoquarto.

Dolor autem pertingit ad humerum, clauiculam & alas, propter has cauſas. Vena ſplenetica dicta pertingit à ſplene ad pleuram & inde ad humerum, tandémque ad manum ſiniſtram: hepatica vero eodem modo ad dextras partes pertingit. Itaque quando vena ad pleuram perueniens, rigore & horrore corripitur, ſanguis in ea contentus ad alam, clauiculam & humerum pertingens conuellit partes illas & dolorem excitat, eodem etiam modo partes in tergo contentæ, ab humoribus illis phlegmatico & cholerico in pleura affixis, calefiunt. interdum etiam dolor communicatur inferioribus pleurę partibus. Sępe etiam quando ad inferiora dolor conuertitur, per venas dolor veſicæ communicatur, tũmque multum humoris cholerici mingunt. exiſtimant vero huius morbi principium & cauſam eſſe rigorem.

Peripneumonia.

Peripneumonia quo pacto fiat.

Peripneumonia fit, quãdo cholera & phlegmate commotis calfactiſque, pulmo ſupra iam in

iam in eo contenta, ex locis vicinis trahit, & calefacit totum corpus, dolorem excitando: idque precipue in tergo, lateribus, humeris, & ſpina, eo quod humorem in illis contentum ad ſe trahit, ſimulque exiccet & calefaciat eadem membra: qui humores poſtquàm defluxerunt & in pulmone quaſi fixi ſunt, cholera & phlegma ibidem putreſcunt & in pus conuertuntur, quod ſi in diebus creticis putrida ſputo reiecerint, ſani euadunt. Si vero pulmo & ea quæ in principio in eum decumbunt receperit, & alia inſuper acceſſerint, ita vt neque concoctione neque expuitione vicerit, præ nimia copia eorum quæ in pulmonem deſcendunt moriuntur vt plurimum. Si ad vigeſimum ſecundum diem peruenerint & febris ceſſauerit, et interim nihil expuerint empyici euadunt. euadunt vero empyici ex maxime acuta pleuritide & peripneumonia.

Peripneumonia & pleuritis ἄπτυσος. i. ſine ſputo.

Quando vero pleureſis & peripneumonia ſine ſputo exiſtunt, id vtrique accidit à ſiccitate: exiccant vero tam calida quando nimium calefaciunt, quàm frigida, quando nimium in

um infrigidant. Induratur vero hoc modo et pleura ipſa, & venæ in ea contentæ conuel-
Pleuritis ἄπυος. luntur, tum quicquid in his eſt phlegmatis & choleræ præ caliditate areſcit doloremque excitat & cum hoc febrem. In tali caſu con-
Vena in hypochondrio ſi inflammatio ſuerit
fert ſecare venam vel ſiniſtræ vel dextrę manus, in eodem ſcilicet latere in quo morbus fuerit: ita enim dolor tam lateris quàm aliarum partium mitigatur. vena enim quicquid cum ſanguine peccante choleræ & phlegmatis continet maxima ex parte emittit. Id vero quod in carne continetur per pharmaca & potiones et calefactoria extrinſecus admota diſsipatur, ita vt morbus per totum corpus diſpergatur. ideoque hęc pleuritis vocatur ſine ſputo. Peripneumonia vero talis fit, quando pulmo ipſe exiccatus fuerit, & cum cholera & phlegma quæ in eo continentur, neque putrefiãt ęqualiter neque expuantur, ſed quicquid in ipſo eſt humoris vel à potu vel à ſorbitionibus, aut ex locis vicinis attractum, id totum aduritur à nimia caliditate et ſiccitate. His prodeſt vt bibant potiones, quibus pulmo humectetur, & ad expuendum prouocetur, niſi enim expuãt durior fit pul-
Peripneumonia ἄπυστος.

mo &

mo & arefit, tandemq; hominem interimit.

Quod Cauſos, tam cholericos, quàm phlegmaticos inuadat.

CAuſos ſiue febris cum ardore maxime in cholericos, interdū etiam phlegmaticos idque eo modo. Quando ſcilicet cholera commouetur in corpore, ita vt venę & ſanguis, cholera quaſi diſſluant, plurimum tamē affluit ex carne & ventriculo. cum itaque id quod calidiſsimum in corpore exiſtit, nempe ſanguis, magis calefit à carne & ventriculo & à cholera in his exiſtentibus, ſimul calefacit totum corpus: & aliqua quidem membra in corpore propter abundantiam humoris non poſſunt omnino exiccari: ſed ſi exiccentur, homo cōtinuo moritur. Aliqua vero vtpote exteriora corporis mēbra natura ſicca, nimium exiccantur ac quaſi aduruntur, maxima humoris copia (quæ in eis continebatur abſumpta) ita vt ſi illa tangas, frigida & ſicca inuenias. ideoque qui Cauſone laborant, in interioribus aduruntur, in exterioribus vero frigidi ſunt, lingua vero & guttur exaſperantur & exiccantur à ſpiritu & calidi tate in interioribus partibus exiſtentibus.

καῦσος id eſt, febris ardens.

De cholera vero in ventriculo & veſica exiſtente ita ſe res habent.

QVod ea quę in ventriculo cõtinetur, interdum per inferiora reiicitur, vt plurimum tamen in primis quatuor aut quinque diebus euomitur, idque hoc pacto. Quando orificium ſtomachi nimium calefit, eam ad ſe trahit & poſtea euomit, & propter hoc ipſum infirmi ex cauſone & pleureſi, maximè in peripneumoniam tranſeunt. Quando enim ſuperior vẽtriculi pars nimium calefit, dictam choleram attrahit, quam cum pulmo recipit fit peripneumonia, & vt plurimum moriuntur, partim quod iam tum vires multum ſint debilitatæ: partim etiam quod nouus morbus inſuper accedit, ideoque non poſsint per tot dies durare, donec ſputum in pulmone fiat maturum: ſed vt plurimum propter debilitatem moriũtur, aliqui tamen euadũt. Quibus in veſicam aliquid choleræ influit, hi vrinam craſſam emingunt, idq; propter phlegma admixtum, excrementa vero ſunt cholerica, eó quod quæ aſſumuntur in ventriculo comburuntur.

Phrenitis

Phrenitis quo modo fiat.

PHreneſis hoc modo fit, ſanguis in homine, plurimum, aliqui dicunt omne confert ad intelligentiam, quando igitur cholera mota, venis & ſanguini commiſcetur, commouet ac diſturbat ſanguinem à propria conſiſtentia & motu, eúmque plus iuſto calefacit, ſanguine excalfacto, ſimul totum reliquum corpus calfacit, & ita homo deſipit, neque ſibi ipſi conſtat propter exuperantiam febris, & perturbationem ac commotionem ſanguinis præter conſuetudinem factam. Phrenetici vero quod ad mẽtis alienationem ſpectat, maxime ſunt ſimiles melancholicis. hi enim cum ſanguis propter choleram & phlegma corrumpitur, in morbum incidunt & mente capiuntur: quidam etiam inſaniunt, id quod phreneſi ſimiliter accidit. tanto vero rarius accidunt furor & inſania, quãto cholera phlegmate imbecillior fuerit. Sputum vero in pleureſi & peripneumonia eſt ſanguinolentum & liuidũ, propterea. In principio nanque neutrum expuunt, neque liuidum neque ſanguineum: & hoc eſt ſigni morbum eſſe vehementem. Quando vero incipiunt ſputum

Phrenetici ſi miles melancholicis.

mediocriter craſſum expuere, tum purgantur maximè: expuunt vero talia propter dilatationé venarum, in pleureſi quidem earũ quæ ſunt in pleura, in peripneumonia vero earum quæ ſunt in pulmone, vtroque membro calorem ad ſe trahente.

ῥηγματίης. i. ruptus, σαβαρος. i. putridus quo modo fiat.

SI vero is qui talem morbum habet ſit ruptus, aut alioqui putridus, ſtatim prima die ſanguinem, pus ſanioſũ, & liuidum cum ſputo reiicit: liuidũ vero quod eſt à ſanguine fit, quando videlicet parum ſanguinis cum ſputo commiſcetur, & non ſtatim expuitur, ſed manet ſemiputridum & imperfectè coctum in corpore. Moriuntur autem ex pleureſi, quando in principio multum de cholera & phlegmate pleura infixum ſit, multumq; inſuper ex reliquo corpore affluxerit, ita vt neque expuere præ multitudine, neque pus generare queat: implentur vero arteriæ à phlegmate & pure, quæ eas ingrediuntur, & propterea ſtridet & frequenter reſpirant, tandé omnibus obſtructis patiens moritur. eodem modo ex peripneumonia intereunt. Qui-

cunque

cunque vero ex cauſone moriuntur, hi propter ſiccitatem moriuntur. Et exiccantur quidem primo membra illa extrema pedes & manus, poſtea alia membra ſicciora. poſtq̃ quicquid eſt humidi in corpore vndequaq; exuſtum & exiccatum fuerit, ſanguis quidem omnino congelatur & infrigidatur, reliquum vero corpus exiccatur & ita mors ſequitur.

Ex phreneſi vero ita moriuntur. Omnino deſipiunt ex morbo, ſanguine corrupto & ex loco ſuo naturali dimoto. ita deſipientes nihil quod ſit alicuius momenti eorum quæ ipſis offeruntur ſumunt. proceſſu temporis arefiunt & conſumuntur partim propter febrem, partim quod nihil nutriantur, & in primis exteriora cõſumuntur & infrigidantur, poſtea viciniora membra, huius mali principium exiſtit frigus, calor & labores. Poſtq̃ vero ſanguis qui eſt in venis à phlegmate refrigeratus fuerit, totus in ſe concidit & contrahitur, interdum etiam tremit ad extremum omnia infrigidantur & moriuntur.

FINIS PRIMI LIBRI.

HIPPOCRATIS
DE MORBIS LIBER SECVNDVS.

Phlegma in capite, calore liquefactum quos morbos procreet.

VRinæ multum emittitur, quando capite nimium calfacto, phlegma quod in eo continetur liquefit. id enim liquefactum aut in nares, aut in os, aut denique in venas, quæ id ipſum in pudenda deferunt, incumbit. poſtq̃ vero in pudenda decubuerit, dum mingunt, eadem patiuntur, quę & illi qui ſtranguria laborãt. Quando phlegma illud venas oculos ingredientes occuparit, viſus obſcurus aquoſus & turbidus redditur. ac lucidum illud in oculo, non æque lucet ac ſplendet (cum patiens videre cupit) atque ante dum oculus adhuc lucidus & purus erat. talis in quadragin ta diebus vt plurimum curatur. Si vero lõgo tempore poſt morbus reuertatur, cutis capitis incraſſatur, totum corpus intumeſcit, ingroſſatur pulchriusque redditur: tale nanque phlegma in carnem deſcendit, & ideo cor-

pus

pus apparet craſſum, carnes enim cum ſint humidæ tumidæ & raræ, ſanguinem è venis attrahunt, & ideo pulchriores apparent.

Puſtulæ in capite à quibus cauſis proueniant.

CAput vlceribus impletur, corpus intumeſcit, cutis colorem aurugineũ concipit, & nunc in hac nunc in illa corporis parte vlcera enaſcuntur, febris etiam iã iſto nũc alio tempore inuadit, ex tergo aqua emanat. huic ſi in ipſo capite phlegma cum humore cholerico infixum ſit, eiuſmodi puſtulas generat, tum cum caluaria ipſa à phlegmate & cholera commixtis & rarefactis, madida & humida reddita fuerit, ita vt poſtquam phlegma & cholera ibi conſiſtant, neceſſe ſit ſequi putrefactionem & vlcerationem, idem phlegma attenuatũ in aures deſcẽdit. Quin & in toto reliquo corpore vlcera eodem modo quo in capite ipſo fiunt, putrefacto ſcilicet ſanguine & cholera, in quocunque tandem loco congregata fuerint, carne enim putrefacta & vlcerata, ſimul putrefit quicquid in eam deſcendit vel choleræ vel phlegmatis, & ita pus generatur. *Alius morbus.*

πολυαδύνη

πολυωδύνη hoc eſt vehemens dolor capitis.

Alius morbus.

VEhemens dolor caput occupat, cholerã vomit, difficulter mingit ac inſanit. Talis magnum ſentit dolorem in capite, propterea quod caput nimium eſt calefactum. Delirat quãdo ſanguis in capite propter choleram aut phlegma calefactus, præter conſuetudinem in capite commouetur. Choleram euomit, primum quod illa in corpore dimouetur, deinde quod caput ſua caliditate eam ad ſe trahens, id quod ex ea craſſiſſimum eſt vomitu reiicitur, ſubtiliſſimum vero in ſe recipit. Mingit vero etiã in tali morbo propter cauſas in alio morbo, paulo ſupra expoſitas.

ὑπερέμετος, ideſt, ſuperuomitus ſiue abundantia venarum quid ſit.

Alius morbus.

CVm venæ circa cerebrum abũdauerint, nomen quidem non eſt aptũ morbo, eſt enim impoſſibile, aliquam venam exundare, ſiue exigua ea fuerit, ſiue magna. Nominant tamen & dicunt ὑπερέμετον ideſt ſuperuomitum, etiamſi (cum vel quàm maxime fiat talis in venis abũdantia) morbus tamen inde non gigni videatur. Neque enim eſt poſſibile, vt

levt à bono malũ proueniat, ſicut neq; â malo bonum, ſed tamen abundare videntur venæ, quando cholera & phlegma in eas ingrediuntur. Attolluntur enim tum venæ & pulſant, dolorq; circa totum caput exoritur, aures etiam prę tinnitu nihil audiunt: tinniũt vero propter pulſationem & concuſsionem venarum, ita enim ſonus fit in capite. Difficulter etiam audiunt partim propter externũ ſonitum & ſtrepitum, partim quod cerebrum & venæ quæ circa aures ſunt attolluntur, ſiquidem præ nimia caliditate cerebrum ex ſe ipſo, vacuũ illud quod circa aures eſt implet. Et quia non eadem aëris copia, quæ prius in auribus continetur, neq; ſimilis ſonitus excitatur, aures etiam non ſignificant æqualiter cerebro quæ dicuntur, & ideo homo male audit: huic ſi phlegma aut cholera in nares aut in os inciderit, ſonitus redit. Quod ſi nihil inde effluxerit, circa diem ſeptimum moritur.

Si verò in ipſo capite venę abundauerint, abundant propter eaſdem cauſas, de quibus iam ante diximus. Signũ vero quod hoc propter tales cauſas fiat. hoc eſt. Quod ſi vel manũ vel caput vel aliqd aliud mẽbrũ tali mor-

bo affectũ incideris,effluit ſanguis niger turbidus & morbidus ita vt ne ſanguis quidem merito dici debeat,niſi fluat purus & rubicũdus. Quando ergo propter eaſdẽ cauſas exundauerint,dolor, tenebroſitates & grauedo caput occupant. Dolor quidem propter ſanguinem excalfactum. Vertigo ſiue viſus obſcuritas,ideo quod ſanguinis copia in anteriorem capitis partem procumbit:grauedo vero ideo quod plus turbati &morboſi ſãguinis in ipſo capite, quam in exterioribus eius partibus contineatur.

σφακελισμός ſiue ſideratio cerebri.

SI cerebrũ ſideretur,dolor ex capite in ſpinam deſcendit, cor ipſum deliquium animi & ſudores occupant, ſequũtur inſomnia, & ex naribus ſanguis fluit, ſæpe etiam ſanguinem euomunt. Sideratur vero cerebrum,modo quo nunc dicam.Cum præter conſuetudinem vel calefit,vel refrigeratur,aut phlegmatico cholericóue humore imbibitur. Si tale quiddam cerebro accidat,etiam ſpinalis medulla calefit, qua excalfacta dolor in ſpina ipſa excitatur. Accidit autem animi deliquiũ, quando ad cor vel cholera vel phlegma afflu

xerit,

xerit,id quod neceſſario accidit, cum cõmouentur & humectantur. Sudor vero propter dolores excitatur. Sanguinem vomunt,quando venæ in ipſo capite contentæ,ab ipſo cerebro, & venæ quæ circa ſpinam ſunt, ab ipſa ſpina,ſpina vero ab ipſa ſpinali medulla,medulla tandem illa, à cerebro ipſo vnde & originẽ ducit,excalfacta fuerint. Cum ergo venæ incaluerint & ſanguis in eis contentus efferbuerit, is quidem qui in cerebro ipſo continebatur,in nares:qui vero à ſpina emanat, in os decumbit. Talis vt plurimum in tertio aut quinto die moritur.

Alius morbus.

SVbito dolor caput occupat, & ſtatim mutus fit omninoq; debilitatur,talis in ſpacio ſeptem dierum moritur,niſi eum febris inuaſerit,quæ ſi eum inuaſerit, euadit. Talia patitur cum cholera nigra in capite commota fluxerit,idq; vel in collum vel in pectus,vbi plurimæ ſunt venæ, tãdem apoplecticus & † intemperatus euadit,propter ſanguinem refrigeratum. Quod ſi vires præualuerint,ita vt

† ἀκρόπτης hic uidetur ſignificare idẽ quod, ſtupidus, et qui moueri non poteſt.

ſanguis vel ab iis quæ aſſumuntur, vel ſua ſpõte calefiat, iterũ eleuatur ſanguis, diffunditur ac mouetur, reſpirationem q; efficit, ſpumat, & à cholera iſta nigra purgatur, tandemq; ſanitati reſtituitur. Si virtus defecerit magis infrigidatur. Cumq; omnino refrigerato ſanguine calor euanuerit, omnino congelatur, immotusq; permanet, tandem moritur. Quod ſi ex ebrietate alicui hoc accidat, eadem omnino patitur & extinguitur.

τερηδὼν ideſt Teredo ſiue corroſio in capite.

TEredo. Quando teredo ſiue corroſio in oſſe fit, dolor ex oſſe incipit, proceſſu tẽporis abſcedit cutis à capite iam in iſto iam in alio loco, hæc accidunt cui inter duplicatũ os cranei, contentum phlegma exiccatum fuerit. inde enim os illud omnino aridum, omniq; humore deſtitutum redditur, quo ita ſicco exiſtente, cutis ab eo diſcedit. Talis morbus non eſt letalis.

βλητὸς attonitus ſiue apoplecticus.

SI cui apoplexia imminet, dolet in anteriore capitis parte & oculis, neq; æqualiter videt, dormiturit, venæ pulſant cũ febre debili ac to-

ac totius corporis intemperie: talia accidunt, cum venæ in capite excalfactæ ad ſe phlegma trahunt, atque hoc quidem eſt principium morbi. anterior vero pars capitis ideo dolet, quod venæ in illa parte ſint craſſiores, & quod cerebrum magis in anteriorem quam poſteriorem partem promineat. Oculi ideo non funguntur ſuo munere, eo quod cerebrū iam phlegmonem concipiens ad oculos promineat. Corpus vero intemperies occupant, ideo quod in venis poſtquā phlegma in ſe traxerint, neceſſario propter phlegma ſanguis magis ſiſtitur & frigidior quā antea erat redditur. Sanguine nō moto, fieri nō poteſt, quin & reliquum corpus deſidia & torpore infeſtetur. Quod ſi ſanguis ac reliquum corpus prævaluerit, ita vt rurſus calefiant, ſanitati reſtituitur. ſi vero phlegma præualuerit, ſanguis magis infrigidatur & congelatur. Quod ſi in frigidatione & condenſatione tantum procedat, tandem homo omnino congelatur & infrigidatur atq; ita moritur.

Cynanche.

CYnanche fit quando phlegma quod prius in capite continebatur, commotum ſa-

bito vel in maxillas vel in collum incidit. Talis ſaliuam deglutire non poteſt, ſed difficulter reſpirando ſtridet, interdum etiam febris eum corripit. Ac morbus quidē iſte à tali cauſa fit, interdum ſub lingua, interdum etiam parum ſupra pectus.

σαφύλη quid.

STaphyle ſiue vua fit, quādo à capite in gurgulionem phlegma deſcendit, ac dum dependet ruborem concipit, quod ſi diu ita duret, nigreſcit, & quidem propterea, quod gurgulio venis craſsioribus ſcateat, adeo vt cum phlegmonem conceperit, multum incaleſcat, quo calore ex venis multum ſanguinis attrahit, qui ab eodem nigreſcit. Ideoq; niſi per ſe tumidum ac maturum illud apoſtema incideris, ſtatim interficit, venæ enim calfactæ ſua caliditate, ſanguine implent vicinas gurgulionis partes, atq; ita hominem ſuffocant.

Ἀντιάδες.

ANtiades, ideſt, morbus tonſillarū: & hypogloſsides. i. morbi ſub līgua: & ἕλκα, id eſt, mala gingiuarum: & gloſſa. i. linguæ affectus, & quicunq; alii morbi in illis partibus accidunt. omnes hi morbi cauſam mali à phlegmate

gmate habent. phlegma enim ex capite deſcé dit, caput autẽ ex corpore attrahit, trahit vero cum calefactum fuerit. Sed calefit aut à cibis, aut à ſole, aut à laboribus & igne. Ita calefactum ad ſe trahit ex toto corpore id quod eſt tenuiſsimum, quod vbi iterum diffluit, rurſus in corpus deſcendit.

MORBI EX CAPITE originem habentes.

REpletione in capite exiſtente, ſi forte ab aliqua iam dictarum cauſarum incaluerit, ſtupor caput occupat, patiens crebro mingit, & reliqua patitur, quæ ſtranguriam comitari ſolent. Is nouem diebus talia patitur, tũ ſi vel per nares aut aures, aqua ſeu muccoſitas effluxerit, à morbo liberatur, ceſſatq; ſtrãguria: mingit tamen vſq; ad vigeſimum diẽ, ſine dolore copioſam & albam vrinam, dolor capitis remittit, oculorum acies obtunditur, ita vt dimidiatas perſonas cernere videatur. Talis in quadrageſimo die ſanitati reſtituitur. Multi ſunt quibus talis morbus in ſeptimo aut decimoquarto anno recurrit, quibus cutis capitis intumeſcit, tangenti cedens: hi à paucorum

corum ciborũ vſu, pleni & bene colorati apparent, obtuſe tamen audiunt. Si ad talem fueris vocatus adhuc in principio morbi, antequam aqua per nares vel per aures effluxerit, & habeat patiens vehementem dolorem capitis, bonum erit ei caput radere & circum alligare vtrem coreaceum aqua calida quãtum tolerare poteſt plenum, vt inde caput tepefiat, quo refrigerato, alium apponemus. Si vero æger debilitetur, ceſſabis & parum more interponens, redeas viciſsim ad prædicta remedia donec dolor capitis remittat. Aluo cõſtipata lenias cliſterem exhibendo, ac poſtquam biberit ea quæ vrinam prouocant, ſuperbibat melicratum aqua dilutum, calidus autem quã maxime conſeruetur. Sorbeat item ſuccum ptiſanæ tenuem. Si venter iterum non fluat, ab † herba mercuriali cocta in aqua, ſuccum exprime, quem æquis partibus cum ſucco ptiſanæ commiſce, addendo parum mellis, hoc bibat ter in die ſuperbibendo parum vini aquoſi albi, aut colore mel præ ſe ferentis. Si vero muccus per nares cœperit defluere, iãq; vrinam craſſam emittat, dolor item capitis ceſſet, vtreolo iſto ãplius non vtator, ſed poſtquam

† λινοχώσις *Mercurialis herba.*

quam copioſo aquæ calidæ balneo vſus fuerit, bibat diuretica & melicrata cum aqua mixta, ac primis diebus ſorbeat milium, comedat cucurbitam aut betam tribus diebus. Poſtea vtatur cibis mollificantibus & excremen toſis, ſenſimq; parum addat cibi. Vbi vero quadrageſimum diem exceſſerit (plerunq; enim in tali temporis ſpacio morbus iſte conſiſtit) caput ægrotantis purgabis, in primis exhibendo ei, ſi tẽpus anni patitur, pharmacum quod per inferiora purget, poſtea ſeptẽ diebus, aut (ſi debilis ſit) paucioribus, bibat ſerum lactis. Si tandem morbus recurrat, totum corpus patientis calefaciens, ſequẽti die exhibe helleborũ, deinde interpoſito aliquo temporis ſpatio pro vt tibi videbitur, iterum purgabis caput pharmaco quod per inferiora purget: tãdem caput adure ita vt octo cruſtas efficias, duas circa aures duas item in vtraq; ceruicis parte reliquas duas circa angulos nariũ, adurẽdo venas prope aures donec pulſare deſinãt. Ferramẽtis vero cuneos adaptes ita vt per trãſuerſum venas vres. His factis ſanitas recuperabitur.

Alius morbus. Vlcera in capite.

CAput vlceribus ſcatet & crura intumeſcunt, non ſecus poſt nimiam aquæ potionem, tandem tu nor tibias occupat, quas ſi compreſſeris, præ ſe ferunt colorem aurugineum, vlceráq; nunc in iſta nunc in alia corporis parte, maxime tamen in tibiis erumpunt, quæ poſtquam deferbuerunt cito curantur, febris tales incertis temporibus occupat, caput vero ſemper incalefcit, & ex auribus aqua effluit. Quæ cum ita ſe habuerint, pharmacũ exhibendum erit, quod per ſuperius cholerã & phlegma expurget, ſi frigus patiatur, calefacias eũ ac laues aqua calida, poſtea vbi per triduum acquieuerit, caput purga offeráſque pharmacum quod per inferius purget, ſi tempus patitur etiam ſerum lactis bibat, ſin minus, lac aſinæ potet, poſt purgationes: vtator tenuiſsimo victu & qui facile expurgetur, ac lauetur minime. Si vero caput adhuc vlceretur, lauabis hominem multa aqua calida, abſtergendo cum vnguento illo quod conſtat ex fecibus vini aduſtis cum corticibus glandium ſimiliter attritis, ac nitro loto pari pondere. Caput vero inungas vnguento quod cõponitur

ponitur ex axungia ſiue adipe ſuillo, & oleo laurino, addendo his baccas lauri, galla, myrrham, thus & florem argenti, omnia trita. Tẽpore ſequenti vomat ter in menſe: vtator exercitiis tandẽq; in aqua calida lauetur. Quod ſi his remediis abhibitis, morbus in aliis corporis partibus curetur, in capite tamen adhuc vlcera generentur: iterũ purgabis caput pharmaco per inferius, poſtea in capite prius raſo facias tenues inciſiones, cumq; ſanguis effluxerit eum detergas: tandem lanam humidã vino aſperge & ſuperligato, quam vbi religaueris, ſpongia quicquid eſt humoris deterge, ita tamen ne vel caput vel ſpongiã multum humectes, ad poſtremum Cypariſſum aſperge, oleoq; inunge. His vinculis lineis vtere donec reualeſcat.

Alius morbus. Alia ſpecies doloris capitis.

VEhemens dolor caput occupat, & propter leuem commotionem cholerã vomit, interdum etiam difficulter mingit & delirat, quandoq; in ſeptimo die moritur. Quẽ ſi ſuperuixerit, fieri poteſt vt moriatur in nono aut vndecimo, niſi quid per nares aut aures erumpat, quod ſi erupuerit, euadit. Effluit

vero aqua humore cholerico mixta, quæ cũ tempore putrefacta in pus conuertitur. His ita ſe habentibus. Si dolor capitis adhuc eſt in principio, antequam quicquam per nares vel per aures effluxerit, ſpongias in aquâ calidâ immergens, ſtatim capiti admoue, quod ſi ne ſic quidem humor diſſoluatur, vtaris vtreolo modo prius dicto. Bibat melicratum aquoſum, ſi neq; eo pacto melius habeat, bibat aquã de farina craſsiuſcula, ſuccumq; ptiſanæ ſorbeat, ſuperbibendo vinum album aquoſum: poſtquam vero per aures aliquid emanauerit, febriq; & dolor remiſerit, vtatur cibis multum excrementoſis & parum nutrientibus, incipiendo à minima dieta paulatim aliquid adiiciendo, caput lauetur aqua calida & aures abluantur pura aqua, immittaturq; in eas ſpongia melle imbuta. Si hoc pacto fluxus non ſiſtatur, ſed longo tempore fluat, leuiter conteras argenti florem, Sandaracã & Pſymmithium æquales partes ſingulorum, his imple aures: ſi vero ita quicq; promanauerit, aliquod pharmacum ſupra imponas, vbi vero aures exiccatæ fuerint. purgabis abluẽdo pharmacum. Deinde quia aures, ſtatim dum

dum ita exiccantur quaſi obſurdeſcunt, opus eſt adhibitione mediocrium fomentorum, nam ne ſic quidem (niſi longo tempore) ad naturalem ſtatum reuertuntur. Moriuntur vero ſi vehementi dolore in auribus exiſtente, in ſpacio ſeptem dierum nihil effluxerit. qua re talis erit lauandus multa aqua calida, ſpongiæq; in aqua calida humefactæ, dum adhuc tepent exprimantur, atq; ita auribus applicétur. Quod ſi neq; hoc pacto aliquid fluat, fomenta auribus adhibebimus, & vtatur ſorbitionibus ac potionibus iiſdem, quibus vtuntur hi qui laborant morbis quorum iam ante mentio facta eſt.

Alius morbus. Cerebrum aqua vel humore phlegmatico abundans.

SI aqua in ipſo cerebro generatur, acutus dolor caluariam & tempora nunc hic nunc illic occupat, rigor etiam & febris nunc iſto nunc alio tempore percipitur, regionem oculorum dolor occupat, deprauateq; vident, quin & pupilla diuiditur, ita vt ex vno oculo binas res cernere videantur, tandem ſi morbus augeatur, vertigine corripitur, neque ventum neque ſolem ſuſtinet, aures tinniunt,

& ſono percepto moleſtantur: euomunt ſaliuam, ſputum interdum & cibos, cutis capitis molleſcit delectanturq; contactu Quando quis ita affectus fuerit, primo propina ei pharmacum quod per ſuperiora, phlegma educat, deinde caput purga, poſtea vbi aliquādiu eū acquieſcere permiſeris, pharmaco per inferius purgabis. Tandem reficies eum cibis maxime excrementoſis, ſemper pauca addendo. Vbi vero nunc eo peruenerit vt ſufficientē & certam victus rationem ſeruet: vtatur vomitu mane, aſſumens in hoc phacium ſiue ius lētium cum melle & aceto mixtum, prius tamē oleribus commeſtis, & die illa in qua vomit prius bibat Cyceona tenuem: ac poſtea parce cœnet ac lauetur, deambulet poſt cibum: mane ventum & ſolem vitet, ad ignem omnino non accedat. Talia ſi fecerit, ſanitati reſtituetur. Quod ſi non reualeſceret, in vere eū purgabis primum exhibendo helleborum, ſecūdo pharmacum per nares immittendo, tādē interpoſito aliquo tempore per inferius purgabis, deinde refice eum cibis. caput ac caluariam precipue leuiter incide, quin vſque ad cerebrum perfora, atq; ad poſtremum foramē

viciſsim

viciſsim tanquam membrum pertuſum cura.

Alius morbus. Alia ſpecies doloris capitis.

RIgor dolor & febres caput infeſtant, maximeq; aures & tẽpora: caluaria & regio oculorum dolet: ſupercilia vidẽtur quaſi aduri: caput ipſum grauedo tentat, ac ſi quis talia patientem mouerit, mingit, idq; multum & facile: dentes ſtupor occupat: venæ attolluntur quæ in capite pulſant: patiens non eſt trãquillus, ſed iactitat ſe perpetuo ac mente capitur præ dolore. Huic ſi per nares aut aures aqua purulenta effluxerit, euadit. ſin minus ſpacio ſeptẽ dierum vt plurimum moritur. Morbus iſte maxime fit à pinguedine ſeu plenitudine cum videlicet quis à febre liberatus & nondum purgatus ſe aut nimio cibo aut vino implet, aut in ſole dormit. Taliter diſpoſito ſtatim ſanguis ſi commode id fieri poteſt in capite mittendus eſt. poſt miſsionem ſanguinis raſo capiti refrigerantia admouebis, ac ſi venter ſit conſtipatus, eundem lenias: in potu dabis ſuccum ptiſanæ frigidum & ſuperbibat aquã. Quod ſi vſu frigidorum non remittat dolor, permutato remedio, vtaris vtreolo, caputq;

putq; calefacias, ceſſante dolore vtatur cibis excrementoſis,& caueat à repletione. Vbi vigeſimum diem attigerit, doloreq; ceſſauerit, calefacias caput,& pharmacum per nares admoue,poſtea interpoſitis tribus diebus,pharmaco per inferius purgabis.

Alius morbus. Alia ſpecies doloris capitis.

SI venæ ſanguine abundauerint,ſanguis circa cerebrum exiſtens,ipſum calefacit, vehemens febris cum dolore tempora,caluariã & occiput occupat,aures tinniunt, ac ſpiritu implentur, ita vt æger nihil audiat: interim multũ cruciatur,æger ſe ipſum præ nimio dolore huc & illuc iactitat, moriturq; in quinto aut ſeptimo die. Ita laboranti caput calefacias.nã ſi eruperit aqua vel per aures vel per nares,effugit mortem,cumq; ſex dies exceſſerit, cibabis eum eodem modo quo alios, de quibus iam dictum eſt.

Alius morbus.

SI venæ in caput exundauerint, ſubito dolor totũ caput,collum,item nunc has nunc alias capitis partes occupat, qui morbus ſi inualuerit, vertigo quidem,febris vero minime ſequitur.

sequitur. Sic laboranti raso prius capite, si dolor non remittat calefactoriis adhibitis, diuide cutem frontis à capite in ea parte vbi capillus definit: post incisionem distracta cute cum sanguis effluit modicum salis asperge, post sanguinis profluuium incisionem illam iterum compone & liga duplici filo. Postea emplastrũ (σπλωνίσκον græce dicitur) cera & pice illine, & in inferiori parte vulneri superpone, addendoq; lanam sordidam, liga, neq; soluas ante diem septimum, nisi dolorem inde perceperit, qui si inuaserit, soluas ligaturã interim donec reualescat bibat aquam hordei ac sorbeat succum ptisanę superbibendo aquam.

σπλωνίσκον σπλήνιον ἢ ἐμπλάστρας. *emplastri genus longe usitatum a figura lienis.*

Alius morbus. Cerebrum bilioſum.

SI cerebrum humore cholerico abundauerit, febris lenta sequitur, rigor, dolor per omnes partes capitis maximeq; tempora, synciput, & regiones oculorum: supercilia depẽdere videntur, dolor etiam ad aures pertingit, & interdum per nares cholera effluit, hi & obscure vident, plurimisq; dolor ad mediam vsq; capitis partem pertingit, idem etiam in toto capite excitatur. Ita laboranti refrige-

rantia ad caput apponenda, cumq; dolor & fluxus ex naribus ceſſauerit, apii ſuecum per nares inſtilla, neq; lauetur, niſi poſtquam dolor ceſſauerit, ſorbeat cenchrum ſiue milium tenue infundendo parum mellis, bibat aquã, ſi aluus non excernat, commedat braſsicam & eius ſuccum ſorbeat: ſin minus, vtatur foliis ſambuci plane ſimili modo, cumq; iam tẽpus id ita poſtulare videtur, offeras ei cibos quam maxime aluum ſubducẽtes. quod ſi dolore & fluxu è naribus remoto, ex ſuperciliis grauedo in nares pertingat, tum ſi pituita fuerit craſſa & putrida, calefacias prius aceto, aqua & origano, poſtea lauans aqua calida, florem æris & myrrham naribus admoue. Hęc ſi feceris plærunq; ſanitatem reſtitues, morbus enim non eſt letalis.

Alius morbus. Sphacelus ſiue ſyderatio cerebri.

SI cerebrum ſyderetur, dolor ex occipitio in ſpinam vſq; pertingit, ad cor frigus permeat, ac ſudor nouus è veſtigio extra corpus emanat, per nares ſanguis effluit, multi etiã vomunt ſanguinem, talis in ſpacio trium dierum moritur, ſi qui ſunt qui ſeptimum diem tranſe-

tranſeunt,ſunt pauci admodũ,cum itaq; ſanguis aut per vomitum,aut per nares reiicitur neq; lauare eum aqua calida, neq; calfactoria ei admouere debemus, ſed bibat acetum album cum aqua mixtum:quod ſi forte vires debiles ſint, ſorbeat ptiſanam: ſin vero aut per vomitum aut per nares videatur nimiũ ſanguinis reiici,bibat aquam cum farina frumenti horni conſperſam,quod ſi ſanguis adhuc nimium per nares profluat,ligabis venas in extremitatibus brachiorum,ac ſuper tempora impone emplaſtrum ſplenas dictum. quod ſi horum nullo vti poteris, ac interim doleat occiput:collum & ſpina,& ad cor frigus pertingat,orobis calefaciat pectus,tergũ, occiput &collum,his adhibitis multum ęger iuuabitur, pauci tamen à morbo iſto liberantur.

Alius morbus. Capitis dolor repentinus,cum ſęuiſsimis accidentibus.

BEneualentem ſubito dolor capitis corripit,& incontinenti mutus fit, ſtertit, ore hiat,& ſi quis eum vocat aut mouet, tantum ingemiſcit:nihil intelligit: multum mingit, nihil tamen illa euacuatione iuuatur. Talis ni

ſi febre laborare cœperit in ſpacio ſeptem dierum moritur, ſi vero febris eum corripiat, vt plurimum euadit. Seniores citius quam iuniores in talem morbum incidunt: ſi quem iam inuaſit, lauabimus eum multa aqua calida & quam maxime calefaciemus, etiam melicratum tepidum in os inſtillemus. Quod ſi reſipiſcat atq; à morbo leuetur, reficias eum cibis, cumq; iam validior apparuerit, per nares ei pharmacum admoue, tandem interpoſitis paucis diebus pharmacum quod per inferiora purget præbibas. Niſi enim fuerit purgatus periculum eſt ne morbus recurrat, quamuis primum inſultum pauci effugiant.

Alius morbus. Morbi ex ebrietate.

SI quis ex ebrietate mutus redditus, ſubito febre corripiatur, ſanitatem recuperat, ſin minus febri correptus fuerit, in tertio die moritur. Quod ſi ad eum qui febre non laboret acceſſeris, lauabis eum multa aqua calida, capiti vero admouebis ſpõgias aqua calida imbutas, intra nares cepas decorticatas impones. Talis ſi oculos aperiat ac vocem edat, & ad ſe redeat neq; deliret, primo die quaſi ſopitus dormit, ſequẽti vero die reualeſcit. Sin ſur

gens

gens choleram euomit & inſanit, moritur in ſpacio quinq; dierum, niſi obdormiſcat: hũc ita tractare debemus. Primũ lauabimus multa aqua calida, donec ad ſe redeat, deinde copioſo oleo inunctum, molliter in lectum reponemus, veſtimentisq; bene operiemur, prope eum neq; lumen, neq; ſonitum patiemur. nam vt plurimum poſt balneum dormit, & poſtquam dormierit ſanus euadit. Quod ſi ſanus mente per tres aut quatuor dies conſtiterit, dabis milii vel ptiſanæ ſuccum & vinũ mellitum, poſtea cibariis vtator molliſsimis ac quam minimis in principio.

Syderatio cerebri. Sphacelus cerebri.

CVm cerebrum ſyderatur, in capitis anteriore parte dolor paulatim infigitur eaq; intumeſcit & liuida redditur, quin & febris & rigor accedunt, cum quis ita laborat, partem quæ intumuit incides, quam poſtquã purgaueris, os ipſũ diuides vſq; ad † duplicationẽ, tandẽ curabis tanq; fracturam in oſſe. λεπλόωλξ γεηγτὲ με τακξὺ τῶν ὀσῶν τ̃ κρα νία. Ruffus.

Teredo in oſſe.

VBI Teredo ſiue caries in oſſe capitis fit, in eodem loco dolor percipitur, ac proceſſu temporis illud idem os παρκλώρ.ι. teredo diatur uermis in lignis natſæns eaque corrodens.

attenuatur atq; inflatur, tandemq; rumpitur, quod si incideris reperies illud distentum, asperum & rubicundum: in nonnullis etiam corrosum vsq; ad cerebrum, Ac talia patientem si accesseris, atq; inueneris os corrosum, melius est id permittendo, curare quam primum vlcus. Quod si non fuerit corrosum sed asperum, diuide vsq; ad duplicationem & postea cura modo prius dicto.

Alius morbus.

CVm quis attonitus fit, dolet in anteriore parte capitis, & non bene videt sed sopore tenetur, venę in temporibus pulsant, febris lenta adest cum totius corporis intemperie & consumptione, talia pacienté lauabis multa aqua calida & calfactoria capiti admoue, post balneum infunde per nares myrrhã & florem æris: sorbeat succum ptisanę & bibat aquam, his factis melius habebit. Sin minus, hæc sola spes est reliqua vt diuidas caput is anteriorem partem ac post effluxum sanguinis iterum adductis labris vulneris cures & liges, quia nisi caput diuidas moritur vt plurimum in decimo octauo vel vigesimo die.

κυναγχὴ

κυναγχή. i. Cynanche.

FEbris rigor & dolor caput occupant, maxillæ inflantur, patiens ſaliuam difficulter deglutit, ſputum exiguum ac durum reiicit atq; in gutturis inferiore parte ſtridet. Si lingua compreſſa introſpicias, gurgulionem non magnum ſed inflatũ inuenies, pharynx intrinſecus eſt viſcido phlegmate plenus, interim nihil poteſt exſcreare, neq; poteſt in lecto decumbere, ſed cum reclinat ſuffocatur. In talem ſi forte incideris, facias iſta. Primo cucurbitulas appones ad primam colli vertebram, deinde raſo capite ex vtraq; parte temporum ſimiliter cucurbitulas appones, cũq; eas cuti aſtringis permitte vt longo tempore calfiant. Poſtea contere nitrum origanũ & cardami ſemen, quibus admiſce partes æquales aceti & aquæ, olei parum, ac ſubacta in ollam infundas ſuperponendo operculum per quod calamus concauus ingrediatur, hæc ſuper carbones poſita ferueant, tãdem patiens vaporem aſcendentem ore aperto per foramen calami recipiat, cauendo ne pharyngam adurat. Ab extra vero apponat maxillis & faucibus ſpongias imbutas aqua calida, ordinabimus.

nabimus illi tandem gargariſmum ex origano tymbra apio menta tritis & pauco nitro, infuſis & mixtis in melicrato aquoſo & aceto pauco. Quod ſi ſputum cohibeatur accipe tenerem ramuſculum myrti, cuius extremitatem alleuigatam molli lana circumliga, tandem in pharyngam inſpiciendo ſputum expurga: ventre conſtipato vtaris glande vel clyſtere, forbeat ſuccum ptiſanę ſuperbibendo aquam, quod ſi tumor ad pectus vſq; diſtendatur ac ruborem ardoremq; oſtendat, maior eſt ſpes ſalutis. Tumq; iſta ſunt facienda. Quando phlegma extra pellitur betam in aquam frigidam intingens admoueas, gargarizet tepida, atq; à balneo abſtineat. His obſeruatis potiſsimum euadit, quamuis morbus per ſe ſit letalis & pauci effugiant.

Alia Cynanche.

FEbris ac dolor caput infeſtant, pharynx & maxillæ inflammantur, ſaliuam deglutire nequit, multum & craſſum expuit, difficulter vocem emittit. Quando quis ita eſt affectus primo cucurbitulam admouebimus modo ſupra dicto, deinde ſpongiá aqua calida imbutam collo & maxillis applicabimus, gargari-

garizet melicratum aqueum ac ſorbeat ſuccum ptiſanæ. Quod ſi his remediis adhibitis ſputum non exeat, ſuffumigandus erit, eo modo quo ſupra dictum eſt. Si in pectus vel in collum phlegma deſcendit, betam vel cucurbitam agreſtem inciſam, in aquam tepidã iniicias, hanc poſtea ſorbeat ac bibat frigidã, quo facilius ſecret. Quando pectus intumuerit, multi ſanantur. Cum tumor è faucibus in pulmonem deſcendit, illico talem febris & dolor lateris infeſtat, quæ cum accidunt vt plurimum patiens moritur. Si vero quintum diem exceſſerit fit empyicus, niſi eum ſubito tuſsis inuadat, quod cum acciderit, excreando purgatus ſanitatẽ recipit. Talem quãdiu dolor lateris infeſtat, calefactoriis his (quibus & in peripneumonia vtimur) fouebimus Poſt quintum diem ſi febris deſierit & tuſsis acceſſerit, ſequentibus primis diebus, tantum ſorbitionibus vtatur, vbi tandem cibari iterũ cœperit, aſſumat cibos pinguiſsimos & multum ſalitos. Si non tuſsiat, ſed iam empyicũ factum eſſe certo cognoſcatur, poſt cœnam aſſumptam quando vult ire dormitum, comedat allia cruda plurima, ſuperbibendo vi-

num vinoſum meracisſimū, vt eo pacto pus erumpat. Quod ſi non erumpat, poſtridie lotum aqua calida ſuffumiges & cum erupuerit, poſtea curabis vt empyicum.

Alia Cynanche.

Linguæ interior ſeu poſterior pars, itemq; clauicula quæ eſt ſupra aſperam arteriā inflammantur, is neq; ſaliuam neq; aliud quicquam deglutire poteſt, ſed ſi id coactus fecerit per nares iterum regurgitat, cum quis iſta patitur, contere mentam viridem, apiū, origanum nitrum & roſas rubeas hæc cū melle ſubigas, tandem ſpiſſa & craſſa, linguę in parte vbi intumuit inungas. Poſtea facias bullire ficus, & eas in aqua decoquas, tandem de roſis contritis parum cum decocto illo ficuum miſce, id gargarizet ſi poteſt, ſin minus, abluat vel colluat ſaltem locum affectum, bibat aquā de farina craſsiuſcula, ab extra colli & maxillis applicetur tepide farina in vino & oleo cocta, ſuperimponendo panes calidos. Suppuratur enim vt plurimum in clauicula, ac ſi ſua ſponte rumpatur, ſanus euadit, ſi nō rūpatur digito tāgendo inueſtigabis, ſi molle fuerit apoſtema, acutum ferrum digito alligans

ligans perfora, hac ratione multi curantur, morbus enim iſte minime eſt letalis.

Staphyle ſiue vuulæ morbus.

CVM ſtaphyle in pharynge generatur, ſũma pars gurgulionis aqua repletur, fitq; rotundá pars illa ſuperior & manifeſte appa ret, reſpirationemq; intercipit, tum ſi maxillæ in vtraq; parte inflãmantur, eger ſuffocatur. Sin vero morbus iſte vnicus à ſe ipſo generetur, maxillis non inflammatis, minus moriuntur, cum quis hoc pacto fuerit affectus, digito prehendas ſuperiorem gurgulionis partem, eamq; ad ſuperius in palatum compulſam, in ſummitate incide, poſtea gargarizet decoctionem ſeminis ſilphii, ac deglutiat farinã frigidam, ſuperbibendo aquam, minimeq; lauetur.

Antiades ſiue morbus maxillarum.

QVando antiades fiunt, tumor ſub genis in vtraq; parte excitatur, qui tangenti durus apparet, totusq; gurgulio inflammatur. In tali caſu digito tumor tonſillarum cõprimendus eſt, & gurgulionem inungas flore eris ſicci, gargarizet decoctionem ſeminis ſilphii, ſoli prius expoſitam. Ab extra vero

ad locum qui intumuit apponat emplaſtrum ex hordeacea polenta ſeu farina, cocta in vino & oleo tepidè. poſtquam vero tubercula fuerint facta molliora, vbi id ab extra palpitando ſenſeris, gladiolo eadé incidito. Quædam etiam ſua ſponte curantur.

Hypogloſſis, i. morbus ī carne qua lingua maxillis coniungitur.

Hypogloſsis.

QVando hypogloſsis fit, lingua intumeſcit & pars illa infra linguam (ὑποκάτω græce dicitur) ab extra contrectata dura eſt, ſaliuam deglutire nequit, cum quis ita eſt diſpoſitus applica ei ſpongiam in aqua calida madefactam, quin & farinam hordeaceam in vino & oleo coctam ab extra ad locum qui intumuit appone, gargarizet decoctionem ficuum ac à balneo abſtineat: cumq; pus collectum fuerit incidas, interdum abſq; inciſione ſua ſponte rūpitur ac curatur. Si vero in parte exteriore ſuppurauerit, aduras.

Phlegma in palato conſiſtens.

CVM phlegma in palato conſtiterit, in tumorem & pus conuertitur, tumq; vritur tuberculum, poſtquam pus effluxerit, id quod relictum eſt, abluas primum nitro cum

cum aqua calida mixto, poſtea vino, poſtquã ita ablueris, contere paſſulas ex vuis albis exemptis prius lapillis & vſto loco impone, tandem vbi totum quicquid debebat effluxerit, abluas vino meraciori tepido, cumq; aliquid commedere vel ſorbere voluerit, imponas ſpongiam, hæc facias donec ad ſanitatẽ redeat.

Polypus in nare.

QVando polypus ſit in nare ex medio chartilaginum tãquam vuula dependet cumq; patiens reſpirat, ipſum etiam tuberculum extro cedit & quia molle eſt, inter inſpirandum viciſsim intro recedit, atq; eo modo ſibilus, inter dormiendum vero, ſtertor excitatur. His ita ſe habentibus, circumſcindendo ſpongiam efficias rotundam tanquã ſphęrã, & circumligando linum ægyptiacum reddas durioręm, magnitudine naribus conuenięti ac quadranti, poſtea alligabis ſpongiã filo quadruplici quorũ vnum quodq; longitudine ſit vnius cubiti, poſthæc omnium iſtorum quatuor filorum lini vnam extremitatem, eamq; teneram & acutam efficias, deinde virgã ex ſtãno tenerrimã in altera extremitate

foramen habentem accipe, inq; os patientis ex parte acutiore immitte, ita vt per nares rursus accipies, tum lino per foramen virgæ prius immisso, tam diu trahas virgam per nares exceptam, donec & principium lini cui spongia rotunda alligata fuerat apprehendas, tum vero penicillum supra gurgulionẽ in os intromittendo, tam diu ex vtraq; spongię parte trahas, donec extrahas ipsum polypum, illo extracto & sanguine amplius non profluente, siccas fascias penicillo circumpone cum eo locum affectum munda, post hæc decoque florem æris cum melle, cumq; hoc penicillum inunge atq; intra nares impone, cumq; vlcus iam sanari incipit plumbum aptans vt ad vlcus pertingat, ipsum etiã melle inungas, atq; tamdiu apponas donec omnino curetur.

Alius Polypus.

ALter narium carne impletur, quæ contacta durior apparet ac transpirare patiẽs per nares non potest. Quando ita laborant imponas primum fistulam, deinde aduras tribus vel quatuor ferramentis, post vstionem imponas helleborum nigrum tritum, post-

quam

quam caro iam computruerit & exciderit, penicillum vulnerarium cum melle & flore æris inunctum admoue, cumq; ſanari incipit plumbum cum melle vnctum appone donec ſanus euadat.

Alius Polypus.

AB externa cartilaginis parte caro tactu mollis dependet. In tali caſu ex chorda neruoſa funiculum confectum lino tenui circumligabis, deinde alterum principium per laqueum maiorem factum tranſmittas, alterũ vero principium per virgam ſtanneam impellas. Poſtea funiculum per nares imponendo ſpicillo dirigas funiculum ad polypum, cumq; iam torridum redditur, immitte funiculum in os, quem vbi foris iterum apprehẽderis, trahe modo prius dicto penicillum firmiter prope palatum tenendo, poſtquam extraxeris curabis vt ante.

Alius Polypus.

IN externa cartilaginis parte durum quiddam naſcitur, quod videtur eſſe caro, ſed ſi tangas reſonat tanquam lapillus. In tali caſu narem nouacula diuidendo purga, poſtea aduras, hoc facto narem rurſus conſuas inungendo

gendo vlcus & faſciis ſuperponendo, poſtquam circumputruit, inungas flore ęris cum melle. Tandem plumbo curabis.

Alius.

NAſcitur in ſũma latitudine chartilaginis tanquam cancer. Omnia hæc vſtione indigent, poſtquam helleborum admoueas. Si verò computruit purgabis cum flore æris & melle. In fine curabis plumbo.

Icterus ſiue morbus Regius.

CVtis faciei, pręcipue tamen reliquarum corporis partium pannis obductarũ nigreſcit, oculi linguæq; inferior ſeu interior pars croceum colorem oſtendunt, venæ quæ ſunt ſub lingua craſſę & nigrę apparent. Eſtque patiens ſine febre, interim craſſa & biliosa mingit. In ſic diſpoſito primo omniũ venas ſub lingua incidas, deinde poſtquam lotus fuerit. R. Quinque partes radices aſphodeli purgatas, foliorum apii M.i. vini dulcis ſemicotylas ægineas.iii. coque donec relinquatur pars vna de tribus ſemicotylis, de hoc bibat ieiuno ſtomacho, poſtquam multum minxerit, vtatur cibis excremẽtoſis, poſt cibum comedat cicera alba, bibat vinum album

bum aquoſum & multum. Quin & loco cibi apium ac porrum comedere poteſt. Ante dicta bibat per ſpacium ſeptem dierum & videbis cutem recte purgari, ſin minus, etiam ſequentibus tribus diebus eadem bibat, poſtea interpoſitis duobus vel tribus diebus pernares remedium adhibeas, poſt hæc purgabis per inferiora pharmaco quod choleram ducat. Quod ſi ſpleneticus fuerit lac aſininũ aut ſerum eiuſdem ſumat, hæc ſi feceris ſanitatem reſtitues.

Alius Icterus.

FEbris lenta cũ grauedine capitis accidit, & febres aliquibus ceſſant, ipſi tamen euadunt crocei maximeq; oculis debilitantur, corpora ipſorum intemperie laborant, mingunt craſſa & crocea. Talia patientem in aqua calida lauabimus, propinabimusq; diure tica, poſtquã purgatus videbitur, cutisq; pulchrior apparuerit, naribus medicamentum adhibebis, & purgabis per inferiora, cibis vtatur quam molliſsimis, vinum bibat albũ dulce & aquoſum, his obſeruatis ſanus euadet.

Febres à cholera.

CVM quis abundat humore cholerico,

quotidie corripitur febre, quæ vt intermittit, ita in meridie maxime viget. talia patiens os habet amarum, cumq; cogitur ferre ieiunium, angitur: quin & poſt aſſumptum cibum torquetur: & à paucis cibis repletur: faſtidio afficitur: vomitus patitur: in lumbis & cruribus grauitas percipitur ac multum dormiturit. Talis ſi in fine paroxiſmi multum & frigidum ſudorem emiſerit & interim febre nõ liberatur, chronico morbo laborabit, ſi non ſudauerit citius creticabit, quod ſi ita acciderit in nono die pharmacum dabis. nam ſi ſtatim in principio morbi pharmacum dederis, poſt illam purgationem, febris eum iterum corripit, ita vt altera tum purgatione indigeat. Si vero os non laboret, ſed in ventre inferiore murmur ſentiatur, per inferiora purgãdus eſt, itaq; ſumat lac aſininum aut ſerum eiuſdem, aut aliquem alium ſuccum. ſi vero vires ſint debiles adhibeatur ei clyſtere. Febricitantibus tamen ante medicamenti potum, mane dabimus melicratum aqueum: illa vero die qua febris eum corripit, aquam frigidam quantum cupit bibat, vbi febris iam remittit, ſorbeat ſuccum ptiſanæ aut milii, ſuperbi

perbibendo vinũ album vinoſum aqua permixtum. Si vero tam vehementer calore vexetur, vt neq; noctu neq; interdiu remittat, tactuq; ſuperiora inueniantur calida, ventriculus vero & pedes frigidi, ipſa etiam lingua ſit aſpera, huic non dabis per ſuperiora pharmacum, ſed clyſterem lenem, ſorbeatq; bis in die ſuccum ptiſanæ frigidum, ſuperbibendo vinum aquoſum. reliquo vero tempore bibat aquam frigidiſsimam, talis ſi ſudauerit in die ſeptimo febris remittet, ſin minus, plærunq; in decimo quarto moritur.

Febris continua.

EX contactu exteriori patiens debilis iudicatur, in interioribus vero aduritur, lingua eius eſt aſpera, per nares & os calidum expirat, in die quinto hypochondria inueniũtur dura, vexatur dolore, color talis apparet, qualis in morbo regio, vrina eſt craſſa & choleri ca, hunc in die ſeptima rigor, febris fortis & ſudor inuadunt, ſin minus, moritur in ſeptimo aut nono die. Tales febres plærunq; in ſicca temporis cõſtitutione accidũt. Eo morbo laborantes, ſingulis diebus calida aqua lauandi ſunt, ac multum bibant de melicrato

aqueo, bisq; in die ſorbeant ſuccum ptiſanæ frigidum, poſt ſorbitionem bibant parum vini aquoſi albi. aluo aſtricta ſumat clyſterē vel glandem, Cibus non offeratur niſi febre ceſſante, quæ poſtquam ceſſauerit, ſumat pharmacum quod per inferiora purget. ſolent enim tales recidiuare interdum, niſi fuerint purgati, denuo ſiquidem redit morbus iſte, cum ſanguis cholerico humore exundauerit.

Febris tertiana.

IN febre tertiana cum ſupra tertium paroxiſmum quartus accedit, tum pharmacum quod per inferiora purget propina. Quod ſi videbitur non opus eſſe pharmaco, contere radicem pentaphyllonis, dáq; illi bibere in aqua, quantum quadrantale vnū. Cū ne vel ita quoq; febris ceſſet, lauabis eū multa aqua calida, poſtea bibat trifolium & ſuccum ſilphii pariter mixta in vino, hoc vbi ſumpſerit in lecto decumbens veſtibus bene operiatur vt prouocetur ſudor, poſt ſudorem cum ſitit, farinam in aqua propinabis, veſperi milium tenue coctum ſorbeat, ſuperbibendo vinum,

ξέστης χοῦς *cotylæ quarta pars continens 24. drachmas quadrantale. Bud. de aſſe. 5.*

num, donec febris ceſſet, vtaturq; cibis quam molliſsimis.

Febris quartana.

CVM quis quartana febre laborat, idque propterea, quod poſt alium morbum non purgatus in eam incidit, tum ſtatim per inferiora purgari debebit, deinde caput etiã purgabitur, poſtea denuo per inferius purgetur. Quod ſi his ita obſeruatis febris tamen non ceſſet, poſt ſecundam per inferiora purgationem, duabus acceſsionibus interpoſitis, lauabis eum multa aqua calida, poſtea. R. ſe. hyoſkyami, milii & mandragoræ, ãn. partes æquales, opii fabas tres, trifolii tantundem, miſce, bibat in vino meraciori.

Febris quartana, ac primum quando quis ex alio morbo non purgatus in eam incidit.

Febris quartana ex nimio labore aut defatigatione ex itinere.

SED ſi quis firmus ac ſanus, videatur propter nimium laborem aut defatigationem ex itinere in febrem quartanã incidere, talem poſtquam calfeceris, iubebis cõmedere allia melle intincta, poſtea bibat phacium: mel & acetum commixta. Vbi repletus fuerit, iterum euomat, poſthæc lotus aqua calida, vbi iterum refrigeratus fuerit, bibat

cyceonem cum aqua, veſperi cibis mollioribus iisq; modice vtatur. In ſecunda acceſsione poſtquam eum laueris aqua calida, veſtimẽtis tegas donec ſudor prouocetur, poſtea R. rad. hellebori albi trium digitorum longitudine, trifolii drachmam i. opii fabas duas, bibat mixta in vino meraciori, cumq; nauſeam habuerit vomat. Sin minus idem eſt. Poſt purgatum caput, cibis vtatur mollioribus & acrioribus. Quod ſi eum non ieiunum acceſſio corripuerit, pharmacum bibat.

Pleureſis.

SI quis pleureſi laborat, is & febrem & rigorem, quin & dolorẽ ex ſpina in pectus vſq; procedentem ſentit. Accidit ei orthopnæa, tuſsis, ſputum album & ſubliuidum, difficulter extuſsit, dolet circa inguina, mingit cruenta. Quando quis ita laborat, & febris in ſeptima die ceſſat, ſanus euadit, ſi vero die ſeptimo à febre non liberatur, durat morbus vſq; in vndecimum aut decimum quartum diem, multiq; interim moriuntur: ſi qui tamẽ decimum quartum diem euadunt, à morbo liberãtur. Dum dolor ita viget adhibeas calfactoria, poſtea R. mellis decocti & aceti partes

tes

tes æquales miſce, deinde quantum eſt mel & acetum commixta, toties aquæ partes decẽ & nouem adde, de hoc bibat parum & ſæpe. Poterit item admiſceri aquæ parũ aceti. Sorbeat ſuccũ milii, ſemper addendo mellis frigidi quartam partem cotylę vnius. Bibat vinum album aquoſum & parum. Vinum ſit tenuiſsimum ac minime odoriferum. febre iã ceſſante, bis in die, idq; per duos adhuc dies ſorbeat milium, & betam dulciſsimam comedat. Poſthęc faciens decoctum ex catulis aut auibus, ius illud ſorbeat. de carne vero parũ edat, reliquo tempore ac maxime viciniori febri, ſemper in prandio ſumat milium, veſperi vero, quam minimis cibis iiſq; molliſsimis veſcatur.

Alia pleureſis.

ADeſt febris, tuſsis, rigor, dolor lateris interdum vſq; ad clauiculam aſcendit, expuit ſubliuida & cruenta. Quod ſi forte ruptus fuerit, tunc in loco doloris calfactoria admouebimus, ac lauabimus aqua calida vbi non magna febris adfuerit. Si vero hæc fuerit, minime lauabimus. Sed bibat de fauo iam adhuc dulci exiſtente atq; in aqua diluto, admiſcendo

miſcendo aquam. Sorbeat ſuccum milii bis in die, ſuperbibendo vinum album aquoſum, cumq; exceſſerit dies quatuordecim, ſanus euadit.

Alia pleureſis.

FEbris, ſtridor dentium & tuſsis ſicca accidunt, expuit crocea interdum & liuida, eſt dolor in latere, ſcapulæ ruborem concipiũt, calfit caput & pectus, interdum & ventriculus pedes & crura, & cum ſedet magis tuſſit, venter inferior perturbatur, excrementa alui ſunt plane crocea & fœtentia. Talis in viginti dierum ſpacio moritur, ſi hos ſuperuixerit, à morbo liberatur, huic antequam decimum quartum diem exceſſerit dabimus decoctum hordei ſuperbibendo vinum album vinoſum aqua dilutum. Sorbeat ſuccum ptiſanæ frigidum bis in die, pro melle ad ſuccũ ptiſanæ coctum admiſcebimus ſuccum mali granati vinoſum ac lauet non multum. Poſt diem decimum quartum in prandio ſumat milium, in cœna carnes auium cum iure, ſed modice, ex tali morbo pauci liberantur.

Peripneumonia.

FEbris ad minus quatuordecim diebus, ad ſum-

ſummum vero decem & octo corripit, perq; dies iſtos fortiter tuſsit & ſcreat in principio ſputum purum & craſſum per ſeptem aut octo dies: ſin febris eum corripit in nono aut decimo expuit ſubdulce & purulentum vſq; ad decimum quartum diem. Quod ſi in decimoquarto die pulmo exiccatus ſputum q; reiectum fuerit, ſanatur. Sin minus, obſeruandus erit dies decimus octauus, quod ſi in illo dierum ſpacio tuſsis ceſſet, euadit, ſi non ceſſet, interroga eum vtrum ſputum videatur ei dulcius, quod ſi ita eſſe fateatur, morbus erit annuus. pulmo enim fit purulentus, huic primis diebus dabimus dulce vinum album & aquoſum, & bibat parum ac ſæpe. Sorbeat ſuc cum ptiſanæ cum melle mixtum ter in die, vſq; ad decimum octauũ diem, donec febris ceſſauerit. In primis tamen ſeptẽ diebus aut etiam vſq; ad decimum quartum maxime periclitatur. Poſtquam decimum octauũ diem exceſſerit, non morietur quidé, veruntamen pus expuens & pectore dolens tuſsiet. Quãdo ita fuerit diſpoſitus de fabis elixis bibat cum ſaluia, & ſorbeat cum multa pinguedine, niſi temporis conſtitio calida fuerit, quod

si fuerit, minime sorbeat, sed vtatur cibis sa-
litis & pinguibus, ac piscibus potius quàm
carne. Quod si tibi videbitur purgari pro vi
re postulat, vtaris infusionibus & suffumi-
giis. Ac suffumigiis quidem, quando pus eri
crassum: infusionibus vero, si tenue. Cibos ve
ro dictos plurimum sumat, abstineat ab acr
bus, & à carne bouina, ouili & suilla.

Quando quis ex peripneumonia empy-
cus fit, accidit febris, tussis sicca, dyspnœa, pe
des intumescunt, vngues manuum & pedum
curuantur. Cum ita afficitur, iamq; decimum
diem ex quo empyicus fieri incepit, excessit
postquam eum laueris multa aqua calida. R
radicis ari astragoli magnitudine, salis gra-
num, mellis & aquæ modicum, & parum de
pinguedine, misce & lingua eleuata infunde
tepidè. postea moue humores, atq; hæc qui-
dem puris eruptionem prouocabunt, sin mi-
nus, facias aliter. R. Succum acrium cibario-
rum & ciclaminum ān. acetabulum paruum
succi silphii fabam vnam, lactis caprini ve
asinini acetabulum vnū, hæc misce & infun-
de tepidè. Quod si adhuc nondum erūpat.
R. corticem raphani & florem æris ān. fabas

tre

tres,contere in puluerem,aut ſit raphani du pla quantitas:adde olei quartam partem co tylæ vnius,id quoq; infunde, cum iam ſputum erumpit, ſumat cibos valde pingues & ſalſos.Si non poſsit expuere pus, adhibeas per os ſuffitum ex ſucco ſii & vino tortino, lacte bouino aut caprino án.cotylas tres,hęc in ollam infuſa appone ad furnum, tandem attrahat fumum per fiſtulam cauens ne vratur. Quando iam purius expuit, infunde ei ſemen Cnici, thus, origanum in vino albo, melle & oleo pauco,hæc infundantur tertio quoquo die.poſthæc ſumat butyrũ ac reſinã in melle liquefacta, & nequaquam amplius aſſumat cibos ſalitos & pingues.Intermediis vero diebus,quibus infuſionibus non vtitur, bibat vinum purum quantum acetabulum vnum capit,in quo ſaluia,ruta,thymbra & origanum ſunt inſparſa.Quando propter infuſiones iſtas non erumpit,ſępe in cauitatem pectoris pus decumbit,& patiens illico vide tur melius ſe habere propterea quod materia quæ ante in anguſto loco continebatur, nunc in ſpacioſiorem diſceſsit. Itaq; cũ mor bus iſte longo tempore durat,fortis febris cũ

tuſsi ægrum infeſtat, pleura dolet, cumq; decumbit æger, non inclinat ad latus ſanum, pedes & cauitates oculorum intumeſcunt, hūc in decimo quinto die poſt illam eruptionem, lotum multa aqua calida pone in ſedili ita vt in neutram partem declinet, tumq; alius quiſpiam manus eius apprehendat, tu vero humeros, concutiendo auditu inueſtigabis, in quo latere materia ſonū præbeat, velis autē in ſiniſtro, in illo itaq; loco incides, minus enim eſt letale, ſi vero intellexeris, quod tum propter ſpiſsitudinem, tum propter multitudinem materiæ nullus ſonus percipiatur (id quod interdū accidit) tum latus quod magis tumet ac dolet, in parte inferiore, quin & poſteriore potius quàm anteriore tumoris loco incidas, quo pus habeat exitum commodiorē. Incidasq; in latere, cultello figurā ligonis vel cultelli ſutorii prę ſe ferente, primo pellē, deinde faſciis circumligabis vtrāq; cultelli aciem, de ſumma cuſpide tantū relinquendo quantum magnitudo vnguis magni digiti capit, id in latus inſerito, poſtea emittas pus quantum tibi commodum videbitur, tādem purgato prius vulnere penicillo vulnerario,

rario, linum vlceri circumligabis, emittas autem ſemel parum puris ſingulis diebus, vbi decimus dies acceſſerit, emittas quicquid eſt reliquum de pure, purgando vulnus faſciis, poſt hæc per fiſtulam infundas vinum & oleũ tepidè, ne pulmo qui antea aſſuetus erat à pure humectari ſubito exiccetur, rurſuſq; emittas matutinam quidem infuſionem veſperi, veſpertinam vero mane ſequenti. poſtquam iá pus tenue vt aqua, contactuq; digitorum lubricũ fuerit & parum, immittas concauum penicillũ ſtanneum, poſtquam pectus omnino exiccatum fuerit, paulatim præſcindas penicillũ, donec vulnere iá conſolidato in totũ auferas. Signum aũt erit futuræ ſalutis, ſi pus albũ & purum fuerit, ac fibras ſanguinis habuerit, tũ enim vt plurimum ſanitatem recipit. Si vero prima vice pus effluxerit colore lutei oui, aut in ſecunda vice craſſum, ſubcroceum & fœtidum, moriuntur vbi totum pus effluxerit.

Alius morbus. Phthiſis.

QVando quis phtiſi cõſumitur, tũ ſputũ craſſũ, ſubcroceũ & dulce tuſsi reiicitur, accidit ſtridor, ac dolor í pectore & metaphreno

pharynx qui exiccatur tenuem emittit ſibilum, cauitates oculorum rubent, vox grauis redditur, pedes intumeſcunt, vngues incuruantur, omnes partes ſuperiores corporis extenuantur & conſumuntur, ſputumq; cũ inter excreandum in ore tenet, videtur abominandum, tuſsit mane & in media nocte præcipue, quamuis etiam aliis temporibus tuſsiat, morbus iſte iuuenes mulieres potius quã vetulas inuadit, huic vbi iam pili decidunt, ita vt caput non ſecus atq; à morbo peculiari, nudum pilis reddatur, & cum ſuper carbones expuit, ſputum male oleat, ſignum eſt talem breui moriturum: morietur vero fluxu vẽtris. Vbi enim pus prope cor putruerit, fœtet cum ſuper carbones reiectum euaporat. Ex cerebro itẽ ſupercalfacto defluit humor ſalſus qui ventriculum commouet, cuius rei ſignum eſt defluxus capillorum. Talem ſi eo deuenerit, curare ne tẽtes. Sed ſi in principio vocatus fueris, dabis illi ſtatim phacium poſtea interpoſito vno die da illi helleborum commixtum, ne perturbet ventrem inferiorem, cumq; noctu ſalſus humor in os deſcendit, crebro illi pharmaca ad nares appone, ſi vero

Signum veſtrisin moriturj

φάκιον. i. lẽtũ cremor.

vero non defluit, admoue quidem ſed rarius, nempe in menſe ſemel propinando helleborum quantum capis digitis duobus in vino dulci infuſum. Poſtea ſtatim de phacio bibet, pharmaca quantum fieri poteſt pauciſſima bibat, niſi acutiſſimæ febres eum corripuerint. Radicem albam & helleborum lambendo ſumat & non cum melle, ita enim parum admodũ ventrẽ mouebit. Quod ſi perturbatio in ventre inferiore accidat, adhibeas clyſterẽ in quem coccus Knidius ingrediatur, ſi non cõpeſcitur, purga eũ lacte aſinino cocto. Abſtineas autẽ à pharmaco quod fortiter per inferiora purget. ſi vero non aſſumpto prius alio medicamento, tantũ poſt potionem hellebori cholerã vomat, ſumat phacium & iterũ vomat. Cibi ſint, cũ quidem febris acuta eũ infeſtat, ex carnibus, caro ouilla cocta, aues, cucurbita, beta, ita vt iura iſtorum neq; bibendo neq; intingendo aſſumat, de piſcibus, ſcorpiões & ſelaches cocti, nihil calidi comedat, neq; lauetur ſi febris adſit magna, neq; etiam herbis acrioribus vti debet, ſicut tymbra aut origano, bibat vinum albũ, ſi fuerit ſine febre, ac ſenſerit tantummodo

incertis

incertis temporibus calores, piſces optimos & pinguiſsimos ędat, alia etiam pinguia dulcia & ſalſa. Deambulationibus vti debet neque in vento neq; in ſole. Vomat poſt cibũ dum commodum videbitur, lauetur tepidè excepto tamen capite, ex cibis, panis eſt optimus, ſed ſi ſunt mazophagi, comedant vtrũque commixtum.

μαζόφαγοι .i. mazas hoc eſt panẽ qui exſtrua oleoet aqua aut etiã ex lacte conficiũt nõ nulli bis coctum, alij panẽ nauticũ intelligunt.

Alius morbus qui dicitur phtoẽ.

TVſsis accidit, & ſputum copioſum humidum, interdum etiã facile reiicit, pus eſt ſimile grandini, quod quando digitis conteritur durum & male olens redditur, vox clara & ſine dolore redditur, febres non accidunt, quamuis interdum ſentiant exiguũ calorem, hic bibat helleborum & phacium, genio indulgeat, ab acribus abſtineat, à carnibus etiã bouinis ſuillis & ouillis: modico exercitio & deambulationibus vtatur, poſt cibum vomat, à re venerea caueat. Morbus iſte in ſpacio ſeptem aut nouem annorum generatur, quod ſi patiens in tempore curetur, ſanitatem recuperat.

Corruptio aſperæ arteriæ.

SI aſpera arteria exulceretur accidit febris obſcura,

obſcura, dolor in medio pectoris percipitur, pruritus in corpore, vox eſt rauca, ſputum humidum & tenue, interdū tamen craſſum tanquam ſuccus ptiſanæ. In ore grauis odor exoritur tanquam à piſcibus crudis. Interdum in ſputo apparent aliquæ partes duriores tāquam cruſtę ab vlcere. Partes corporis ſuperiores, atq; adeo totum corpus extenuatur. Partes rotundiores faciei rubeſcunt, proceſſu temporis vngues curuantur, quin & ſicci ac pallidi fiunt. Iſte niſi curetur ſtatim moritur, ſanguinem & pus expuēs, quin & febres fortes eum corripientes enecant. ſi vero cura adhibeatur, effugit talem pthiſim. Curabitur autem ſi phaciis exhauſtis vomat. Quod ſi tibi opportunum videbitur, bibat helleborū. idq; ſi robuſtus fuerit purum: ſin vero debilis, cum æquali parte phacii commixtū, ceſſans poſt quintam aut ſextam potionē, ventrem inferiorem pharmaco non mouebis, niſi febres fortiores accidant, qui ſi non accidant, lacte aſinino per inferiora purgabis, ſi ne id quoq; propter virium imbecillitatē bibere poſsit, ſumat clyſterem, minime autem caput moueas. Sed ſi ſputū copioſum & ſal-

ſum in os defluat, adhibeas aliquid naribus quod non adducat choleram, ſi vero id non defluat in os, nihil omnino capiti admoueas. Si ſputum ſit fœtidum, interim dum exhibes phacium, infundas in pulmonem pharmacum, vnum diem interponendo quo ſuffias. Ex cibis ſumat carnes ouillas & auium, piſces vero ſelachas & ſcorpiones coctos. Quarto quoquo die vtatur muria optima & pinguiſsima. In prandio ſumat mazã, in cœna panem cum illa mixtum, neq; quicquam ſorbeat, neq; cyceonẽ bibat, quamdiu comedere poterit. Delectetur obſoniis & comedat pro tritico ſiſamum, coriandrum & anetum. Silphium non ſumat neq; quancunq; aliam herbam acriorem, & propterea neq; origanum, neq; thymum, neq; rutam, deambulet tam ante quam poſt cibum, cauendo à ſole, vento, crapula & libidine, lauetur aqua tepida excepto capite. Atq; iſta quidem longo tempore obſeruet.

Phtiſis ſpinæ dorſi.

PHtiſis ſpinæ dorſi à medulla oritur. Inuadit autem maxime eos qui nuper admodum contraxerunt matrimonium, & qui ſe mutuo

mutuo vehementer amant, hi ſunt ſine febre ac bene comedũt, nihilominus contabeſcũt. Talia pacientem ſi interrogaueris, dicet ſibi videri à capite per ſpinam quaſi formicas deſcendere, & cum veſicam vel aluum exonerat, exit ab eo genitura multa & humida, & mulier non concipit, ipſe capitur pollutionibus nocturnis ſiue cum vxore concumbat ſiue non, cum peregre proficiſcitur aut currit, aſthma eum, & in reliquo corpore imbecillitas corripit. Caput grauatur, aures tinniunt. Hunc quando febres fortiores corripiunt, interficiunt prę nimia animi impacientia. Huius curam ſi in tempore ſuſceperis, totũ corpus calfacias, deinde dabis pharmacum per ſuperiora, poſtea caput purga, tandem per inferiora purga, coneris autem id maxime in vere prębibendo lac aut ſerum aſininum. Bouinum vero lac dabis in potu per quadraginta dies. Tempore quo bibit lac, veſperi chondrum tantum ſorbeat ab aliis cibis abſtinendo. Poſtquam iam ceſſauerit lac potare, cibis reficiatur molliſsimis incipiendo à paucis cum tempore vero ad craſsiores procedendo, per annum à Baccho Venere & pe

regrinationibus abſtineat, niſi quod deambulet cauendo interim à frigore & ſole, lauetúrque tepidè.

Pulmonis morbus.

Sputum craſſum & nigrum tuſsi reiicitur, corpus atrum ac tumidũ redditur, pectus ac ſpatulæ leuiter dolent, difficulter trahunt ſpiritum. Iſte morbus altero minus eſt periculoſus, nã plurimi euadunt. Talis bibat helleborum tam purum quam phacio mixtum, vtatur infuſionibus in pulmonem & ſuffumigiis & laute viuat, abſtinendo à carnibus bouinis ouillis & ſuillis, herbisq; acrioribus vt origano & tymbra. Mane ieiuno ſtomacho deambulet. Poſtea bibat †de foliis cum vino. Tandem vtatur cibis ſupra dictis.

†ὧν φύλλων de hoc uide in expoſitione linguarum.

Arteria vulnerata.

SI arteria vulnerata fuerit patiens tuſsi vexatur quo ſanguinem reiicit, & clanculum ſanguine in pharynge collecto, reiicit grumos ſanguinis: dolor vehemens ex pectore in metaphrenum pertingit, ſputum eſt viſcoſum & multum, pharynx exaſperatur, febris & rigor accidunt, pharynx tanquam à re pingui reſonat. Per quindecim dies talia patitur poſtea

poſtea pus expuit ac tanquam brõchia chartilaginoſa vlceris, iterumq; tuſsiendo ſanguinẽ reiicit, poſt puris reiectionẽ, craſsiora ſpuit, & febris augetur, tandẽ malũ hoc in pthiſim deſinit ac vocatur ruptio pulmonis, quod ſi cum primum ſanguinem reiicit poſtea nõ pus ſpuat, oportet eum ceſſare à defatigatione, exercitio & curru, abſtinẽdo à cibis ſalſis craſsis pinguibus & oleribus acribus, cũq; patiens cognouerit ſe optime diſpoſitum, vratur in pectoris & metaphreni vtraq; parte, & poſtquam vlcera illa fuerint ſanata, abſtineat per annum à replẽtione potus & cibi, neq; manibus laboret, nec curru vehatur. ſed optime corpus nutriat.

Iuncturæ pulmonis conuulſæ.

QVando pulmonis iuncturæ conuelluntur, ſputũ album interdũ etiam ſanguineum reiicitur. Talia patiens deſipit, febrit, dolet pectore, metaphreno & latere, ſin moueatur, tuſsit & ſternutat, huic in loco doloris calfactoria applicabimus, dabisq; in ſorbitione centauream, daucum & ſaluiæ folia trita, addendo mel cum aceto, ac ſuperbibat aquam. Quin & ſuccum ptiſanæ ſorbeat

ſuperbibendo vinum aquoſum. Dolore ceſſante. R. ſaluiam contritam, hypericum, eryſimum & farinam, contrita omnia pondere æquali, miſce in vino, bibat ieiuno ſtomacho ſi non fuerit ieiunus, fabas elixas non ſalitas ſorbeat. Quãdo calor viget cibos ſumat molliores, non ſalitos & inſipidos, donec & toto corpore, pectore & tergo bene ſe diſpoſitũ ſẽ tiat. Si vero utrãq; conuellantur tuſsit, ſputũque album ac craſſum inuenies, dolor acutus pectus ſpatulas & pleuram occupat, aduritur, impletur rubeis maculis, ſentitq; pruritũ, neq; acquieſcit ſiue ſedeat ſiue iaceat ſiue ſtet ſed male angitur. Talis in quarto die plerũque moritur, quem ſi euaſerit, non tamen magna ſpes reliqua eſt, periclitatur enim iterum in ſeptimo. Si illum quoq; exceſſerit, ſanus erit. Ita affectum bis in die lauabis multa aqua calida, inſtante dolore admouebis calfactoria. Sorbeat mel, acetum & ſuccum ptiſanę, ſuperbibendo vinum album vinoſum. Si balneum & calfactoria non ferat, linteamina craſſiora in aqua madefacta pectori & tergo admoueas, bibat de fauo diluto in aqua frigida, & ſuccum frigidum cum aqua ſuperbibat, iaciat

ciat in loco frigido. hęc facere poterit. quam uis morbus ſit letalis.

Eryſipelas in pulmone.

SI in pulmone eryſipelas fiat, tuſsit: ſputum reiicit album & copioſum tã quam à chartilagine, eſtq; minime ſanguinolentum, dolet metaphrenum, keneones, laparæ & inteſtina rugiunt. Vomit ſorbitiones ac quaſi acetum, dẽtes ſtupẽt, corripitur febre, rigore & ſiti, ſi quid comedit inteſtina rugiunt & acidum eructat, ventriculus murmurat, corpus torpet. poſt vomitum videtur melius ſe habere, cum non vomit, ſequenti die rugitus & dolor in ventriculo generantur, tandem excrementa alui humida facta, excernit. Iſte morbus præcipue aut ex ebrietate aut ex nimio eſu carnium generatur, ex aquæ item tranſmutatione, quamuis etiam alias habeat cauſas, huic pharmacum quod per inferius purget, dabimus, ſuperbibẽdo lac aſininũ niſi natura ſpleneticus fuerit. Quod ſi fuerit ſpleneticus non eſt purgandus liquore aliquo, neq; lacte neq; ſero, ſed per ea quæ in parua quantitate aſſumpta multum purgant. Quod ſi venter nõ fluat in omnibus his morbis clyſteres &

Quid ſint κενεωνες vide in comment Gale. 2. lib. cap. 1. prædictio.

Splenetin Vt e

glan

glandes applicétur, in iſto vero morbo cum febris remittit, & patiens melius ſe habeat, in aqua frigida lauabitur & vtetur exercitio. Prouocabimus etiam vomitum in vere & autumno. Deinde recipe capitulorũ allii & origani drachmam, quantum videlicet digitis comprehendere poteris, infunde in duas cotylas vini dulcis, aceti acutiſsimi & mellis partem quartam. Coque vt relinquatur pars tertia, poſtea nudato ęgro & loto aqua tepida propina calidè. Poterit etiam bibere phacium commixtum melle & aceto donec repletus euomat. Tandem illa die farina & aqua ſit contentus. Veſperi comedat parum de beta & maza, bibat vinum aquoſum. Alio tẽpore iterum vomat poſt cibum, beneficio phacii. Si dolor abſcedit in ſcapulas, cucurbitulam appone & venas in manibus ſeca, cibos ſumat inſulſos non craſſos ac minime pingues, acerba & acetoſa comedat & omnia frigida. Vtatur deambulationibus. Hæc ſi fecerit quam optima victus ratione vtetur & quamuis morbus iſte longo tempore duret, non tamen eſt mortalis, ſed ſeneſcentes deſerit. Quod ſi iuuenes exiſtentes adhuc citius

curare

curare volueris, purgabis eos & adure in pectore & metaphreno.

Notias ſiue morbus in tergo.

RIgor, febris, tuſsis & difficilis reſpiratio accidunt ſputum reiicit croceum, interdum & ſanguinolentum dolet maxime in metaphreno & maxillis, in tertia aut quarta die mingit ſanguinolenta, ac in ſeptima moritur, quod ſi ad decimum quartum peruenerit, ſaluus euadit, raro autem eo deueniunt. Huic melicratum cum cortice apii aut feniculi in noua olla coctum propina frigide, da bisq; ptiſanæ ſuccum bis in die ſuperbibendo vinum aquoſum, album. In loco dolenti adhibeas calfactorium & lauabis aqua calida niſi febris vehemens adfuerit. Vbi quatuordecim dies exceſſerit, in prandio dabis milium, in cœna carnem catulorum, aut auiculas coctas harumq; ius ſorbeat primis diebus tamen cibis quam minimis vtatur.

Phyma in pulmone.

QVando tuberculum in pulmone generatur, tuſsi & orthopnœa laborat. vehementi dolore in pectore & pleura vexatur. Talis dolor durat vſq; in decimum quartum

diem. Nam in plurimis tot dierum ſpacio tuberculum hoc, inflammationem concipit, caput & palpebræ dolent, videreq; vix poteſt, corpus ſubruffum fit, ac venis impletur. Hũc lauabis multa aqua calida, melicratum aqueũ propinabis, ſuccum ptiſanæ ſorbeat, vinum aquoſum bibat. Dum dolor infeſtat, calefacias, ceſſante eodem cibis vtatur molliſsimis. Si ceſſante morbo adhuc duret dyſpnæa, dũ vel in altum locum recta aſcendit, vel alioqui feſtinat, pharmacum dabis quo venter inferior non turbetur. Si vna cum vomitu pus exeat, idq; ſit album & fibras ſanguinis contineat euadit. Si vero ſit liuidum croceum & male olens, moritur. Purganturq; quibus pus erumpit in quadraginta diebus, in aliquibus tamen morbus per anni ſpacium durat, qui omnia obſeruabunt, quæ & empycus. Si nihil erũpit in aliquibus tumor in pleuram diſcedit, ac quibus hoc accidit hos vremus aut ſecabimus.

Pulmo repletus.

QVando pulmo plenitudine laborat, tuſſis orthopnœna & aſthma accidit, patiens linguam exerit, & rubis maculis repletur,

tur, vexatur pruritu. Dolor vehemens ſpatulas & pectus vexat, neq; ſedendo neq; decũbendo neq; ſtando acquieſcit, ſed eſt inquietus talis in die quarto moritur, quem ſi euadit plerunq; bona ſpes reliqua eſt, periclitatur tamen in ſeptimo, quem ſi exceſſerit, ſanitati reſtituitur ita affectum, bis in die multa aquaca lida lauabis. Vbi dolor infeſtat admoueas calfactoria, bibat mel & acetum cocta, ſorbeat ſuccum ptiſanę ſuperbibendo vinum. Quod ſi calfactoria non toleret, exhibenda ſunt ei refrigerantia, ac bibat faunũ dilutum in aqua frigidiſsima, decumbat etiam in loco frigido hæc faciat, quamuis morbus ſit difficilis & letalis.

Pulmo in pleuram incidens.

QVando pulmo in pleuram procumbit, tuſsis & dyſpnœa accidunt, tuſsi ſputũ album reiicitur, dolet in pectore & metaphreno, cum iacet premitur, videtur enim ſibi põdus aliquod pectori incumbere, acuti dolores illum pungunt, ſanguis ſicut fermentum feruet, ſpirationem q; impedit, fert decubitũ in latere affecto, in ſano vero minime, videtur enim ſibi, quaſi pondus aliquod ex pleura

pendere,ac per pectus ipſũ tranſpirare,hunc bis in die lauabis plurima aqua calida,& propinabis melicratum. Poſt baneum. R. ſemen dauci & Centaureæ trita:coque in vino albo & modico melle mixtis, de his bibat tepide, pleuræ applica vtrem vel veſicam bubulam aqua tepida plenam,faſciasq; pectori alliga, iaceat in latere ſano, da illi ſuccum ptiſanæ tepidum, ſuperbibendo vinum aquoſum. Si vero ex quodam vulnere id fiat, aut ex eo (quod interdum accidit) quod quis empyicus ſectus ſit,tum veſicam fiſtulæ alligatã imple aẽre & intro pelle, poſtea penicillum ſolidum ex ſtanno immittas. Iſto modo procedendo plurimum promouebis.

Phyma pleuræ.

SI in pleura phyma generetur, accidit tuſſis aſpera,dolor, febris, pondus in pleura percipitur,& in eodem loco ſemper dolor acutus infeſtat Sitis adeſt fortis,reſpuit potum calidum. In latere dolente non iacet ſed in latere ſano. nam cum eo inclinat,videtur quaſi lapidem ſentire ſuſpenſum,intumeſcit, rubet,pedes inflantur,hunc adure aut ſeca, deinde ſinas effluere pus vſq; in decimum diẽ quoti-

quotidie purgãdo vulnus lino. Vbi decimus dies acceſſerit,& pus omnino exierit, infunde vinum & oleum tepide, ne ſubito exiccetur,poſtea abſterge faſciis. Tandem poſtquã permiſeris effluere id quod prius infuſum erat, infunde alia & ita per quinq; dies continuabis. Vbi nunc pus tenue effluit tanquam ptiſanæ ſuccus & ita parum vt in manu teneri poſsit,penicillum ſtanneum impone,& vbi interiora exiccata fuerint,penicillum parũ pręſcinde,donec totum vlcus coaleſcat.

Hydrops ſiue aqua pulmonis.

CVm aqua in pulmone generatur, tuſsis & febris accidunt patiens crebro reſpirat,pedes intumeſcunt, vngues omnes contrahuntur, & patitur omnia quæ empyicus iam factus,obſcurius tamẽ & tardius Si quid infundas,calefacias aut fumiges,& pus nõ ſequitur,hinc cognoſces quod nõ pus ſed aqua intus continetur.Si diutius aures ad latera ad moueris,audies ſonitũ. Quin & latera tanq̃ acetũ olent.Et aliquandiu quidẽ hęc patitur, poſtea aqua illa in ipſum ventrem medium decũbit.Tũ patiens illico ſanus & à morbo

liberatus esse videtur. Cum tempore vero vé ter incenditur, similiaq; aut etiam maiora pa titur. Quibusdã ventriculus intumescit, scro tum similiter & facies. Quidam putant ma lum hoc prouenire ex ventre inferiore, cer nentes ventrem ita magnum & pedes infla tos, Atq; hæc quidem intumescũt, cum exce dis tempus incidendi, talem vbi intumuerit curabis incidendo in externa pleuræ parte, si vero nullus tumor adfuerit, lauabis multa a qua calida & postmodum tractabis vt empyi cum. Et in qua parte sonus exauditur, in ea dem incide. Secabis tamen potius in parte in feriore, vt promptius effluat materia, post in cisionẽ purgabis vulnus lineis pannis in cras sitiem, tandem vero in acutum disp sitis, ac parce admodum aquam emittes. Cumq; in quinto die pus in penicillo apparuerit, eua dit vt plurimum, quod si non acciderit, post emissionem aquæ sitis & tussis accidũt, & pa tiens moritur.

Pectus aut metaphrenum ruptum.

SI pectus aut metaphrenum rumpatur, ex omni parte dolor pectus & metaphrenum occupat, calores incertis temporibus accidũt

sputum

ſputum ſanguinolentum tuſsi reiicitur, admiſcentur enim ſputo tanquam pili ſanguinis, idq; magis accidit cum vel manibus quid laborat, vel curru equóue vehitur. Talem in anteriore & in poſteriore parte, idq; in vtroq; latere vres, hoc modo curabitur. Caueat tamen per integrum annum à labore, ac bene nutriatur poſt vſtionem.

Febris Cauſodes.

FEbris cum ſiti forti accidit, lingua apparet aſpera, nigra, crocea, ſicca & valde rubicũda: oculi crocei, excrementa ſubruffa & crocea, ſimilia mingit, expuitq; multum, ſæpe etiam vt in peripneumonia inſanit ac furit, atque hoc ſignum erit quod in peripneumoniam tranſit. Talis poſtquam peripneumoniacus factus eſt, & quatuordecim dies exceſsit, euadit, ſi vero id in decem & octo diebus fiat (niſi propterea quod non purgatus eſt, empyicus factus fuerit) bibat farinam hordeaceam, ſuperbibendo acetum album odoriferum. Bis indies ſuccum ptiſanæ ſorbeat, ſin vero ſit debilis, ter bibat ſuperbibendo vinũ aquoſum. Minime lauetur. Si empyicus factus fuerit, tractetur vt empyicus.

Febris

Febris lygnodes.i.cum tuſsi.

FEbris acuta rigor tuſsis & ſingultus accidunt,cum ſputo tuſsi reiicit grumos ſanguinis. In ſeptimo die moritur. Si decimum exceſſerit,morbus remittit, in vigeſimo die materia ſuppuratur, & in primis diebus parum puris tuſsi reiicit. ſequentibus vero plus, in quadraginta diebus purgatur, hic in primis diebus bibat acetum mixtum cum melle cocto & admiſceat aceto aquam vt magis fiat aquoſum, ſorbeat ſuccum ptiſanæ cum modico mellis mixtum, ſuperbibendo vinũ album vinoſum. Poſtquam decem dies præterierint ac calor ceſſauerit,ſputum etiã purgatum fuerit,ſumat integram ptiſanam aut cenchrum. Si vero poſt vigeſimum dié pus expuat. R. ſaluiæ ruthæ thymbrę origani hypericonis omniũ partes æquales ita vt omnia paruum ſcyphum impleant, farinæ tantundem,de his minutim inciſis mixtis & coctis in vino dulci bibat ieiuno ſtomacho, eadéq; ſorbeat in hyeme autumno & vere: in æſtate vero minime. Sed accipiat amigdala & ſemé cucumeris trita, ſeſami tantundem, in toto quantum cyathus vnus capit,aquæ ſuperinfunde

funde quantū vna cotyla Aeginenſis, adde farinam & fauum, hęc poſt potionem ſorbeat, cibis vtatur pinguioribus, ſalitis: & piſcibus magis quā carne, caput minime calida aqua lauet, his ita factis à morbo euadet.

Morbus dictus lethargus.

TVſsis accidit, ſputum copioſum & humidum, patiens garrit: quando garrire deſinit, dormit, excrementa fœtent. Talis bibat farinam hordeaceam ſuperbibendo vinū album vinoſum, ſorbeat ſuccum ptiſanæ admiſcendo ſuccum ſidis ſiue mali punici, ſuperbibendo vinum album vinoſum, non lauet, talis in ſeptem diebus moritur, quos ſi exceſſerit, euadit ſanus.

Alius morbus dictus aphante.

ἀυάντη. i. ariditas ſiue ardor.

NEq; famem neq; cibum ferre poteſt, ſed cum ieiunus eſt inteſtina rugiunt & os vē triculi ſētit mordicationē, aliquādo alia: atq; alia euomit, cholerā, ſaliuā, ſordes & acerba, poſt vomitum aliquantulum melius ſe habere videtur. Poſtquam vero comedit, ſentit eructationes & inflammationes. Semper putat ſe multa excrementa per aluum velle eii-

cere,ſed cum ad ſellam peruenit, ventoſitates exeunt,caput dolet, totum corpus nũc in hoc,nunc in alio loco tanquam aciculis pungi videtur, crura grauantur, debilitantur & diminuuntur,ipſe etiam patiens fit debilior, hunc pharmaco primũ per inferiora, poſtea per ſuperiora purgabis,quin & caput purgabis:abſtineat à cibis dulcibus,oleaginoſis,pinguibus,item ab ebrietate:ſuccis vomitũ prouocet idq; poſt cibum:cum anni tempus patitur bibat ſiue lac ſiue ſerum aſini, pharmacũ item bibat,aut quocunq; tandem magis indigere videbitur,in eſtate & vere lauetur aqua frigida,in hyeme vero & autumno vtatur vnctionibus,deambulet, modiceq; exerceatur. Si debilior ſit quam quod ſe exercere poſsit, peregrinetur,cibos ſumat infrigidantes & aluum ſubducentes, cum aluus fuerit aſtricta, adhibeãtur clyſteres lenes. Morbus vero iſte eſt diuturnus,& ægroti cum eo conſeneſcũt, etiamſi eos deſerat,ſin minus, commoriuntur.

Febris phonodes. i. letalis.

FEbris & rigor occupant, ſupercilia quaſi ſuſpendi videntur,caput dolet,euomit ſputum

tum calidum cum multa cholera, interdum & per inferiora excernit, oculi in locis propriis non continentur, dolor vſq; ad collum & inguina peruenit, male cruciatur & delirat Iſte in ſpacio ſeptem dierum aut citius moritur, quos ſi ſuperauerit, vt plurimum euadit, morbus tamen eſt letalis, huic ſunt applicãda infrigidantia tam in viſceribus, quã in capite, deinde torreas ac conteras roriſmarini fructum paleis ipſis, poſtea in aquam iniecta quaſi melicratum facias, hoc ſumat plane aquoſum, neq; cibum vllum, neq; ſorbitiones offeras, donec ſeptimus dies præterierit. Sed ſi omnino ſit debilis, ſorbeat bis in die parũ de tenui ſucco ptiſanę frigidè, ſuperbibendo aquam, poſtquam ſeptem dies præterierint & febris remiſerit, cenchrum lingat, veſperi vero de cucurbita & beta parũ ſumat, ſuperbibendo vinum album aquoſum vſq; in nonum diem, poſtea cibis quam minimis, in prãdio vero cenchro nutriatur, à balneo quãdiu dolor & febris durãt omnino abſtineat, quæ vbi ceſſauerint, multum lauet. Si venter fuerit cõſtipatus adhibebis clyſteres molles aut glandes impones. Poſtquam validior factus

fuerit, naribus leue medicamentum adhibebis: ventrem inferiorem purgabis, tandé lac aſini bibat.

Morbus πελιὸς. i. liuidus ſeu niger.

Morbus regius ſiue ictericia.

FEbris adeſt ſicca, & horror in alia atque alia corporis parte: in capite & viſceribus dolor: choleram vomit: cum dolor adeſt ſuſpicere nequit, ſed grauatur: venter indureſcit: cutis & labra & album in oculis pallent: torue videt tanquam aliquis ſtrangulatus, interdum colorem mutat, & ex liuido ſubcroceus euadit. Huic adhibeas pharmaca per inferiora & ſuperiora, itéq; clyſteres, caput purga: balneis quam parciſsime vtatur: quin & ſi lauetur apricetur ſiue calide veſtiatur: cum anni tempus patitur bibat ſerum ſiue lac aſini: cibis vtatur molliſsimis & frigidis: abſtineat ab acribus & ſalſis, ſed ſumat mollia, dulcia & pinguia, patiens vt plurimum cum morbo iſto perit.

Morbus ἐρυγματώδης qui ructus generat.

DOlor acutus infeſtat: laborat multũ & fortiter: ſeipſum huc & illuc iactitat: clamat: crebro eructat: poſt ructus videtur melius

lius ſe habere, interdum & parũ choleræ vomit, dolor à viſceribus in ventrem inferiorẽ & laparas vſq; deſcendit, quod vbi factum eſt, melius ſe habet, venter inflatur, induratur, rugit, neq; flatus, neq; excrementa alui excernuntur. Talem dolore inſtante multa aqua calida laua, ſimul admouendo calfactoria: quando vero dolor & flatus ſunt in ventriculo adhibeas clyſtere, deinde bibat ſuccũ mercurialis coctum, cum ſucco ptiſanæ mixtum, ſuperbibendo vinum dulce aquoſum, cibum non offeras niſi dolore ceſſante, ſed infundat per noctem cortices, vuarũ dulciũ, deinde aquã iſtius infuſionis, ſex diebus bibat, ſi nõ habuerit illas cortices accipiat acetũ cum melle coctum, poſtquam dolor remiſerit, accipiat pharmacum quod ventrem inferiorem purget, cibos ſumat molles & lenitiuos ventris, ac piſces potius quam carnes, ex carnibus veſcatur auibus & carne ouilla cocta, betam comedat & cucurbitam, ab aliis abſtineat. Talis morbus ſi iuuenes corripiat, cum tempore diſcedit, ſi vero ſenes commoriuntur.

Morbus

Morbus φλεγματώδης. i. pituitosus.

MOrbus iste inuadit quidem & virũ, magis tamen mulierem, estq; crassa & bene colorata: iter faciendo debilitatur, idque maxime quando festinanter alios sequitur: febris exigua adest, interdum etiam suffocatio Ieiuno stomacho multum choleræ & phlegmatis euomit, interdum etiam post cibum, de cibo tamen nihil reiicit, cum quid laborat dolet nunc in ista nunc in alia parte pectoris & metaphreni, impletur exiguis ampullis tã quam ab vrticis vstus. Talis sumat pharmacum, serum & lac asininum bibat, postquam serum hausit, per multos dies accipiat pharmacum quod per inferius purget, tandem cũ serum bibere desinit, postea bibat lac asininum, tempore quo hæc bibit, abstineat à cibis, sed bibat vinum dulcissimum, donec purgatus à potionibus discedat, postquam potare cessauerit, in prandio sumat cenchrum, in cœna cibos paucos & molles, abstinendo à pinguibus dulcibus & oleaginosis, ac cum alias tum maxime in hyeme prouocet vomitũ phacio, prius tamen oleribus comestis, aqua calida quam rarissime vti debet, sed versetur

in

in aprico, cum tali morbo commoriuntur.

Phlegmà album ſiue leucophlegmantia.

TOtum corpus albo tumore inflatur, vẽter tactu craſſus apparet, pedes femora tibiæ & ſcrotum tument, reſpirat frequenter, facies rubet, os habet ſiccum, inter comeden dum copioſus ſpiritus irruit, talis eodem die nunc bene habet, nunc male diſpoſitus eſt. Huic ſi in principio morbi vẽter inferior ſua ſponte turbetur, proxime ad ſanitatem accedit, ſi per ſe non turbatur, pharmacum adhibendum quod per inferius aquam educat, calida nequaquã lauandus eſt, ſed in aprico ver ſari debet, ſcrotum incide vbi exarſerit. Ex cibis ſumat panem purum frigidũ & betas, ex piſcibus ſcorpios coctos, iure pauciſsimo vtatur, omniaq; frigida ſumat, non dulcia neque pinguia, ſed omnia condita, acetoſa & acria, exceptis allio, cœpis & porro, de origano & thymbra multum comedat, ſuperbibẽdo vinum vinoſum, obambulet ante cibum, ſi propter pharmacum inflatur, ſumat clyſterem, aſſumptione ciborum, excrementa alui deprimat ac deambulet, nec lauetur. Pharmaca quam pauciſsima dabis, per ſuperius vero nun-

nunquam, niſi tumores ad inferiora deſcenderint: ſi vero ipſe ſit gracilis & ſit periculũ in pectore de ſuffocatione, dabis helleborum & caput purgabis, poſtea clyſterem adhibeas Morbus iſte in nullo fere creticat.

φρονπὶς. i. cura, morbus difficilis.

IN viſceribus videntur quaſi aculei patientem pungere, afficitur faſtidio, lucem & homines fugit, amat tenebras, timet, diaphragma extrinſecus intumeſcit, cõtactu dolet & metuit, metuenda & triſtia ſomnia videt, interdum & mortuos. Morbus iſte interdum plurimos in vere corripit. Talis helleborum bibat, capite purgetur, poſt purgationem capitis ſumat pharmacũ quod per inferius purget, poſthæc bibat lac aſininum, cibos ſumat pauciſsimos niſi debilitetur, frigidis & ventrem mollientibus, minime vero acribus, ſalſis, & pinguibus, nec dulcibus, non debet lauari aqua calida, neq; vinum ſed aquã vt plurimum bibat, aut ſaltem vinum aquoſum, ab exercitiis & deãbulationibus abſtineat, hæc ſi obſeruauerit cum tempore à morbo liberabitur, ſi vero neglexerit ita morietur.

Morbus

Morbus niger.

NIgra euomit tanquam feces: interdū ſanguinolentum, interdum ſicut vinum ſecundarium: aliquando tāquam atramentum polypi, aliquando ſicut acetum, quandoq; ſaliuam vel ſputum, quandoq; & cholerā croceam. Ac cum nigrum illud ſanguinolentū vomit, fœtet non ſecus atq; cadauer, tumq; pharynx & os ab eo quod euomitur, quaſi aduruntur, dentesq; ſtupent. Id quod euomitur terram in quam cadit, tollit, videturq; aliquantulum melius ſe habere, neq; dolet ſiue inediam patiatur, ſiue cibo ſe iniurgitet, ſed cum eſt ſine cibo inteſtina rugiunt, ſaliua eſt acida, poſtquam vero comedit, viſcera aggrauantur, pectus & metaphrenū videntur quaſi ſtilis pungi, pleura dolet, febrit leniter, dolet capite, oculi non vident, crura grauantur, cutis nigreſcit & conſumitur. Huic cito pharmacum dabis, ſuo tempore bibat lac & ſerū aſininum, à cibis dulcibus oleaginoſis & pinguibus arceatur, comedat frigidiſsima & remollientia aluum, caput purgetur, poſt potiones medicamentorum mittatur ſanguis in manibus niſi vires ſint proſtratæ, ſi venter ſit

conſtipatus ſumat clyſterem mollem, abſtineat à Venere & Baccho. nam ſi vtatur Venere ieiuno ſtomacho, in febrim incidit, abſtineat à ſole, nimio exercitio, deábulationibus balneo aquę calidę, cibis acribus & ſalſis. His ita obſeruatis, morbus cum iuuentute fugit ac ſenectutem adfert, ſin vero nigri fiant, cõmoriuntur.

Alius morbus niger.

EST ſubruffus, macilentus, oculis croceis, cutis attenuatur & ipſe omnino debilitatur, & quo magis accreſcit ętas, tãto morbus fit maior, omni tempore vomit tanquã guttam paruam, quantum videlicet vaſculum illud quod græci χρόχθον nominant capit, frequenter etiam cibum vomit, & cum eo cholera ac phlegma, poſt vomitum totum corpus dolet, interdum & ante; lenis horror & febris infeſtant, dulcia & oleaginoſa reuomit maxime. Is purgandus eſt per ſuperiora & inferiora, poſtea bibat lac aſininũ, cibos ſumat molliſsimos & frigidos, piſces qui in littore & locis petroſis capiũntur, quiq; ſquamis carent, betam, cucurbitam, carnes exiccatas, bibat vinum album vinoſum multa aqua mixtum,

xtum, deambulet vſq; ad defatigationẽ, neq; calide lauari debet & à ſole abſtineat. Hæc facere debet, morbus tamen eſt letalis, neque ad ſenectutem perducit.

Sphacelodes.

RElIqua quidem omnia ſimilia patitur, vomit vero grumos ſanguinis cum cholera concretos, ac per aluum eadem, interdum vero & cibos excernit, adhibenda ſunt eadem remedia, quæ in morbis ante dictis admouendi clyſteres.

Finis ſecundi libri.

HIPPOCRATIS
LIBER TERTIVS DE MORBIS.

DE omnibus febribus ſupra dictũ eſt, de aliis vero morbis nunc dicemus.

Cerebri œdema ſiue tumor.

Vando cerebrum propter inflammationem intumeſcit, dolor totum caput maxime tamen partẽ illam in qua eſt phlegmone, occupat: conſiſtit vero in temporibus, tũ aures implentur tinnitu, auditus debilitatur, venæ tenduntur & pulſant, febris & rigor interdum accidunt, dolor nunquam ceſſat, ſed interdum remittit, interdum magis affligit, clamat, ſurgit præ dolore, poſtquã ſurrexit, ſtatim iterum ad lectum recurrit, ſeipſum iactitat. Talis omnino morietur, quoto vero die, hoc non habet certam determinationẽ, nam alii aliter intereunt, quamplurimi tamẽ in ſeptimo die moriuntur, qui vero vigeſimũ primum

primum diem excedunt, ſani euadunt. Cum itaq; totum caput circumquaq; dolet, admouebis ea quæ caput refrigerant, radendo videlicet caput, ac poſtea infundendo in veſicã vel inteſtina aliquod refrigerans, vtpote ſuccum ſolani & terram ceramitidem, quorũ alia apponemus frigida, alia rurſus deponemus antequam fiant tepida, etiam ſanguiné mittemus & caput purgabimus cum ſucco apii odorifera aliqua miſcendo, à vino prorſus abſtineat, ſorbeat ſuccum ptiſanæ ac ventrem inferiorem ſoluat.

Repletio cerebri dolorosa.

QVando caput circumquaque dolet propter repletionem cerebri, immundiciẽ denotat, patiens toto capite circumcircũ dolet, inſanit, moritur in ſeptimo, neq; euadit niſi in ſeptimo humor per aures erumpat. ita enim dolor ceſſat & ipſe compos mentis redditur, effluit vero multum & non odoratum, taliter diſpoſito melius eſt non curare prius aures quã pus effluxerit, quod ſi ventrem inferiorem & ſuperiorem purgare volueris, vtrunque facias diuerſis temporibus,

poſtea fomentes cum totum caput, tum vero præcipue aures & nares. Succum ptiſanæ ſorbeat, à vino omnino abſtineat, poſtquam pus erumpit, non obſtruas, donec poſt copiosum fluxum ſua ſponte deſinat, poſtea aures tepide laua vino dulci aut lacte muliebri aut oleo antiquo, mollibus item ac odoriferis ſuffitis caput crebro ſuffias, quo cerebrum purgetur citius. Hic primum quidem dũ fluxus eſt copioſus, non audit, cum tempore vero vbi iam fluxus diminuitur, auditus etiam fluxu omnino repreſſo, redit & qualis antea fuit redditur, fugiat ſolem, ventum, ignem, fumum, graueolentia & ſimilia, quieſcat, victus ratione molli vtatur, vaſa non impleantur ita vt venter inferior mollis & laxus conſeruetur.

ϑλίτοι. i. ſtupidi vel apoplectici.

ATtoniti vel apoplectici dicuntur, quando cerebrum multa immundicie plenũ, primum in anteriore capitis parte dolorem excitat, ex talibus ſuſpicere non poſſunt, quidam ambobus oculis, alii alterutro, ſopor illos occupat, mente capiuntur, tempora pulſant, febris lenta adeſt cum corporis intemperie,

perie, moriuntur in tertio aut quinto, ſeptimum non attingunt: ſi vero attingunt, ſani fiunt. Talem ſi quis curare voluerit, neceſſe eſt vt caput fomentet & incidat quo materia poſsit euaporare, ſi dolor infeſtet ſternutationes prouocabis & caput purgabis leuibus & odoriferis, ventrem quoque inferiorem purgabis, à vino omnino abſtineat, vtatur ſuccoptiſanæ.

Syderatio cerebri.

QVando caput ſyderatur dolor ex capite in collum & ſpinam deſcendit, patiens non audit, capite friget, totus inflatur, ſubito obmuteſcit, è naribus ſanguis fluit, redditur liuidus, talis morbus ſi leuiter aliquem corripuerit, poſt fluxum ſanguinis, patiens liberatur: ſi vero vehementer correptus fuerit, cito moritur. Huic rebus odoriferis ſternutationem prouocabimus, ventrem vtrũq; vel alterutrum purgabimus, naribus beneolentia ſed lenia applicabimus, ſorbeat tenuia & tepida, vinum omni modo vitet.

Lethargus.

LEthargi eadem fere eſt conditio cum peripneumonia, niſi quod ſit magis periculoſus,

loſus,& ab humida peripneumonia hoc ſolo diſtinguitur,quod letargus ſit tardior, patiturq; talia,tuſsim,ſoporem, ſputũ copioſum & humidum reiicit,multum dolet, cum eſt proximus morti,per inferius multa humiditas exit,in tali morbo exigua ſpes eſt reliqua nihilominus prouocare quantum poſſumus ſputũ debemus,calfacere,àvino arcere,quod ſi euadit empyicus fit.

Cauſos ſiue febris ardens.

CAuſus habet ſitim magná, lingua riget, ſiquidem cutis ipſius in principio quidé vt ſolet valde ſicca eſt,ſed proceſſu temporis induratur,exaſperatur, ingroſſatur & nigreſcit,ſi hæc cito accidant, ſtatim criſes fiunt: ſin vero poſtea accidant,tardius creticant.declinationem itaq; morbi omnino lingua indicat,non ſecus atq; in peripneumonia, vrinæ etiam cholericæ aut ſanguineæ,laborem ſiue periculum indicant,flaua vrina nullum periculum prænunciat, ſputum propter caliditatem & ſiccitatem combuſtum & craſſum exiſtit.Sæpe morbus iſte in peripneumoniá trá-ſit,poſtquam hoc factum eſt,patiens cito moritur.Hunc ita curabimus,aqua calida bis aut

ter

ter in die, excepto tamen capite lauabimus, in diebus tamen creticis non debet lauari: in primis diebus purgabimus & aquæ potionẽ iniungemus, aqua enim vt plurimum vomitum prouocat: ſequentibus diebus poſt purgationem humectabis præbibendo iuſcula & vina dulcia. Quod ſi in principio nõ fueris vocatus, ſed cum iam prædicta ſigna in lingua apparent, nihil agas prius quam dies cretici præterierint, & ſigna linguæ benigniora fuerint: itaq; neque pharmacum, neq; clyſterem purgatiuum dabis, prius quam criſes præterierint.

Pulmo tumens præ calore.

QVando pulmo nimia caliditate abundãs intumeſcit, adeſt tuſsis fortis & ſicca, orthopnæa, crebro reſpirat, ſæpe difficultatem ſpirandi patitur, intumeſcit, nares dilatat non ſecus atque equus poſt curſum, linguã crebro exerit, pectus reſonare & pondus continere videtur, ideo dilatari nequit, ſed laceratur & dolet dolore acuto, tergum, pectus & latera tanquam ab acu punguntur ac vruntur tanquam ab igne, puſtulæ rubicundæ in pectore & tergo excreſcunt tanquam igne

exiccatæ,percipit fortes punctiones ac omnino angitur,ita vt neq; ſtare neq; ſedere neque iacere poſsit, ac prę nimia anxietate ita ſe ipſum torquet,vt iamiam moriturus videatur moritur tamen potius in quarto aut ſeptimo die,quos ſi exceſſerit,plęrunq; non moritur. In huius cura primo omnium venter inferior clyſtere bene purgandus eſt:deinde in brachio,naribus, lingua & aliis corporis partibus ſanguis mittendus,potus & ſorbitiones infrigidantes dabimus: quin & vrinas prouocantia,ea quæ non calfaciunt, exhibebimus,idq; ſæpe,ad dolores compeſcendos cum ſæuiũt applicabimus lenia & humida calfactoria, quæ partem affectam dolore tepefaciant & humectent.reliquis partibus frigida apponemus,ita vt dũ iſta deponim⁹, alia illico ſupra ponamus: in loco vero vbi quaſi aduritur, exquiſite frigida admouebimus, vinum vero vitet omnino.

Dolor capitis.

QVando aliqui propter vehementẽ dolorẽ capitis vel ex ebrietate vel aliqua alia cauſa generatum, ſubito muti reddũtur, circa ſeptimum diem moriuntur: minus tamen

men moriuntur,qui ex ebrietate tum alia his ſimilia patiuntur,tum etiam multi euadunt. Quod ſi enim vel eodē die, vel ſecundo vel tertio in vocem iterum erumpant, ſani euadunt,id quod quidam ex ebrietate faciūt & non moriūtur,his ſternutatoria fortia & clyſteres choleram vehementer educentes admouebimus,cum reſipiſcunt,ſuccum tapſiæ dabimus cum multis calidis & humidis vt quàm celerrime vomant poſtea ſeptē diebus tenui dięta nutrias,vinum auferas, mittēdus etiam ſanguis ſub lingua ſi venam poteris cō prehendere.

Phrenitides.

PHrenitides fiunt etiam ex aliis morbis,patiuntur vero talia,pręcordia ita dolentvt nec tangi ſe patiantur,ardor ac mentis alienatio accidunt,immotis oculis vident,omniaq; ſimilia patiuntur his qui ex peripneumonia laborantes delirant. Talē humectare debemus,humidis fomentis & potionibus excepto vino,ſi fieri poteſt per ſuperiora purgandus eſt,tuſsis item & ſputum prouocandum, non ſecus atq; in peripneumonia, ſin minus, ventrem inferiorem laxabimus, potum hu-

mectantem propinabimus, id enim plurimū expedit, morbus tamen eſt letalis, & moriun tur aliquando in tertio, quinto aut ſeptimo die: quod ſi ſpuere inceperint, creticant vt in peripneumonia.

Cynanche.

A Morbo qui in pharynge exiſtens cynā-che vocato homo ſuffocatur, ac neq; ſa-liuam neq; aliud quicquam deglutit, oculi la-borant & prominent, tanquam in ſtrangula-tis, videt rigide, vertere oculos non poteſt, ſe ipſum voluit ac ſurgit frequenter, facies, pha rynx & collum ipſum aduruntur, inſpicien-tibus nihil mali habere videntur, deprauate tamen tum vident tum audiunt, prę ſuffoca-tione non intelligunt quid dicant quid audi-ant aut quid faciant, ſed hiantes æſtuant ac inter loquendum expuunt. Talis in quinto, ſeptimo aut nono die moritur.

Paracynanche.

QVando ſigna aliqua cynanchę præte-rierint, remiſſiorem morbum indicant, voca-

vocatúrque tum paracynanche: huic venam incidemus, maxime ſub mammis, exit enim cum tali ſanguine calidus ex pleura ſpiritus, purgabis etiam per inferius pharmaco aut clyſtere: fiſtulam per fauces in pharyngẽ im mittas, per quam aërem in pulmonem attrahat: curandum vt quam celerrime expuat & pulmo euacuetur: facias ſuffumigium ex hyſſopo cilicio, ſulfure & bitumine, quod per fiſtulas & nares attrahat, & euacuandum phlegma: quin & pharyngem & linguam frica cum his quæ phlegma educunt, venas ſub lingua incide, mittas etiam ſanguinem ex brachio, ſi vires ſint validæ, à vino caueat, ſorbeat tenuem ſuccum ptiſanæ, cum iam morbus deſiit & patiens cibos iterum comedit, purgabis eum nouo pharmaco, ne aliud in malum incidat.

Icterus ſiue morbus Regius.

ICterus morbus eſt acutus & qui cito enecat, cutis tota eſt colore corticis mali punici

punici, magis tamen pallida, quali videlicet ſunt colore lacerti virides. Color etiam vrinæ ſimilis eſt eruo fuluo, febris & horripilatio lenta adeſt: interdum neq; veſtimenta ferre poteſt, ſed mordetur ac laceratur, mane cũ eſt ieiuno ſtomacho viſcera vt plurimum rugiunt, ſi quis illum cupit excitare ac alloqui, non ſuſtinet, talis vt plurimum in ſpacio quatuordecim dierum moritur, ſi hos exceſſerit, ſanatur. Debet lauari in aqua calida & melicratum bibere cum ſucco nucum precocium decorticatarũ, & coma abſynthii amborum parte æquali, aniſi contriti parte dimidia, bibat autem mane ieiuno ſtomacho dragmam vnam, ac veſperi dum vadit cubitum idẽ melicratum, alias bibat vinum antiquum tenue: ſumat ſorbitiones, neq; à cibo abſtineat.

Tetanus.

SI quem tetani corripiunt, maxillæ tanquã lignum rigent, os aperire non poteſt, oculi lachrymas ſtillant, torue videt tanquam ſtrabo, metaphrenum eſt rigidum, crura & brachia circum ducere nequit, facies quoq; riget, maximo dolore afficitur, & quando eſt proximus morti, per nares & per os reuomit ſorbitiones

bitiones & phlegma. Talis aut in tertio aut quinto, aut ſeptimo vel ad ſummum in decimo quarto moritur, quos ſi euaſerit, ſanitati reſtituitur. Huic dabimus pillulas piper & helleborum, etiam gallinarũ pingue calidũ, admouebimus ſternutatoria fortia & multa, ac ſuffitus, quamdiu non vtetur ſuffumigiis vndequaq; in vtreolis & veſicis applicabimus calfactoria humida, præcipue tamen ad partes affectas, ſæpe etiam & multum calidis vnguentis inungatur.

Opiſthotonos.

SI vero opiſthotonos acciderit, reliqua omnia accidentia ſunt ſimilia iam ſupra dictis: conuelluntur vero membra ac præcipue caput ad partes poſteriores, interdũ clamat, dolores ſunt fortes, neque patitur aliquando vel crura circumduci, vel manus extendi. cubitus enim habet inflexos & manus in pugnum contractas, ac magnum digitum plærunq; aliis digitis comprehendit, clamat, delirat interdum, ſeque ipſum continere nõ poteſt, ſed voluitur cum dolor ſeuit: ceſſante vero dolore quieſcit, interdum & muti reddun tur, mente capti, furioſi & melancholici, hi ſo

luta

luta prius voce in tertia die pereunt, ac euomunt per nares. Quod ſi contingat eos decimum quartum diem excedere, ſani fiunt: eodem modo talem curabis, quo iam ante dictum: aut ſi volueris poteris etiam ſic facere, perfunde eum multa aqua frigida, poſtea veſtes molles mundas & calidas imponas, tũq; caueas ab igne: ita curabimus & tetano & opiſthotono laborantes.

ἐιλεοὶ. i. laborantes dolore in inteſtinis gracilibus.

ILiei ſiue iliaci fiunt, ventre quidem ſuperiore excalfacto, inferiore vero refrigerato, inteſtinum enim exiccatur & obſtruitur propter inflammationem, ita vt neq; flatus neq; alimenta tranſeant, ſed venter omnino indureſcat. patiens euomit primum quidem phlegmatica poſtea cholerica, tandem ſtercus, ſitit ac dolet maxime in hypochondriis, quin & totus venter dolet, inflatur, murmurat, febres accidunt, durant autem plærunq; ſeptẽ diebus. Hos ita curabimus, ante omnia ventrem ſuperiorem purgabimus, mittemus ſanguinem ex capite & brachiis, vt ſuperior vẽter inflammari deſinat, refrigerabimus ſuperiorem

riorem pręcordiorum partem excepto tamẽ corde, inferiora calfaciemus ponendo homi nẽ in vas ligneum aqua calida plenum, ſemperq; vnguendo, admoueas calfactoria humida, facias glandem ex ſolo melle longitudine vnius digiti, in ſummo cuſpide implaſtrãdo aliquid de cholera tauri, imponas bis aut ter, quo quicquid eſt aduſti excremẽti in ano contentum educas, quod ſi quod quęris, ita aſſequeris poſtea ſuperinfundas clyſterem, ſin minus, immittendo follem ęneum inflabis vſq; ad ventriculum, ita vt tam ventriculum quam inteſtina inflando diſtendas, poſthæc excepto folle infundas clyſterem, habeas autem in promptu clyſterem, non eum qui multum calfaciat, ſed qui colli quefaciat ac diſſoluat ſtercus, tandem obturato ano ſpongia, ſedeat in aquam calidam retinendo clyſterem, quod ſi hoc pacto clyſterem acceperit, atque iterum reddiderit, ſanus reddetur, tempore præcedente mel optimum lingat, vinum patrium bibat, ſi morbus iſte remittat, & febris ſuperueniat, nulla ſpes reliqua eſt. Eodem pacto etiam inferior venter ſolutus interficit.

Peripneumonia.

PEripneumonia talia prẽſtat, adeſt febris acuta, ſpiritum calidum crebro reſpirat, angitur ac debilitatur, voluitur, dolor ſpatulas clauiculam & mammas occupat, pondus ſentitur in pectore, interdum etiam mente alienatur, quidam dolorem non ſentiunt donec tuſsiant, ſed talis morbus altero eſt diuturnior & difficilior, in principio namq; ſputum eſt tenue & ſine ſpuma, lingua flaua, tẽporis proceſſu nigreſcit, quæ ſi in principio nigra fuerit, citius morbus finitur: ſin vero tẽporis proceſſu, tardius. Tandem lingua exaſperatur, ita vt digitus admotus hæreat, morbi itaq; mutationem non ſecus atq; in pleuritide lingua indicat, hæc ad minus quatuordecim, ad ſummum vero viginti & vno diebus patitur. interea tẽporis tuſsi purgatur, ac tuſſit primis quidem diebus multum ſpumoſæ ſaliuæ, ſed in ſeptimo & octauo quando febris nunc eſt in vigore, ſi quidem humida fuerit peripneumonia, craſsiora ſpuit, ſi non, minime: in nono & decimo, ſubcroceum & ſanguinolentum ſpuit, in duodecimo vſque ad decimum quartum, multum & purulentum,

& quo-

& quorum quidem natura ac corporis conſtitutio humida eſt, in his etiam morbus iſte eſt fortior, qui vero natura ſunt ſicciores, minus ægrotant: qui itaq; in decimoquarto die exiccantur, ita vt purulenta amplius non expuant, ſani euadunt: ſin minus, animaduerte decimum octauum & vigeſimum primũ diẽ, ac ſi tũ ceſſat, euitabit expuitiones, ſi non ceſſet, interroga patientẽ vtrum ſputum ſibi videatur dulcius. Quod ſi ita eſſe dixerit, ſcias pulmonem eſſe purulentum, & morbũ per integrum annum duraturum, niſi accelerando in quadraginta diebus pus eductum fuerit. Quod ſi dicat ſibi ſputum eſſe iniucundũ atq; moleſtum, ſcias morbum eſſe letalem, id quod primi ſtatim dies indicant. nã ſi putrida & purulenta per viginti duos dies reiecerit ac interim non vlceretur, euadit, ſin aliter minime. Hæc peripneumonia nihil differt à malis in pulmone exiſtentibus, quorum ſi aliqua abfuerint, medicus debet intelligere, quę mala patientem teneant, & ea quæ Medicus aggredi debeat, ſi enĩ pauca ſigna adfuerint, caueat Medicus ne decipiatur, non enim leta lis ſed leuis erit peripneumonia, curabit vero

peripneumoniam hoc pacto, quamuis etiam non peccare poterit, etiamsi tã pleuritim quã phrenitim eodem modo tractet Medicus.

In principio caput purgãdo alleuabimus, ne quid inde in pectus defluat, in primis diebus sorbitiones sint dulciores, ita enim quam maxime id quod affixũ & impactum est abluendo mouebis, quarto quinto & sexto die sorbitiones nõ dulces, sed pinguiores dabimus. hoc enim excretionẽ per superiora adiuuat. quod si non poterit quantum oportebat expuere, detur pharmacum quod per superiora educat, quin & ventrem in primis quatuor aut quinq; diebus paulo liberalius laxabimus quo & febris minuatur & dolores fiant leuiores, postquam vero nunc purgatus fuerit corpusq; redditum imbecillius, inferiorem ventrem tertio quoquo die commouebimus, quo corpus sit validius, superiora tamẽ ab humore superfluo euacuentur, quando enim perinferiora copiosa humiditas excreta fuerit, quinto die morietur, interim enim dũ humor descendit deorsum, superiora exiccantur, ita vt sputum per superiora non expurgetur, conuenit itaq; vt neq; aluus nimium constipetur & ita

& ita febris augeatur, neq; nimium fluat, & ita ſputum quo minus per ſuperiora euacuetur impediatur, ſimulque vires debilitentur. Pharmacum vero quod per ſuperiora euacuet, dabimus in die ſexto ſeptimo & nono, aut etiã ſæpius ſi morbus diutius durat, ſitq; pharmacum ex æquis partibus hellebori albi, tapſiæ & elaterio nouo, ſin ſputum non bene euacuetur & ſpiritus ſit frequẽs, purgationesq; non conſequantur finem expetitum, prædicere debemus, quod nulla ſpes eſt reliqua vitæ, niſi tandem natura purgantibus medicamentis obtemperet. Hæc ſunt etiam in peripneumonia obſeruanda, quando venter inferior bene fecerit ſuum officium. Poteris etiã aliter facere. Statim in principio dabis ari magni, dauci, vrticæ ãn. drachmam vnam, ſyna pi rutæ quantum tribus digitis comprehenditur, ſucci lazaris fabam vnam, hæc in aceto dulciori & aqua miſce & infundens da ieiuno ſtomacho bibere tepide, poſtquam inceperit purum expuere, ari ſiſami dragmam vnam, amigdalarum in aceto infuſarum bibat. Si adhuc magis euacuare volueris, miſce his radicem corticis capparis.

Pleuritis.

SI quẽ pleuritis inuadit talia patitur. A deſt dolor in latere, febris & horror, crebro id que non niſi erectus reſpirat, tuſsi reiicit biliosa colore corticis mali punici, niſi quid in pulmone ruptum ſit, quod ſi fuerit, ſanguinẽ ex ruptione reiicit, eſtq; potius ſanguinolentum & cruentum quiddam, ſed ſi non habuerit pulmonem diruptum, ſputum non ita eſt cholericum, ſin ſecus fuerit, magis quidẽ dolebit, ſed non tam facile morietur: ſputum vero ſanguineum eſt periculoſum, laborioſum & mortale. Quando itaq; accidit vt & ſimul ſingultiat, & tuſsi ſanguinis nigros grumos vna cum ſputo reiiciat, morietur in ſeptimo. Si vero decimum diem exceſſerit, à pleuritide quidem liberatur, ſed tamen in vigeſimo pus tam tuſsi quam vomitu reiicit, tandemq; nunquam omnino curatur.

ſputus ſanguineus mortale

Pleuritides ſiccæ.

PLeuritides ſiccæ ac ſine ſputo ſunt valde periculoſæ, creticant eodem modo quo & humidæ, niſi quod copioſiorem potum indigent, quę vero ſunt à cholera & ſanguine, cre

ticant

ticant in nono & vndecimo, citiusq; aliis curantur. Quod si dolores in principio fuerint mitiores, crescát vero in quinto & sexto sint que acutiores, tales ante duodecimum diem finiuntur ac pauci euadunt: periculum tamen maximum est, vsq; ad septimũ & postea vsq; ad duodecimum, postea curantur. Sed pleuritides quæ in principio sunt molles, in septimo autem & octauo vehementiores, in decimoquarto creticant & curantur.

Pleuritis in tergo.

PLeuritis in tergo tantum ab aliis differt, tergum dolet tanquam ex percussione, patiens ingemiscit, crebro respirat, statim pauca expuit, corpus lassitudine laborat, in tertio aut quarto die mingit liquorem sanguinolentum, moritur maxime in quinto, sin minus in septimo: hos dies effugiens viuet, morbusq; diminuetur & minus erit periculosus: nihilominus diligentia opus vsq; ad decimũ quartum diem, postea sanus euadit. In aliquibus pleuriticis sputum est purum, vrina vero sanioſa, tanquam liquor quidam à carnibus assatis, acutus dolor ex spina in pectus & inguina ipsa tendit, talis si septimum diẽ effugerit,

gerit, ſanitati reſtituitur. Quod ſi cui eiuſmodi pleureſi laboranti, acceſſerint rubedo in tergo, caliditas in humeris, in ſedendo ponderoſitas, tandemq; ei aluus laxata crocea & fœtida reiecerit, is propter illud ipſum alui profluuium in vigeſimo primo die morietur quod tempus ſi ſuperuixerit, ſanus euadet. Qui vero ilico varia ſpuunt, doloresq; habét acutiores, hi in tertio moriuntur, hunc prętereundo ſanantur. Iá qui non ſanus fit, is in ſeptimo nono aut etiã decimo incipit fieri purulétus, idq; melius eſt. minus nãq; id eſt letale, quamuis laborioſum. Pręter ſigna iá dicta in vnaquaque pleuritide, etiá hæc in lingua obſeruabimus. Puſtulis ſubliuidis (quales ferrum in oleum intinctum oſtendit) ſupra linguam exorientibus, ſi ſtatim in principio indureſcant, mutationem morbi difficiliorem, ſanguinemq; in illis ipſis diebus ſputo reiiciendum indicat, ſi vero hæc proceſſu temporis accidant, morbus in decimoquarto creticabit, neceſſarioq; ſanguinem expuet. De mutationibus vero morborum ita ſe res habet. Si in tertio die materia cœperit maturari ac reiici, citius ęger à morbo liberabitur: ſi vero tar-

ro tardius materia concoquetur, tardius etiã morbus creticabit, eodem modo & de dolore capitis iudicandum eſt. Dolores vero qui in omnibus pleuritidibus accidunt, magis interdiu quam noctu alleuiantur. Curabimus vero pleuritides maxima quidem ex parte, non ſecus atq; phrenitim & peripneumoniã: niſi quod à balneo calido & à potu vini dulcis abſtinendum eſt. Si itaq; in primo aut ſecundo die poſtquam morbus inuaſit, acceſſeris & aluus paulatim pura, cholerica eaq; pauca reiiciat, clyſterẽ ex tapſia adhibebis. Si vero aluus laxata, per noctem quidem fluat, ſequenti vero die dolor & murmur in ventre percipiatur denuo adhibeas clyſterẽ. Quod ſi patiens natura ſit bilioſus, correptusq; fuerit tali morbo non ante purgatus, priuſquam ſputo choleram reiiciat, bonum erit pharmaco prius choleram purgare: expuenti vero iã humorem cholericum, non dabis pharmacũ nam ſi dederis, ſputum amplius non poterit per ſuperiora exire, & ita patiens in ſeptimo aut nono die ſuffocabitur, maximeq; ſi hypochondria doluerint. Quando ſupra dolorẽ pleuriticum, etiam dolor in hypochondriis

percipiatur, adhibebis clysterem, deinde ieiu no propina, aristolochiam hyssopum cymi num silphium papauer album florē æris, mel acetum & aquam. Ac quod ad pharmaca qui dē spectat, ita in primis diebus procedemus, reliqua sic se habent. Pro vt vires ægroti patiūtur lauabimus eum multa aqua calida excepto solo capite, tempore crisis loca doloris calfaciemus humidis tepefactoriis, oleoq; inungemus: Quando tamen morbus ipetuose furit, melius est tam patientem quam medicū ab omnibus remediis abstinere, ne mali alicuius occasionē præbeant: succum ptisanę coctum spissitudine mellis dabimus, post balneum vinum dulce & aquosum, non tamen frigide, idq; parum ex ampulla lati orificii: cūq; tusses accedunt, bibat multumq; screet. potu enim humectabitur, ita vt pulmo humidior factus citius & facilius reddat sputum, tussisque minus erit laborioſa, quin & mali granati dulcis & vinosi succum cum lacte caprino modico & melle commisceas, desq; parū & sæpe tam interdiu quam noctu. Somnum maxime interdices, quo excretio facilior & citior accidat. Sanguineam vero pleuritin ita curabi-

rabimus. Poſt criſes patientem refocillabimus cibis leuioribus & quiete, caueat à nimio calore ſolis, à ventis, à repletione, item ab acetoſis, ſalſis & pinguibus, à fumo, à flatibus in ventriculo, à labore & Venere. ſi enī morbus iſte recidiuet mors ſequitur. Quod ſi in expuendo dolorem percipiat, ita vt non poſſet expuere. R. florem ęris cotinam vnā ſucci ſilphii cotinam ſemis, ſeminis trifolii parū miſce cū melle, vtatur lambendo ieiuno ſtomacho, aut. R. piperis grana quinq;, ſucci ſilphii quantitatem vnius fabæ, mel, acetum & aquam miſce, bibat ieiunus tepide, hoc etiam dolorem ſedat, quod ſi adhuc non poteſt, quantum natura poſtulat ſpuere, ſed ſputum retinetur, & ſtridorem in pectore excitat, accipiat de radice ari magni qantum acetabulū vnum, miſce cum oleo & melle, poſt hęc forbeat acetum dilutum. Aliud remediū fortius. R. florem æris quantitate fabæ vnius, nitri vſti duplum, hyſſopi quantum digitis tribus complecti poteris, miſce cum melle, poſtea aſperſa aqua & oleo tepide in ceramide infundas, ne ſuffocetur. Atq; hæc quidem in peripneumonia niſi purgetur facienda ſunt.

Quod ſi neq; ſtertit neq; expuit vt oportet. R. capparis fructum quantum tribus digitis complecti potes, piperis & nitri parum, hæc cum melle aceto & aqua miſce, de hoc tepide ſorbeat. Alio die hæc eadem in aceto melle & aqua cocta ſorbeat. Idem etiam his qui ſtridēt & interim purgari non poſſunt dandū eſt, quod ſi id fortius facere volueris. R. hyſſopi ſynapi & cardami concham aut ceramidem contere, poſtea in melle & aqua coque, ſorbeat tepide. Si hoc pacto morbos iſtiuſmodi curaueris, ſanitatem reſtitues, niſi ſputo aliquo in pulmone recepto pus generetur quod cum fit, adeſt tuſsis ſicca, febris, horror, orthopnœa, vehemens & crebra reſpiratio, vox paulo grauior, facies propter caloré colorata, tēporis vero proceſſu magis hic morbus manifeſtatur. Hūc ſi infra ſpaciū decem dierū curandū ſuſceperis, calfacies tá victus ratione quā balneo, infundasq; in pulmonem pus educentia, & aliis ité remediis vtaris quæ pus extrahant, preſcribas ei victus rationem, tanq̄ empyico, caput radas ad prohibendū catarrhū, quod ſi infuſionibus illis pus nō extrahatur, pus ex pulmone in capacitatem pectoris

ſtoris erumpit, poſt quam eruptionem patiẽs videtur ſanitati reſtitutus, eo quod pus ex loco anguſtiori in ampliorem peruenerit, ac reſpiratio quidem locum ſuum in pulmone retinet, ſed cum tempore pectus pure impletur itaq; poſt eruptionem illam, per quindecim dies ſinamus pus maturum fieri, propterea enim quod pus illud in ſpacioſiorem locum erupit & cito refrigeratur, & reliquá humiditatem in pectore exiſtentem ad ſe attraxit, ita vt nunc quaſi ſemiputridum ſit, quod ſi in ſpacio iſtorum dierum ſua ſponte incipiat ſpuere bonum, ſin minus, circa finem iſtorum quindecim dierũ adiuuabis eũ pharmacis & potionibus, vt quam facillime ſubleuetur, antequam corpus extenuetur, caput etiam purum ſeruabis, ad euitandas defluxiones ex capite, quod ſi omnino non expuat, materiaq; illa latera infeſtabit, incidendo aut vrendo curabis. Sin vero neq; ſpuat, neque etiam latera afficiat, ieiunum multa aqua calida lauabis, poſtea non potum conſtitues in ſella firmiter fixa, tum alius ægrum humeris comprehendat, tu vero illum concute aures lateribus admouendo, quo intelligas vtrum

latus materia occuparit, velis autem potius in ſiniſtrum. eſt enim letale incidere aut vrere partem dextram, quanto enim dextrę partes ſunt robuſtiores, tanto etiam morbi in iiſdem partibus ſunt grauiores. Quod ſi præ ſpiſsitudine humiditas illa non voluatur, neque ſonus in pectore excitetur, crebro tamen ſpiritum ducat, pedesq; intumeſcant & aliquo modo tuſsiat, ne decipiaris caue, ſed certo ſcias thoracē eſſe plenū pure, intingas ita que linteolum tenue in terram erethriā tenuiſsime pulueriſatam, humefactam ac tepidā, idq; circum pectus liga, poſtea in qua parte primum exiccatum fuerit, in eadem incidas aut vras, quam maxime prope diaphragma, caueas tamen ne lędas ipſum diaphragma. Quod ſi pectus terra erethria inūgere volueris, eodem plane modo ſicut cum linteolo id quod cupis inueſtigabis. Multi tamen vna cū inunctionibus, linteolis quoq; vtuntur, ne decipiantur, Dū ea quæ primo inunguntur, etiam primum arefiunt, poſt inciſionem aut aduſtionem ſudario tonſorio quo foramen obtures vtaris, ac quotidie parum puris emittas. Sed antequam incidas vel vras, corpore

ita

ita diſpoſito (qualiter diſponi volueris cum iam vis incidere vel vrere) eandem figuram corporis & locum incidendum vel vrendum ſignato, ne fallaris ſi figura corporis mutata, cutis vel aſcendat vel deſcendat. Vitabis tuſſes ne ex cibo aut potu excitentur, néue pus iterum in pulmonem cõuellatur. id enim malum eſſet, ſed poſt inciſionem permittas pulmonem quam celerrime exiccari, poſt duodecimum diem totum pus emittas, & auferẽdo ſudariũ tonſorium bis in die ſinas effluere, ventrem inferiorẽ ex ratione victus quam maxime ſiccũ conſeruabis. Eodem modo inueſtigabimus ac curabimus, pus in pectore cõtentũ ex vulnere, aut ex peripneumonia, aut ex vehementi catharro, aut etiã cũ pulmo ipſe ad latera prociderit. Cum voles propter ardores poteris dare potiones illas infrigidãtes. Sunt autem variæ, quarum aliæ vrinã prouocant, aliæ excremẽta, quædã vtrunq;, quædam neutrum, ſed tantum infrigidant, non ſecus atq; ſi quis in vas aquam feruentẽ continens frigidã ſuffunderet, aut illud ipſum vas frigido aëre aſpiret, dabis autem aliis alia, neque enim dulcia omnibus conferunt, neque etiam

etiam acerba, nec tandem omnes eadem bibere poſſunt. R. cerei ſicci cotylas duas, contere in aqua donec ſubdulcis fiat, poſtea diſtilla & inuice apium, hoc bibat. R. ſeminis lini quadrantale, in aquæ cotylas decẽ infunde, coque in olla noua ſupra carbones, quo exhalet, donec ſuccus fiat pinguis. R. Melicratum aquoſum, decoque vſq; ad cõ ſumptionem mediæ partis, poſtea iniiciendo apium, frigide paulatim bibat. R. hordei ſicci bene lati cotylam, infunde in congium aquæ, coque ad conſumptionem mediæ partis, bibat frigide. R. cymini æthiopici centeſimam partem cotylæ vnius, infunde tres ſemicongios, coque ad tertiæ partis cõ ſumptionẽ, bibat frigide tam in cauſone quã aliis febribus. Aqua pluuialis idem facit. R. ptiſanæ cotylam, ſuffunde conchium vnum aquæ, coquas ad conſumptionem mediæ partis, poſtea tranſcola admiſcendo apium, bibat frigide. Ad idem valent vuæ paſſæ vini albi cum aqua infuſæ. Aut. R. feces corticum vuarum dilutas. R. Vuarum albarum ſine arillis cotylam vnam, radicis pentaphylli manipulum vnum conte-

re, ſuf-

re,ſuffunde cotylas viginti aquę,decoque ad conſumptionem partis mediæ, bibat paulatim frigide. R. hordei craſſiuſculi ſemimodium,ſuffundam conchium aquæ, cumq; iam grana hordei intumeſcunt,contere manibus donec aqua fiat alba,poſtea iniice adianti drachmam vnam,tandem ſoli expone & propina. R. album de tribus aut quatuor ouis, id in conchio vno aquæ deuolue, id & infrigidat valde & aluum ſubducit. R. Semimodium hordei toſti & bene loti in aquæ conchio vno,ferueat bis aut ter poſtea frigide bibat. R.ſuccum ptiſanæ tenuẽ & album,miſce cum vino dulci, hoc humores non ducit. R. Cucumerem maturum decorticatum,ſubige in aqua,hoc vrinã prouocat,infrigidat & ſitim ſedat. R.orobi in aqua cocti,deinde ollam nouam in ollam maiorem plenam aqua impone, orobisq; nouam aquam ſuffunde,coque parũper, poſtea effunde tertiam aquę partem, tandem maſsã orobi & maſſam cucumeris miſce,déque iſto propina frigide, id vehementer ſedat ſitim.

Item cum vini Thaſii parte vna miſce viginti quinq; partes aquæ,exhibe. R. trifolium

folium, cucumerem, farinam craſsiuſculã in aqua ſubige & dato. R. apii manipulos tres pulegii drachmas duas decoque in aceti cotylibus decem vſq; ad conſumptionẽ duarum partium, miſceto id cum melle & aqua, addendo adianti drachmam, bibat, hoc vrinam & aluum prouocat. R. poma dulcia odorifera frange, in aqua ſubige ac propina aquam illam. R. Mala cydonia prępara eodem & da cum in febre ardenti aluus fluxerit. In ictero morbo. R. vuarum albarum exemptis lapillis, ciceris albi ãn. ſemi cotylam vnam, hordei & cnici tantundem, aquæ cotylas decem, apii menthę coriandri omnium parum contere, vbi potus mediocriter dulcis fuerit, tandem iniice drachmam vnam adianti, exponas ſoli ac propina. His ſimilia plura miſcere potes, febricitantibus vero omnia quæcunq; dabis ſoli exponito, niſi quibus aluus plus iuſto fluat. Quod ſi pulegii drachmas tres, apii duplum vino miſcueris, coque ac propina, id per vrinam & aluum choleram educit.

Finis tertii libri.

HIPPO-

HIPPOCRATIS
DE MORBIS LIBER QVARTVS.

QVartus iſte liber eſt plane diuerſus à tribus præmiſſis, tũ quod ad res ipſas quas continet, tum etiam quod ad ordinem & methodum rerum in eo conſcriptarum. neq; enim ut in alijs libris fecit, uarios morbos, & eorundem cauſas, ſigna, accidentia & remedia comprehendit, ſed uaria quædam & illa phyſica potius quam medica continet. Propoſitionem uero & ſummam omnium quæ in hoc quarto libro tractabuntur: ipſe Hippocrates ſtatim exordio libri præmittit.

SPerma quod ad hominis generationem ab omnibus membris tam viri quam mulieris deſcendit, poſtquam in matricem mulieris incidit, ibidem concreſcit, tandemq; ex eo naturalis forma hominis conſtituitur. Habet autem vir & mulier quatuor humorum ſpecies in corpore, ex quibus morbi (præterquã qui à violentia fiunt) generãtur, ſuntq; in ſpecie, phlegma, ſanguis, cholera & hydrops, ab his in ſperma ipſum non minima, neq; imbecillior portio coit: quin etiam poſt partum ho

mo totidem ſpecies humorum & ſanorũ & morboſorum in ſeipſo continet. Nunc itaq; oſtendam, quæcunq; in corpore noſtro, ex ſingulis his humoribus ſecundum magis vel minus accidunt, & qui morbi inde accidant, deinde quod morbi in diebus impariibus creticent, item cuiuſmodi ſint morborũ prícipia, quales vnuſquiſq; humorũ morbos & à quibus cauſis iuducat, vnde nam rigor in febre cauſetur, & quamobrem hunc calor excipiat. Sed primo omnium oſtendã, quo pacto cholera, ſanguis, hydrops & phlegma augeãtur & diminuantur. Id quod à cibo quidem & potu iſto modo accidit. Ventriculus quãdo plenus exiſtit, totum corpus ex eo tanquam ex fonte haurit, ſed cum ipſe eſt vacuus, viciſsim à reliquo corpore iam attenuato accipit. Quin etiam ſunt alii quatuor fontes, ex quibus vnuſquiſq; iſtorum humorum in reliquum corpus diſcedit: ipſi vero ſumunt à ventriculo, ſed humore deſtituti, fruuntur eo qui in reliquis mẽbris corporis continetur, corpus tandem ipſum, quando ventriculus aliquid in ſe contentum retinet, ab eodem trahit. Sanguinis fons eſt cor, phlegmatis

gmatis caput, aquæ ſeu hydropis ſplen, choleræ folliculus fellis, iſti ſunt poſt ventriculũ particulares iſtorum quatuor humorum fontes, ê quibus caput & ſplen, ſunt maxime caui. eſt enim in illis maxima capacitas, de qua re paulo poſt optime ſum dicturus. Quin etiam hoc verum eſt, in omni cibo & potu eſt aliquid choleræ, phlegmatis, ſanguinis & aquoſi humoris, idq; in vno plus, in alio minus ideoq; eſt in cibo & potu quod ad ſanitatem ſpectat differentia, id quod ideo dixi. Cũ homo comedit aut bibit, reliquũ corpus dictũ humorem ex ventriculo trahit, idq; non alio pacto, niſi quod quatuor iſti fontes ex ventriculo, ſinguli ſimilem ſibi humorem alliciant, perq; venas imbibant, tandemq; in reliquum corpus diſtribuant, non ſecus atq; plantæ ex terra ſimilem ſibi ſuccum attrahunt. Terrà enim continet varias & innumerabiles facultates, ita vt omnibus (quæcunq; in ea ſeminãtur) & ſingulis peculiarem ſuccũ ſupeditet, pro vt vnumquodq; quod ſeminatur, aliquid ſibi ſimile & agnatum habet, ac trahit vnumquodq; ex terra ſimilem quandam alimoniã, cuiuſmodi ipſum per ſe exiſtit. Roſa enim ta-

lem ex terra humorẽ ſugit, qualis eſt ſua propria facultas, alium etiam ſimilem ſuccũ ex terra haurit, cuiuſmodi ipſum eſt facultatis. Ita omnes aliæ plantæ ex terra, ſingulæ ſingula ſumunt. Quod niſi eſſet, nunquam plantæ eſſent ſeminibus ſimiles. Iá vero cũ planta in terra, ſibi conuenienti & agnato humore plus quam oporteat abundat, tum planta illa male ſe habet, ita etiã ſi paucior humor quam oporteat fuerit, eadem exareſcit. Si vero planta ſtatim in principio humorem ſibi conuenientem non receperit, nequaquam poterit pullulaſcere, idque ratio ipſa teſtatur, quod niſi planta humorẽ ſibi peculiarẽ habuerit, germinare in principio non poterit. Sic Ionia & Peloponeſus regiones, certis anni tẽporibus non inſufficienter à ſole aduruntur, ſed ita plane vt ſol plantis omnino poſsit ſatisfacere, interim tamen neq; in Ionia neque in Peloponeſo (multis id ſedulo conãtibus) ſilphium producitur, in Libya vero ſua ſpõte naſcitur, neq; enim vel in Ionia vel in Peloponeſo eſt aptus ſuccus, qui idipſum nutrire poſsit. Iam vero cum multæ ſint aliæ medicinæ, quæ in quibuſdam regionibus quantumuis

tumuis ſufficienter à ſole irradiatis, non proueniunt, in aliis ſua ſponte naſcantur, idipſũ nobis præbet occaſionẽ conſiderandi ea quę nunc dicam. Magnam videlicet eſſe differentiam quo ad vinorum dulcium productionẽ, inter terræ partes etiam valde vicinas, & à ſole æqualiter irradiatas, in iſta enim terrę parte, eſt talis terræ ſuccus, qualem vini iſtius dulcedo præ ſe fert, in alia vero non eſt. Sunt etiam ſylueſtria ſemina quamplurima, quæ vlnæ vnius longitudine translata non creſcunt, neq; enim terra in quam translata ſunt ſimilem humorem habet, ei quem prior terra ſylueſtribus iſtis ſeminibus præbebat. Sũt enim humores alii venenoſiores, alii humidiores, alii dulciores, quidam ſicciores, quidam aſperiores, alii innumerabiles aliam præ ſe ferunt diſpoſitionem, ſunt enim innumerabiles in terra facultates. Ideoq; ſi omnia quę ex terra proueniunt inſpicias, nullum alteri ſimile natum inuenies, eo quod non ſunt cognata, videturq; mihi omnia illa agreſtia, homines vero effecerunt eadem manſuetiora, cum videlicet per ſemina ſimilem fructum produxerũt, trahit enim ex terra ſimilis humor, humorem

morem trahat ex terra. Singuli autem tum cibi tum potus qui naſcuntur ex terra in ſe varias facultates attrahunt, in quibus omnibus eſt aliquid de phlegmate & de ſanguine. Neceſſario itaq; in hanc ſententiã deſcendimus, quod neceſſario â cibo & potu (qui in ventriculum deſcendunt) reliquum corpus attrahat, mediantibus quatuor illis fontibus, quorum vnuſquiſq; per venas ſimilem ſibi humorem trahit. Nunc vero alio exemplo oſtẽdam, quod vnumquodq; prædicto modo trahat, ſimulq; declarabo, vnde phlegma in corpore generetur. Quando quis comedit caſeum, aut quicquid eſt acre, aut etiã aliquid aliud vel comedit vel bibit quod eſt phlegmaticum, ſtatim hoc ad nares & os accurrit, atq; hoc quidem omnes factum eſſe videmus.

Vnde phlegma generetur.

Sed interim etiam eſt alia cauſa vnde phlegma generatur, quam nunc dicam. Dico itaq; quod quicquid in cibo & potu plegmatis ineſt, id poſtquã in ventriculum peruenit, partim à reliquo corpore, partim à capite concauo exiſtente & in modum cucurbitulæ corpori ſuperimpoſito, attrahitur, & quia viſcidum exiſtit aliud poſt aliud ſequitur in caput aſcen-

aſcendendo,ac nouum quidē phlegma quod ex cibo generatum eſt, in capite permanet: antiquum vero, pro vt nouū illud phlegma magis abundat ab eodem expulſum exit,atque ideo cum quis phlegmaticū quid vel comedit vel bibit,phlegma excreat. Fit etiam hoc iſto modo. Quando poſt cibū aut potum phlegmaticorum, neq; per os, neque per nares tantum phlegmatis,quantum in capite abundabat,exierit,neceſſe eſt vt reliquū aut in capite maneat,aut iterum ex capite in reliquum deſcendat, atq; in ventriculum perueniat,quod quidem cum accidit optimū eſt exit enim poſtmodum cū ſtercore,ac ſi multum id fuerit ac humidū,ſtercus ſimiliter humectat,ſin vero exiguum,minime.Si vero in capite manſerit,magnum dolorem ibidē excitat,eo quod in venis exiſtat,ſi tamen exiguum fuerit,nihil eiuſmodi efficiet, poteris aūt coniectura aſſequi,ſi parum aut multum fuerit,quod ſi in reliquum corpus deſcendit,ibidem cum aliquo alio humore commiſcetur, ac ſi multum fuerit,corpus ipſum lędit illico, ſin vero parum,minime,propterea quod corpus magnum exiſtit,niſi forſan primo iā col

lecto phlegmate adhuc aliud insuper accedat, tum enim nocere potest. Si vero reliquũ corpus, idipsum phlegma in vesicá aut ventriculum deportet, ita vt excernatur, nihil inde mali accidit. Sermone iam præscripto ostensum est, quomodo caput ex ventriculo phlegma trahat, quodq; ſimile ad sibi simile accedat, simulq; dixi, quo modo & propter quas causas phlegma in homine ratione cibi & potus abundet: nunc de cholera dicã, quo pacto & quamobrem in corporibus abũdet, & quo tandem modo folliculus fellis eãdem trahat. Resq; ita se habet. Quando homo comedit vel bibit aliquid quod est amarum cholericum & leue, multũ bilis in epate generatur, ac statim dolet epar, id quod pueri cor vocant, idq; factum videmus, & manifestum est nobis, id à cibo & potu fieri trahit enim corpus in se à cibis omnem succũ prædictum, trahit etiã folliculus fellis in se, quicquid in tali humore est biliosum, cumq; cholera subito abundauerit, epar homini dolet, & ventriculus impletur. nam postq̃ hoc accidit, cholera illa quæ iam diu in loco suo naturali erat contenta propter plenitudinem in ventri-

ventriculum influit,exindeq; ventriculus turbatur,tandem cholera ipſa partim per veſicam,partim per aluum excernitur,ita vt parum de ea in corpore maneat ac dolores remittant. Quod ſi neutrum horũ accidat,primum cholera illa, quæ iam olim in corpore continebatur,per corpus ipſum diſpergitur, quæ ſi copioſa fuerit, illico ſe permixta aliis humoribus oſtendit,ſi vero modica fuerit, ſe ſe non exerit,propterea quod corpus magnũ eſt,& nulla alia noua accedit, quæ ſi acceſſerit,multum hominem lędit,ſin minus acceſſerit,corpus illam ipſam choleram,ac ſi quid aliud eſt cholericum expellit. ex iis enim quę bibuntur ac comeduntur,alia aliorũ ſunt remedia, ita etiam ex medicamentis quæ corpus lædunt,ſi quando vnum poſt aliud in vẽtriculũ deſcendit,aliud ſua facultate cauſam prębet vt ſuperatum expellatur, aliud vero nocet: quando vero ex his quæ in ventriculũ deſcendunt,alia inſuper cholera generatur, morbus inde fit. His oſtendi, quo modo & propter quas cauſas,à cibo & potu plus cholerę in corpore generetur,& quod folliculus fellis propter ſimilitudinem cholericum humorem

Quo pacto hydrops in corpore abundet.

morem ad ſe à cibo & potu trahat. Nunc dicã de hydrope, quomodo & propter quid abundet in corpore, & quo pacto ſplen talẽ humorem ad ſe trahat. Dico itaq; quod quãdo homo nimium bibit, reliquum corpus ac præcipue ſplen trahit ad ſe ex ventriculo humorem aqueum, qui ſi præter modum affluxerit, illico homo ægrotat: id quod ita factũ intelligunt, quicunq; hominum ſplenetici facti ſunt, quando ſplen talem humorem iterũ emittit, optimum eſt, ſi quod ante in ſplene aut ventriculo continebatur, nunc per veſicã expellatur. nam per ſuperiora, nihil iſtius aquæ quæ quidem in ipſo ſplene continetur, expurgatur (niſi forſan id quod in venis ad ipſum ſplenem tendentibus conſiſtit) ſed expurgatur aut per ventrem aut per veſicam, quod ſi viæ illæ non ſint apertæ, nihilq; inde expellatur, aqua illa ex ſplene ad partes inferiores deſcendit, & ibi iacet aliisq; commiſcetur humoribus, ac ſi pauca admodũ ea fuerit nihil mali adfert, ſed adhuc per venas aut in veſicã aut in ventriculũ expellitur. procedũt enim inde multæ venæ, quæ cũ ſicciores quã prius erant exiſtũt, trahunt ad ſe ex partibus illis

illis inferioribus. Si vero alia insuper aqua accesserit, & neq; ventriculus neq; vesica quicquam extropellat. splen attollitur & inferiores corporis partes laborát, hæc dixi vt ostéderé quomodo & propter quas causas aqua in corpore ex potu augeatur, & quo pacto splé attrahat. Nunc dicá de sanguine qua ratione & quas ob causas in corpore abundet. Quádo homo bibit aut comedit aliquid sanguineum, totum corpus id ad se trahit, trahit etiá cor ipsum ad se sanguinea, & quamuis nimium affluat, tamen cor ipsum nullo dolore afficitur, est enim mébrú solidú & densum, & ideo nó dolet, sed ex ipso corde exeunt venę sphagię dictę, in quas sanguis cú abúdauerit recipitur, quę repletę celerrime eúdé tá capiti quá reliquo corpori cómunicant: atq; ideo statim postquá quis vel comederit vel biberit sanguinea, venę illę sphagiæ attolluntur, ac facies rubet, cú ergo i corde ac reliquo corpore ex assúptis cibo & potu plus sanguinis quá opus est generatur, aliisq; humoribus có miscetur, nisi idé cum excrementis aut per alvum aut per vesicam expellatur, dolorem in corpore excitat, si tamen parú abundauerit, non lędit corpus, sed cú tépore distribuitur,

Quo pacto sanguis augmentum in corpore sumat.

per reliquum corpus, ita vt aut per nares aut per ventrem expellatur, & corpora ſine noxa manent, ſi vero ex parua illa abundantia, maior fiat, periculum imminet. Iam à nobis dictum eſt, quo modo ſanguis abũdet, cumq; quatuor illa ſint in corpore ſanguis, cholera, phlegma & hydrops, oſtendimus qua ratione in corpore noſtro à cibo & potu abundẽt, quod autem abundantia illa ab his accidat, id nobis indicio eſt. Si homo parum comedit ac bibit, nullum inde dolorem percipit. Hęcque hactenus à me dicta ſunt. Significaui vero me prudenti oſtenſurum, quo pacto iidẽ humores in corpore pauciores fiant, de quo in ſequentibus optime differam. Fontes iam nominati, quando pleni ſunt, ſemper reliquo corpori aliquid tranſmittunt: quando vero ſunt vacui, in ſe humores retrahunt, idẽ etiam facit ventriculus. Ita enim ſe res habet ac ſi quis acciperet tria aut etiam plura vaſa ænea, quæ in loco omnino ęquali & planodi ſpoſita perforaret foraminibus ſingula, deinde fiſtulis commode foraminibus infixis vnũ vas alteri coniungeret, poſtea paulatim in vnum vas infunderet aquam, donec reliqua omnia

mnia replerentur ab eadem aqua. fluet enim eo pacto aqua ex vno vaſe in aliud donec omnia fuerint plena. Iam vero vaſis omnibus plenis exiſtẽtibus ſi quis rurſus ex vno aquã effluere faciat, in idem vas omnis aqua retrofluet ex reliquis omnibus, non ſecus atq; primo influxit, donec omnia vaſa remaneãt vacua. Eadem eſt ratio in corpore noſtro. Quãdo namq; cibus & potus in ventriculum incidit, totum corpus ab eo ſumit, ita vt ipſum cum omnibus fontibus iam dictis impleatur. Quãdo rurſus ventriculus euacuatur, omnes humores viciſsim in eundem refluunt, non ſecus atq; prius diffluxerunt, tanquam ex reliquis vaſis omnibus, in vnum vas æneum. venæ enim per totum corpus diſperguntur, aliæ tenuiores, aliæ craſsiores plures & denſæ, quæ quidem quamdiu homo viuit patent, recipiendo ac tranſmittendo nouũ ſemper humorem, poſt mortem vero in ſe coincidunt, ac extenuantur. Quamdiu itaq; homo viuit, corpus ex ventriculo ſumit humorem quem continet, quin & fontes illi ab eodem recipiunt & hauriunt, qui repleti reliquo corpori, diſtribuunt. Si enim corpus nihil reciperet ab

humo-

humore ventriculi, ſed tantũ fontes illi hauri-
rent nihil communicando reliquo corpori,
corpus ipſum non haberet ſufficientem ali-
moniam, ſed tantum quatuor iſti fontes pro
ſeipſis, iá vero niſi quatuor iſti fontes eſſent,
in comedendo ac bibendo vere non poſſe-
mus diſcernere, quid eſſet ſuaue aut inſuaue,
idq; propter cauſam, quam dicam. Iſta enim
membra quamuis parua atq; adeo in interio-
ibus corporis partibus exiſtant, nihilominus
antequam pro ſua vnumquodque facultate,
quicquam attrahãt, ſemper prius reliquo cor
pori ſignificant, quid nam ex cibo & potu iá
iam aſſumendis, ſit cholericũ, quid phlegma-
ticum, ſanguineum aut hydropicũ, quicquid
enim ex his præter modum in cibo & potu
abundauerit, minime eſt delectabile aut gra-
tum, & quæcunq; appetimus, ea nobis grata
ſunt: quod ſi aliquis iſtorum fontium, cibo &
potu deſtituatur, corpus tamen interim tam-
diu hauriet, donec humor ille iuſto minor re
linquatur, tumq; homo tale quiddam de ci-
bo & potu appetet, quod partem illam defici
entẽ reſtauret, ac reliquis humoribus æquet,
ac propterea poſtquam interdum multa co-
mederi-

mederimus ac biberimus, tamen insuper tá cibum quam potum appetimus, nihilq; omnino cũ voluptate comedimus, nisi id quod desideramus. Quando vero post assumptum cibum, humor bene conuenit & cum fontibus illis & cum reliquo corpore, tum appetitus cessat. Atq; hæc quidem de his à me dicta sunt. Quin etiam illud verum est, quod in folliculo fellis, de cibo & potu solummodo cholera segregata recipitur. venæ enim eiusdem cum sint imbecilliores ac tenues, nõ possunt alium crassiorem ac grauiorem humorem attrahere, neq; etiam tanta est istic capacitas, vt alius humor recipi posset, sed locus iste secundum naturam maxime familiare est choleræ receptaculum, atq; ideo nullus alius morbus in illa parte accidit, nisi is quẽ vulgo cardiognum nominant. Caput vero cor & splen vnumquodq; istorum membrorum, suum humorem totum continet, ita vt nisi morbo infestentur, vnumquodq; sui proprii humoris quamplurimum participet, ita caput quidem phlegma, cor sanguinem, splẽ vero aquam continet. Trahunt etiam venæ in se alium humorem, latæ præsertim crassæ

ac ſinuoſæ, ita vt cum attrahũt alius humor alium inſequatur, ac cordi quidem ſunt vicinæ venæ dictæ ſphagię craſsiores exiſtentes, in quas cito diſtribuitur, ſi quid humoris prę ter modum in corde abundat, eędem reliquo corpori communicant, quia vero cor eſt corpus ſolidum ac denſum, ita vt ab humore lędi non poſsit, ideo nullus morbus in corde fit. Caput vero & ſplen quamplurimis morbis ſubiiciũtur, lædũtur enim tam ab humoribus naturaliter in ipſis contentis, ſi quando plus iuſto affluant, quam ab aliis humoribus, ſunt enim in ipſis venæ craſſæ & quamplurimæ, quin & membra ipſa ſunt multum venoſa & concaua, ita vt locum præbeant etiã alieno humori, qui paulatim cum eo quem naturaliter continent commiſcetur. Quemadmodum enim in vaſe amplo & magno, maior eſt capacitas, quam in paruo, eodẽ plane modo in capite & ſplene ſe res habet, continent enim maximam in ſe capacitatem mẽbra illa, quarum venæ ibi humore plenæ fuerint, exinde morbus in illis ipſis membris oritur. Ac de his quidem hæc dixiſſe ſufficiat, Nunc vero clarius oſtendam, quomodo ſinguli

guli humores diminuátur in corpore. Oſten ſum à me eſt, quatuor eſſe humores hominé lædentes, nunc vero quatuor fontes iiſdé deputatos dico, per quos homo à ſingulis illis purgatur. Hi ſunt, os, nares, anus & vrinaria vaſa, cũ itaq; vicioſus quidam humor in corpore abundat, & homo ab eodem purgatur, nullus ex illo humore morbus hominé affligit. Ita ſi ventriculus impleatur humore, qui à corpore liquefacto in eundé deſcendit, iſq; per aliquam iſtarum partium expellatur, tũ humidum in corpore diminuitur. Corpus enim vt prius à me dictum eſt, ventriculo (ſi quando ipſe vacuus fuerit) humorem reſtituit, ſicut e contra à ſtomacho pleno exiſtente totum corpus ſumit. His oſtendi quomodo & propter quas cauſas diminuantur, ea quæ corpus noſtrum lædunt. Nunc dicá quomodo & quibus de cauſis homo ſanus conſeruetur. Poſt aſſumptum cibum & potum, humor modo prædicto in corpus peruenies, miſcetur cum aliis humoribus, tam cũ eo qui in reliquo corpore, quá qui in fontibus ipſis continetur, manetq; die illa qua aduenit, in corpore, poſtridie vero alius humor accedit,

Quo pacto ſanitas exá bo & potu contingat.

& iſti iã ſunt duo dies, ſuntq; duo ſimul humores in corpore, quorum vnus vno tantum die, alter vero biduo in corpore manſit. Ac humor quidẽ qui poſteriori die acceſsit, manet in corpore adhuc craſsior exiſtens: prior vero à caliditate concoctus diffunditur, ac tenuior factus, ſemper ſecundo die in ventriculum redit, compulſus videlicet à nouo humore inſuper adueniente, poſtquam iam in ventriculum rediit concoquit ibi cibos, vnde ſanguis generatur in corpore, id vero quod diu illic moram trahit cum tempore fœtet, tandemq; in tertio die per ſtercus & vrinam prę ciſe in tanta copia excernitur, quanta erat copia & proportio aſſumptorũ, & quamuis excrementum illud ſit bona pars eius quod aſſumptum eſt, nihilominus manet etiam humor quidam in corpore ratione illa quã paulo ante dixi. Tertio itaq; die in ventriculum ex reliquo corpore confluit humor copioſus ac fœtens, relictus videlicet ab humore illo qui biduo iam in corpore manſerat, ſecumq; fert id quod ex cibis concoctis relictum fuerat, itẽq; quicquid in corpore eſt morboſum, omnia in vnum collecta. Indicat enim vrina

(eo

(eo quod ſalſa exiſtat) cibos ſecũ deferre ex corpore morboſa quædam, atque illa quidem ſecundo die excernuntur, humor vero tertio quoquo die ſeiungitur. Hoc modo ſanitas cõ ſeruatur. His oſtendi quo pacto & propter quas cauſas homines ſanitatem conſeruent. Humor autem iſte ſi particulatim in ſecunda ſtatim die excernatur, cibi ex ventriculo non ſimiliter fœtentes ſed tanquam cocti, vrina etiam tanquam potus aſſumptus, excernuntur corpusq; aſsiduo euacuatur, viciſsimq; homo ſemper indiget cibo & potu, ſtatim poſtquam aluum & veſicam exonerauit pro proportione eorũ quæ excernuntur, idq; in multa quantitate quo confortetur natura, propterea quod inſufficiẽs humor in corpore relinquatur. Sed quicquid eſt humoris, id cũ ſtercore aut ſequẽti, aut eodẽ ſtatĩ die eiiciatur. Quin & ſi comedat & non euacuetur, etiã homo debilis erit, eo qđ humor nõ poteſt ĩ tãtũ inſpiſſari vt excernatur, cũ videlicet nõ ſufficiens humor reliquitur, quãdo vero excremẽta reiicimus validiores ſumus. Quin & per biduũ & viuere & negociis præeſſe poſſumus, etiãſi nihil interim comedamus, neque prorſus debilitamur

tali ſpacio temporis ab iſta abſtinentia, humor enim qui in corpore relinquitur robur ſuppeditat. Hæc dixi, vt oſtenderem, quomodo & quibus de cauſis, non eſſet poſsibile, vt humor intra corpus receptus, eodem ſtatim die aut etiam ſequenti exeat. Dico etiã quod quando humor vltra triduum manet in corpore, aut etiã alius inſuper accedat, ita vt propter repletionem venæ calefiant ac attollantur, tum homini malũ quoddam aut magnum aut paruum ſignificetur, ac in hyeme quidem minus ac magis lente, in æſtate vero maius & acutius. Iã dixi quæ accidant, ſi quã do humor in corpore manet. Si vero cibos ipſos corpus eiiciat, certum eſt corpus nõ frui humore pro vt oportet, ideoq; tum homines manent graciles & imbecilles. Sed cũ cibus & potus morã in corpore trahunt, quã diu manent, tam diu corpus iiſdẽ ſenſim fruitur, trahens à ventriculo donec repleatur.

Nunc iterum dixi, quam ob cauſam cibi non quotidie excernantur. Quod ſi etiam cibi diutius quam par eſt in ventriculo manſerint, aliaq; inſuper inciderint, corpus plus iuſto repletur, cumq; venæ propter illam plenitudi-

tudinem comprimuntur, corpus incaleſcit ac laborat eſtate quidem citius, hyeme vero tardius. In æſtate namq; aër hominem ambiens eſt calidior, ideoq; calidiorem ſpiritum corpus in ſe recipit. Iam vero ſi calido prius exiſtente ventriculo, etiam ſpiritus iuſto calidior hominis corpus ingrediatur, non mirũ eſt hominẽ inde febricitare, in hyeme vero vbi ſpiritum frigidum attrahimus, multo facilius ferre poſſumus repletionem etiãſi corpus parum per excrementa emittat. His oſtẽdi quæ ſoleant accidere quando cibi longiore tẽpore manent in vẽtriculo, & obiter indicaui quę ſit differentia morborum, qui generantur ab humore & cibo, ſiue diutius quam oporteat, retineantur, ſiue etiam citius quam deceat eiiciantur. Dicam etiam de his copiouſſuo tẽpore, nunc vero quia de ſanitate dicturus ſũ, recurrã ad ea quæ paulo ante à me dicta ſunt quod videlicet corpus hominis à cibo & potu humorem hauriat, quodq; ratione prius dicta cibus & humor iſte excernantur homini ſano, quando vero plus humoris excernitur, quam per cibum & potum accedit, homo extenuatur. Plus autem excernitur, quam accedat

Quo pacto morbi ac præsertim febres accidant.

cedat corpori, propterea. Cum homo degit in quiete, neq; corp⁹ exercet, statim mali quid dam in corpore colligitur, sed propter reliquam firmam ac prosperam valetudinẽ, malum non multum se exerit. Malum vero illud est eiusmodi. Si ex quatuor illis humoribus vnus paulo plus abundauerit, corpus per quietem incalescit, ita vt non multũ exagitetur, sed est quædam colliquatio in vẽtriculo, quæ homini cibum ingratum efficit. Si vero humor alius supra alium accedat, homini inde febris accidit. Verum de hoc paulo post expressius differam. Fit etiam nonnũquam, vt etiamsi quis cibum non fastidit, nihilominus extenuetur cuiuis rei eadem causa est. Hęc cũ accidunt, plus humoris excernitur, quam in corpore digeratur, ac propterea ille quidem, qui quiescit attenuatur, qui vero corpora exercent, eadem simul clefaciunt, corpore ita à labore calfacto, humor in ipso diffunditur, fitq; morbus exiguus, de humore tandem id quod nullius pretii relinquitur, id vel in ventriculũ vel in vesicam defluit ac expellitur, partim etiam exhalat per raritatem quæ est in interioribus corporis partibus, ac si quid

adhuc

adhuc relinquitur,id in ſudorem conuerſum per corpus euaporat.Ita etiam exercitia iuuenum idem quod labor præſtant. Fieri itaque poteſt,vt etiamſi humor qui corpori accedit, non ſit minor eo qui exierat, inſuperq; ſemper aliquid ex potu & aliud quiddam ex cibis accedat,nihilominus homo propter cauſas iam dictas attenuetur . Minus vero accedit,ſi homo nihil comedere poteſt.Ita etiá ſi addideris laborẽ ſupra laborẽ & exercitiũ,ſupra aliud exercitiũ,ſẽp alia aliis pauciora redditur.Accidit aũt bonus corporis habitus beneficio ciborũ ꝓpterea . Quãdo humor ſuo tẽpore arefactus in prima defatigatione exit, tumq; qui prior inſequitur, altero eſt copioſioſior,ita vt aliũ multo ſuperet ac vincat,plethora vocatur. Quod ſi à multis valde vincatur,febris inde accenditur,ſi vero à paucis ſuperetur,parum incaleſcit.corpus enim illo pacto refici poteſt,ſi copioſiore humiditate quo febrem reſtinguat,abundauerit , caleſit enim corpus ab igne.Si tum materia quæ moleſtat exigua fuerit,tertio die remittit eodem ſemper modo,duobus vero diebus continuo durat,ſi vero materia fuerit copioſa & multa,de

ſinit in quinto die, ac quatuor continuo perſeuerat certa ratione. Hoc pacto certis diebus morbi iudicantur. Quod ſi febris in diebus illis imparibus remittat, homo aut reualeſcit aut moritur, quamobrem vero id ita fiat, paulo poſt exponam. Nunc vero oſtendã quamobrem febres remittant. Et dico quod quando calor corpus hominis occupat, neceſſe eſt humorem peccantem, aut in tertio aut aliquo alio impari die extra corpus exire, propter cauſam prius dictam, neque enim exit prius quam alius benignus humor ex vẽ triculo acceſſerit. Secundo enim & tertio die corpus ad ſe trahit ex ventriculo, id quod primo die in ſe receperat, niſi ventriculus vrgeatur, ita vt alium inſuper humorẽ cogatur vincere, id quod plurimum hominem lædit.

Qua ratiõe febres remittant.

Quando febris remittit in die tertia, eodem plane modo (vt in vno & eodem die) remittit, ſicut diximus, atq; ita fit vt febris in corpore accẽſa in tertio die deſinat, dico etiã quod quando in quinto aut ſeptimo aut nono die remittit, eadem omnino ratione id fiat, ſicut in tertiana. Siquidem nutrimentũ caloris venit per loca paulo ante dicta, quando vero copia

pia humoris vincit tum homo à febre libera tur. Remittit etiã febris in diebus imparibus, eo quod in diebus quidem paribus corpus ex ventriculo attrahat, ſed in imparibus remittat ſuperflua in ventriculum, quæ ipſe dum homo proſpera valetudine vtitur expellit. *Quamobrẽ febres in diebus imparibus iudicatur.*

Propter hanc neceſsitatem morbi in diebus imparibus iudicantur, & eodem pacto homo febricitans ſanus euadit. Dico etiam ægros in diebus illis imparibus propter eandem cauſam idq; certa quadam ratione & ordine obſeruatis periclitari. homo enim dum febricitat, omnino perturbatur, cuius rei ſignum eſt, quod horror alias atq; alias corpus concutit, id quod non ita accideret, niſi humor perturbaretur, atq; ab eodem nunc parũ, nunc plus excerneretur, aliusq; alium ſuperaret. Maxima autem fit humorum perturbatio in diebus illis imparibus, ſi quando quis ægrotat, quin & horror maximus tum percipitur. Id quod fit iſto pacto. Aliquid vicioſi humoris à nouo illo ſuperaduenıente ſuperatum ex corpore expellitur, idq; in ventrem incidit, qui ab eodem calefit, eo quod plus humoris, quam prius, in ſe contineat, idque fit maxime

in crisi morbi. Quod si corpus paulatim in ventriculum dimittat, parũ quiddam humoris peccantis, ventriculus calorem istum negligit, corpusq; in crisi prævalet ac vincit, ita vt homo pristinæ valetudini restituatur, post quam iam humor peccans excretus & alimẽtum febris resolutum fuerit. Postquam itaq; sanitas prævaluerit, patiens sanus euadit eodem plane modo & propter easdem causas, de quibus diximus. Nunc dicam quamobrem moriantur ægri in diebus imparibus. Dico itaq; Si humor peccans copiosus in corpore extiterit, corpus supra modum perturbatur. Si idem humor subito & cum magno impetu in ventrem inciderit, ita vt calorem istum reiicere non possit, tum totum corpus eodem calore participat, sequiturq; pulsus inæqualitas. Cumq; corpus propter imbecillitatem virium (quæ tum humorum omniũ corruptionem sequitur) non potest aërem attrahere (quo refrigerentur ea quæ sunt in ventriculo) fit vt totum humidum viuificum seu radicale exhalet, atq; ita homo moriatur, neque enim vincit aliquis humor benignus, sed omnis ille benignus humor à putrefacto &

cor-

corrupto in altũ tollitur, illicq; à calore per vaporem consumitur, atq; ita in diebus impa ribus maximi dolores accidunt, idque quiuis nouit, quod vero humores in illis ipsis diebus turbentur, signum illud est, quod quicunque febre continua laborant, si in diebus paribus sumunt pharmaca, nunquam purgantur valde: quibus vero in diebus imparibus medicina fortior datur, hi semper purgantur, multi etiam tum vsq; adeo supra modum purgantur vt propterea moriantur. Et antiqui quidem medici maxime in hoc errabant, quod in diebus imparibus exhiberent pharmaca, multos enim interficiebant, causam hanc nõ intelligentes, humor enim qui est in corpore ægroti maxime in diebus non paribus commouetur, eo quod totum corpus tum succum in ventriculum demittat. Iam si quis iam perturbatum corpus pharmaco iniiciendo magis perturbet, non mirum, si inde homo pereat. Quin & vlcera dum curari incipiunt, diebus imparibus quã maxime inflãmantur, cũ enim humor turbatur, perq; oẽs venas trã seat, verisimile ẽ quãdo humorũ pturbatio ad venas *De vlceribus.*

venas vlceris peruenit eaſdem impleri, ſi tũ vlcus ita curatur, vt pus, in perturbatione illa ab humido vlcus ipſum ingrediente compul ſum, exitum habeat, vlcus hoc pacto expurgatur. quod ſi vero ita curatur, vt pus non habeat exitum, illud ipſum cum humore inſuper accedente manet, dolorem q; excitat, attollendo carnem vlceri circumpoſitam, inde etiam fit, quod ſi vlcus in cruribus fuerit, etiã illæ venæ attollantur quæ ſunt in corporis partibus, quibus crura cum reliquo corpore cohærent, ſi vero fuerit in manibus etiam illæ venæ quæ inde ad reliquum c rpus pertin gunt attolluntur, tandem q; inde bubones fiunt. Quicunq; vero hominum in febrem incidunt, nullam aliam iſtius mali cauſam habentes, his febris ab immoderata plenitudine accidit. venæ enim repletæ dolorem & calorem vlceri adferunt, quod excalfactum etiam reliquum corpus calfacit. Atq; ita quidem in vlcera caliditas peruenit. calefit enim tã corpus quam vlcera ab illa humorum perturba tione, id quod & defatigatio præſtat. Vlcera vero † tumorem deponunt aut in die quinta, idq; ſecundum imparem iſtorum dierum nu-

† ἀφλε γμαίνει.

me-

merum, aut pro vt vlcera ſunt magna, aliquã do in tertio, quinto, ſeptimo, nono, aut etiam vndecimo die, deinde finito primo periodo, principium ſecundi rurſus die ab hinc tertio (qui à primo eſt decimus quart⁹) ĩcipit, maxima tamẽ vlcera in decimo quarto die tumorẽ deponunt. Atq; ita ratio teſtatur, morbos in diebus imparibus iudicari, ideo quod humiditas in ſano quidem corpore tertio quoquo die exeat, ſtercus vero in ſecundo. Iſta itaque quæ in die tertio accidere declarauimus, teſtimonium perhibent, quod etiam reliqua ſint vera, ita nunc finem huic ſermoni imponam. Iam vero planius dicam, quamobrem homines ægrotent, ſimul etiam eodẽ ſermone exponam, quæ ſint principia morborum, qualiáq; vnumquodq; iſtorum efficiat. Dico itaq; Quando cibi iam cocti longiore tẽpore quã par eſt in corpore manent, homóq; ab iis nõ purgatur, quin & alii cibi ſuperincidant, corpus repletum ab humore tam antiquo quam nouo calfit, indeq; febris homini accidit, febris tamen iſta non eſt periculoſa, neq; fortis, tantum enim opus eſt adæquatione humoris, qui nos tantum propter copiam paulo plus lædit,

Quamobrẽ homines ægrotent: itẽ quæ & quot ſint principia morborum ac primum quid præſtet plethora cum nõ expurgatur.

lædit, quod ſi ita fuerit, ac homo ſit valde robuſtus, commodaq; adhibeat remedia, ſanitatem recipit. Et quamuis vnicus iſte generetur morbus à quouis humore, ſigna tamen ſeptē habet. Primum adeſt tuſsis lenta, deinde ſicca exiſtens, venter indureſcit, propter retenta excrementa, caput aggrauatur, vomit, febricitat, vrina deprauata redditur, hæc ſunt morbi iſtius à quouis humore generati ſigna ſeptem. Quod ſi alui excrementis retentis aliquis aliorum humorum vincat, optime de homine agetur. Quod ſi quis in febre poſt abceſſum humoris factum, non applicet conuenientia, tantum de morbo remanebit, quantum humor iſte alios ſuperauerit, id quod fit iſto modo. Sanguine excalfacto, præcipue ab eo exhalat humor aquoſus, qui igni eſt maxime contrarius, ac relinquitur id quod eſt pingue ac leue, idq; eſt de cholerica materia, & igni quam maxime alimoniam ſuppeditat. Euaporatio autem dicta fit iſto pacto. Ac ſi quis in vas quoddam æneum aquam & oleū infundens, poſtea multis lignis incenſis vas illud ſuperponendo calfaciat, tum enim aqua plurimum diminuetur, eo quod ex vaſe exhalat,

halat : oleum vero parum admodum decreſcet, propterea quod aqua propter raritatem ab igne minimo negocio attenuatur, ac alleuigata exhalat, oleum vero cum ſit magis cõtiguum ac denſum, non poteſt eodem pacto attenuari & exhalare, eodem plane modo ſe res habet in homine. Aqua enim corpore calfacto exhalat: cholericus vero humor cũ ſit viſcoſus & denſus, non poteſt ſimiliter attenuatus exhalare, ſed idem ille humor attenuatus corpus magis calfacit. Maximũ enim & optimum nutrimentũ caloris eſt ipſa cholera, quę & ſi ipſa per corpus diſpergatur & infigatur, morbum de nouo corroborat. His oſtẽdi quid homo patiatur, niſi purgetur aut curetur. Quod ſi aliquando humor peccás, reliquos humores non ſuperet, cum tempore tamen aut ſubito aut paulatim accreſcat, reliquum totum corpus quamuis dolore vexetur, tamen propter vires corporis, malum hoc negligit, donec principiũ aliquod morbi accidat. Quod ſi humor quiſpiam plus iuſto abundet & homo non purgetur, morbus inde dicto modo generatur. Principia itaq; à quibus morbi proueniunt ſunt tria. *Tria morborũ principia.*

Ac primum quidem quæ & qualia in corpo re efficiat,iam dixi, cũ oſtendi quo pacto & propter quid homo niſi purgetur, ægrotet. Secundum eſt, ſi inconueniens quoddam in cœlo accidat,quod ſit contra commodã viuendi rationem. Tertium eſt,ſi quid incidat violentum. voco autem violentum, caſum, vulnus,percuſsionem,defatigationem, & ſi quid his ſimile exiſtit. Horum principiorũ omnium maximum eſt,vis ſeu violentia, ſi magna fuerit,ſi vero parua,non præbet magnum principium. Secundum inter principia locum tenet, ſi homo non purgatus fuerit. Tertium eſt in ordine, ſi incõmoda quædam ê cœlo cauſam ducentia ſanitati noſtræ obſint. Horum principiorum rationem habebimus, vnumquodq; enim iſtorum, talia præſtat in corpore,qualia nunc dicam. Cum quis vulneratus fuerit, certum eſt carnẽ eſſe diſſectam,& vulnus accidiſſe, id quod tum morbum eſſe dico. Sed ſi contuſio accidat aut ex percuſsione,aut caſu, aut ſimili quodam affectu,tumor generatur. Sanguis enim à violentia illa calfactus,accurſum venis vicinis patefacit:cum vero ſanguis in tanta copia

pia affluens non habet exitum, ibidem infigitur atq; in tumorem conuertitur, tamq; diu ibi manet, donec euacuetur, non ſecus atque de illis quatuor in corpore mẽbris diximus, aut per ipſum œdema cum maturum rumpitur, aut per manus chirurgi, Quod ſi ſanguini non patefiat exitus, fieri poteſt vt in pus conuertatur, aut ſecus. Quin & defatigatio ipſa ſimile quiddam præſtat. quando enim homines defatigantur, quando ſanguis ipſe plurimum defatigatus fuerit, tum conſiſtit, calefit ac laborem concitat, quod ſi patiens laborem iſtum vincat, cito tamen alia defatigatio accedat, venterq; & veſica plenitudinẽ illam non expellant, febris inde accidit, ſi vero humor peccans cum aliis humoribus aſſimiliter, non accidit febris. Sed ſi in defatigatione illa copia iſtius humoris in corpore permaneat, eadem vincit. Iam dixi de vi ſiue violentia quid ea in corpore efficiat. Atq; iſta quidem duo principia violentia ſcilicet, & plethora cum nõ expurgatur corpora calfaciunt. Incommoditas autem è cœlo homini accidens, vincit aliquem humorẽ, eumq; calfacit tanquam cauſa morbi, aliquando etiam

prius refrigerat. Dicá autem prius quomodo calfaciat,& dico. Quod quãdo in corpore continetur vicioſus quidam humor,de quibus ante dictum eſt, inſuperq; ex cœlo accedat quod corpus lædat,tum homo calefit,ſimulq; omnes humores in corpore calfacti turbantur,id quod fit vi. Quod ſi vero homo purgetur,perturbato illo humore expurgatur hoc quod erat ſuperfluum. Videturq; mihi res maximam habere ſimilitudinẽ cum eo quod Scythę ex lacte æquino faciũt,poſt quam enim lac illud infuderunt in ligna excauata,idem commouent,lac vero perturbatum ſpumam efficit ac ſeparatur, cuius pinguior quidem pars quam butyrũ nominant in ſummitate tanquam leuior exiſtens conſiſtit,grauior autem pars & craſsior in fundo manet,quam ſeparantes exiccant,atq; vbi cõgelata & exiccata fuerit †hippacen nominat ſerum vero lactis in medio manet. Ita etiá in homine accidit. nam perturbato humore ab aliquo dictorum principiorum, quicquid in corpore eſt humoris à ſe inuicem ſeparatur, ac in ſummo quidem cholera conſiſtit, tanquã res leuiſsima,ſecundo loco ſanguis, tertio

†ἵππάκην. *æqueus equinus.*

tio phlegma,omnium vero humorū graviſſimum quiddam eſt hydrops. His ita ſe habentibus,id quod in morbo præcipue abundat,ſtatim in principio perturbationis ad eū locum confluit,in quo quamplurimū retineri poteſt,cumq; in perturbatione illa viæ aperiantur,humor iſte ſeparatus voluitur & corpus calfacit,aut etiam fixus alicubi in corpore cum aliquo alio humore qui quod in eodē loco ante conſiterat cum eo miſcetur dolorem & calorem excitat,atq; illud totum calfactum, ſimul totum reliquum corpus calfacit,atq; inde febris generatur,fitq; febris maxime à cholera,phlegmate & ſanguine. iſta enim ſunt calidiora, ac pro vt aliquis iſtorū humorum cum abundat in corpore,certum quendam locum occupat, inde morbus cognomen accipit. Ab hydrope vero nō generatur febris valde fortis,neq; diuturna, neq; enim is igni commodum alimentū præbet, atque hæc quidem de his diximus. Sed ante perturbationē humor abundans, non habet certū locū in quē ſe conferat, ſed mixtus cū alio humore,tantūmodo nunc ſurſum,nunc deor-

deorſum voluitur, omnia enim tum adhuc plena exiſtunt, in perturbatione vero quædam euacuantur, & euacuantur quidem alia plus aliis, id vero quod eſt cæteris copioſius in corpore certum locum occupat, atque id quidem quod alienum eſt, non commiſcetur alteri humori, ſi iam infixus fuerit, prius quã ſuis facultatibus aſsimuletur. Atq; illud ipſũ aſsimilari dicitur, quod à reliquo humore ad morbum confert, prius quã pars illa corporis qualicunq; tandem euacuatione purgata fuerit. Si itaq; materia morbi copioſa fuerit, attrahit atq; in morbum aſſumit, etiam aliũ humorem prius ſanum exiſtentem, & moritur homo iſto pacto. Quando morbus nõ habet nutrimentũ, ab humore illo qui in particula dolente continetur, attrahitur ac conſumitur primum quidem quod prope admodũ conſiſtit, ſecundo conſumit etiã id quod eſt remotius donec nullũ prorſus in corpore nutrimentũ relinquatur: eſt vero corpori noſtro nutrimentũ leue illud humidũ. Quemadmodũ igitur ſi calor in corpore accidat, neceſſe eſt primum paruam quandã adeſſe putrefactionẽ, vbi vero ea amplius non ſufficien-

cientẽ alimoniã habet, à corpore ſano à partibus vicinis incipiendo carnem ipſam depaſcit, donec omnia in humorem putridũ degenerent, ita etiam morbus poſtquam in ipſa in qua continetur parte quicquid erat in ſui alimoniam tranſtulerit, poſtea pergit incipiendo à vicinioribus particulis, ac inficit omnia, donec nullus humor ſanus in corpore relinquatur, quod cum fit homo moritur. Præterea etiam in perturbatione ſi humor ſpacioſiorem quendã & amplum locum occupat, nec tenaciter infigitur, ſed tantũ volutatur, nunquam alteri humori commiſcetur, ſed in morbũ tranſit niſi expurgetur, deinde venæ implentur, venæ nimiũ impletæ nihil ex ſeſe remittunt, priuſquã viæ illis aperiantur, non ſecus ac ſi quis fortiter percutiatur, ſanguis ſub ipſa plaga concurrit, eo quod venæ in ipſa percuſsione fuerant inanitæ, poſtquã vero carnes in modum ſpongiæ repletæ fuerint, non amplius quicquam emittunt, ſed in ſeſe continent, donec ex aliqua ſui parte euacuentur, ſanguis enim in vnum collectus vias intercipit. Quemadmodum ſi quis† lecythum coreaceum anguſti orificii oleo plenũ, recta

† λήκυθος. *uas oleariũ & in quo unguẽta reconduntur.*

recta in orificium inuertat, hoc facto nequaquam poterit inde oleũ effluere. Oleũ enim copioſum quod ſuperimminet, viã obſtruit, ſi vero quis lecythum illum parum inclinauerit, illico obſtructio illa orificii reſoluetur, indeq; oleum effluet, idem hoc faciet aqua ſupra menſam poſita. Ita etiam cum copia humoris propter perturbationem locum aliquem occupat ac venas implet, humor ex venis illis non diſcedit, priuſquam locus iſte vacuus fuerit, & morbus talem humorẽ pro ſui nutrimento abſumpſerit. Atq; hæc quidẽ dicta ſunt de his, cum quid in corpore fuerit, quod morbum generet, nec non de aliis quæ implent, tandem etiam de principiis quo pacto mediante humore ex quo morbus generatur corpus calfaciunt & perturbant. Nunc dicam quid efficiant mala quæ ex cœlo corpori noſtro accidunt, ſi quando humorẽ in corporibus noſtris contentum vincunt. Dico itaq; humoris in corpore hominis partẽ contrahi & inſpiſſari donec iterum in morbum conſumatur, partem vero diffundi atq; excerni, cuius rei ſimilitudinem in lacte habemus: nam ſi quis coagulũ in lac coniiciat, lac

Incommoda ex cœlo.

lac refrigeratum ac inſpiſſatum in vnũ concreſcit, ac circum partem illam lactis inſpiſſatam ſerum exiſtit, ita etiam in corpore humor à morbo refrigeratus concreſcit & inſpiſſatur, circa quem humorem aqueum, etiã alius humor, pro vt magis in corpore continetur, circumſiſtit, qui ſi in ventriculum deſcenderit, perturbat excrementa & rugitum in inteſtinis excitat, tandemq; inde exit nullum magnum detrimentum excitans. Si vero non perueniat in ventriculum, alicubi in corpore conſiſtit, vbi maior eſt capacitas, voluitur itaq; quærens ſibi locum: de hydrope itaque id quod poſt concreſcentiam iam dictã, ſeparatur, (ideo quod frigidiſsimum & grauiſsimum in corpore exiſtat) deorſum deſcẽdit, ac circum oſſa & neruos tamdiu voluitur, donec corpus ad inflammationẽ perducat, atq; ita hydrops humorẽ talem efficiens quam maxime circa neruos & ſſa conſiſtit. Oſſeæ enim corporis partes, quam maxime in homine rigent, ac pili in rectũ eriguntur, epidermide magis quã ante in ſe cõtracta & exiccata, propterea quod humor iſte aqueus inde diſcedat, atque oſsibus circumuoluatur,

ita fit vt partes illæ in quibus ante erat humor, nunc omni ſucco careant, atq; inde rigor generetur. Alius vero humor, qui æqualiter concreuit, per totum corpus diſpergitur, qui ſi paulo plus abundauerit interdū vētriculum occupat, quod ſi tum humor qui moleſtat exiguus fuerit, aliquando ita in ventriculum deſcendit vt non magnū inde proueniat incommodum, aliquando febrē prorſus non adfert, aliquando exiguam & parum lædentem, vtpote cum humor peccans cum ſtercore exeat, Sed ſi vētriculus à vicioſo humore multum repletus fuerit, periculum eſt ne morbus quidē inde proueniat, cum videlicet humor peccās pleurę vel cordi, vel aliubi impactus, tandē calfiat ac perturbetur. In quibus vero aqua à calore non multum ſuperatur, eo quod prope oſſa & medullam conſiſtat, in his calor paulatim creſcit, ac primū in loco affecto conſiſtit, deinde ad vicina loca penetrat exindéque ſemper vltra progreditur donec ad ventriculum perueniat, qui cum calidus exiſtit, tum & ſua natura propria & propter humorem peccantem magis incaleſcit, humor craſſus calfactus diffundi-

tur

tur & humori vicioſo permiſcetur, tandem dum rigor accidit corpus propter humoris in interioribus concreſcentiam inanitur. Febris ergo eiuſmodi ita fit, quod vicioſus humor in aliquo loco impactus, à corpore calfacto, calorem concipiat poſtquam & humor peccans & ventriculus eſt excalfactus, humorq; aqueus victus, atque ita calor poſt frigus ſequitur, ſicubi copia humoris impacta fuerit. Sin vero voluatur ita fit. Poſt frigus calor circumambulat circum humorem peccantem, idque maxime circum ventriculum, nunc ſupra nunc infra, vbi videlicet eſt maxima capacitas, dumq; ita volutatur calfacit partes vicinas, inteſtina & ea quæ ſunt prope ventriculum, quin & alius humor diffuſus incaleſcit ac cum hydrope commiſcetur. Ita calor ſequitur poſt rigorem. Humor etiam peccans cum voluitur, in aliqua tandem corporis parte conſiſtit. His oſtendi quo modo rigor corpus lædens fiat, & quando, quomodo, quibuſque de cauſis febris, rigorem inſequatur. Quin & quæ ſint morborum principia & qualem morbum vnumquodque ipſorum producat. Similiter dictum eſt

quare morbi in diebus non paribus iudicentur. Item propter quæ homines ſani conſeruentur, & propter quæ in morbos incidant, nec non quomodo cholera & phlegma creſcant & diminuantur: tandem multa alia oſtendi, quæ in hominis natura exiſtunt, quæ omnia ſermo iã abſolutus complectitur, quibus nunc finem imponimus. Nunc dicam de latis tineis ſeu lumbricis. Dico autẽ illos generari in infante adhuc in vtero matris exiſtente, neq; enim (poſtquã ſemel fœtus ex vtero matris egreſſus fuerit.) ſtercus tamdiu in ventriculo manet, vt eo putrefacto & retento animal eiuſmodi magnitudinis generari poſsit. Quotidie enim homo, quamdiu commoda valetudine fruitur, excernit ſtercus putridum pridie collectũ, neq; tamen animal illud generatur, etiamſi quis multorum dierũ ſpacio alui excrementa nõ reiiciat. Sed plurima eiuſmodi animalia generãtur fœtu adhuc in matrice exiſtente hoc pacto. Quando ex lacte & ſanguine putrefacto copioſo & dulci exiſtente coagulum feruens deſcendit, tum inde animal generatur, & eodem plane modo rotundi lumbrices fiunt.

unt. Hoc ita ſe habere illud eſt nobis iudicio, quod mulieres ſtatim iam natis infantibus, eiuſmodi pharmaca quędã in os inſerunt, per quæ ſtercus ipſum (aluo videlicet dilatata tã tum ac non aduſta) excernatur: his aſſumptis multi infantium ſtatim cum primo ſtercore tineas tam latas quam rotundas reiiciunt, quæ ſi non fuerint excretę ſed in inteſtinis remanſerint, rotundæ quidem tineæ alias pariunt, latæ vero minime: parere autem illas dicunt propterea, quod homines interdum cũ ſtercore reiiciunt tineas latas figura ſeminis cucumeris, quas quidam dicunt eſſe proles tinearum, id quod mihi ſecus videtur, neque enim ab vno animali tot de nouo generantur, neq; etiam in inteſtinis tanta eſt latitudo, vt alere partum poſsit, ſed (meo iudicio) creſcẽte puero, creſcit etiam in inteſtino lũbricus ab his, quæ in ventriculum ingrediuntur, donec ſua magnitudiue impleat capacitatem inteſtini, id quod quibuſdam accidit in ipſa pubertate, aliis poſtmodum, aliis item paulo ante: cumq; iam æqualis inteſtino fuerit, adhuc creſcit, tandem cum valde magnus euaſerit, per aluum cum excrementis excernitur, ma-

gnitudine ſeminis cucumeris, ſæpe etiã maiori. Aliquibus etiam peregrinantibus aut alioqui defatigatis, poſtquam ventriculus incaluit, infra deſcendit, atq; extra inteſtinum rectum in quo nutritus fuerat, dependet, tandéq; aut omnino excernitur aut introrecedit. Quod vero res ita ſe habeat vt ego dico etiã illud nobis indicio eſt. Si quis hominem à tineis curare voluerit, dederitq; ei pharmacũ vel potionem, iſq; forte bene ſe habeat, ac tineam in gyrum redactam excernat, patiens curatur: ſi vero poſt medicinam aſſumptã, tinea cito exeat, déque illa partes longitudine duorum aut trium cubitorum aut eo plus etiam ruptæ reiiciantur, longo tempore poſt, ſigna illa in excrementis non apparent, cum tempore tamen iterum creſcunt. Iſta teſtantur tineam non parere, ſed diſrumpi, quæ partes ruptæ figura referunt abraſiones albas inteſtinorum, id quod etiam indicant excrementa illa quæ alio atq; alio tempore reiiciuntur ſemen cucumeris præ ſe ferentia, cumq; homo eſt ieiunus tinea interdum ad epar aſſurgit, doloremq; excitat, interdũ etiam cum ita ad epar impetum facit, ex ore ſaliua

hiua effluit interdum non. Quibuſdam etiam cum impetuoſe ad epar prorumpit, vocem ipſam intercipit, ſimúlque ſputum copioſum cum impetu ex ore fluit, ſed paulo poſt vocem recipit ac rugitus quamplurimi in ventriculo accidunt, aliquando etiam dolor ad metaphrenũ vſq; peruenit ac iſthic figitur. Atque hęc quidem ſigna indicant, quod lata ſit tinea. Quin etiam illud verum eſt, quod qui talem beſtiolam habet, ſemper quidem vexetur, nunquam tamen viribus valde deſtituatur, ſed ſi ſemel in infirmitatem incidit, ægre valetudini priſtinę reſtituitur. tinea enim illa ſumit aliquid de his quæ in ventriculum ingrediuntur, quod ſi homo talia patiens certa ratione curetur, ſanus euadit, ſi eius curam & rationem non habuerint, ſua ſponte non liberatur, ac de morte quidem non eſt periculum, ſed ita tamen conſeneſcit. Hæc dixi de tinea vnde generetur, & de ſignis morbi huius.

De calculo.

PRincipium quidẽ huius morbi eſt à lacte, cum

vtruli in generis ge-
neratu materiales musa

cum puer lac impurum ſugit, lac autem impurum generatur, quando nutrix vtitur cibo & potu impuro & phlegmatico, omnia enim quæ in ventriculum ingrediuntur, lactis ſubſtantiam intrant. Iam etiam iſta vera ſunt. Quando nutrix non fuerit ſana, ſed abũdet vel cholera vel melãcholia vel ſanguine aut phlegmate, malum lac puero generatur, vẽtriculus enim corpori communicat, ac plurimum quidem ad lactis conſtitutionem ingreditur, quodcunq; in corpore abundauerit. Et infans quando à nutrice ſugit lac non purũ, ſed cholericum, tum vt dixi laborat ac debilitatur, ac quamdiu ſugit lac impurum & inſanum tamdiu infans dolet. Quandoq; etiã ſugit puer lac non purum, ſed vel terreſtre vel phlegmaticum, puer enim habet venas, quæ de ventriculo ad veſicam tendunt, latas, intenſas ac attrahentes. Deſcenditq; à nutrice in ventriculum pueri talis potus, ſiue tale lac, quale à ventriculo nutricis attraxerit, ac omnino eiuſmodi, cuiuſmodi venæ in ventriculum pueri poſſunt detrudere, quod ſi quid in lacte fuerit impurum, id attractum, in veſica lapis fit, eodem plane modo, quo & aqua immun-

immunda in calice aut vaſe quodam æneo agitata, poſtquam iterum conſtiterit, multũ fecis in medio fundi oſtendit: ita etiam in veſica vrina impura cum non emingitur, ſed in cauitatibus continetur, aut etiam præ nimio dolore nõ trãſit vias vrinarias, à crudo phlegmate cõgelatur. Phlegma enim commixtũ fecibus tanquam gluten fit, ac primum quidẽ tanquam ros quidam generatur, poſtea temporis proceſſu in arenulas tranſit, atq; ita augetur. Ac quod humidius quidem in conglutinatione exiſtit, id emingitur, feces vero quę in fundo ſubſiſtunt conſolidantur ac in lapidis formam degenerant. Nõ ſecus atq; ex lapidibus & terra combuſtis ferrum generatur nam cum primum in ignem coniiciuntur, lapides & terra ad ſe inuicem concreſcunt, mediante ſcoria: ſi vero ſecundo aut tertio in ignem conieceris, ſcoria ſeparata à ferro exit, atq; id ita factum manifeſte videre licet. Ferrum autem manet in igne ac concreſcit, conſolidatur atq; inſpiſſatur, eodem modo etiã de fece (poſtquam iã conglutinatio facta eſt) id quod colliquatum eſt emingitur. ipſa autẽ fex in ſeſe coit, conſolidatur ac condenſatur,

ſicut ferrum, tandem conſolidata ac concreta, nunc ſurſum nunc deorſum voluitur, atq; veſicam pungendo dolorem excitat: quin & dum fortiter veſicam ſcindit ac vulnerat, partes aliquas ab eadē aufert. Quando vero plus arenoſę materię colligitur quam excernitur, lapis concreſcit, atque hoc pacto fit à lacte in veſicam deſcendente. Interdum etiam fit calculus homine ipſo iam in pueritia aut aliqua alia ætate conſtituto, tumq; interdum dū cupit mingere, ſubito viæ vrinarię intercipiuntur. Quod ſi puero iam adulto lapis generetur propter comeſtionem rerum terreſtrium dolor eum non infeſtat, niſi poſtquā tales cibos aſſumpſerit, atq; hęc quidem de his dicta ſufficiant. Signa vero morbus iſte quinque habet. Primo, cum vult mingere dolet. Secundo, vrina paulatim deſtillat tanquam ſtrāguria laborantibus. Tertio, vrina eſt ſanguinolenta, nimirum ideo quod veſica à calculo vulneretur. Quarto, veſica inflammationem patitur, & quamuis id ſit obſcurum tamen hoc indicat ſumma pars præputii. Quinto, interdum mingit arenoſa idq; propter cauſas à me dictas. aliquando etiam emingit lapides,

des, duos vel plures ex quibus aliqui sunt partui, qui omnes eodem modo generantur, quo vnum generari diximus. Fiunt tamen duo lapides etiam isto modo. Quando lapis vnus concretus sua grauitate ad fundum vesicæ tendit, separatur à reliquis arenulis, tumq; si adhuc plures arenulæ accedant, & lapis eas propter grauitatem ac magnitudinem qua præditus est, ad se non recipiat, fit vt duo lapides fiant. Fiunt etiam plures lapides plane eodem pacto, qui cum voluũtur ad se inuicem impingunt & abraduntur, tũq; arenulæ cum vrina exeunt, quamuis interdũ etiam arenulæ in vesicam descendant, & non concrescant. Sunt qui dicant potum in pulmonem descendere, atq; inde in reliquum corpus, qui quidem in eo decipiuntur, quod nunc dicam. Quod videlicet pulmo cauitatẽ habeat, & cum eo fistula pulmonis sit continua. Sed nisi pulmo ita cauus esset, & fistula cum eodem continuaretur, animalia vocem non emitterent. Sonũ etenim reddimus propterea quod pulmo concauus sit & fistulam habeat annexam: sonum vero reddunt articula-

Quod potus in uẽtri aliũ, & nõ in pulmonẽ descendat.

culatum labia & lingua, ac de his quidem satis dixi vbi de peripneumonia à me scriptũ est. Cum illis vero pugnabo qui dicunt potũ in pulmonem descendere. Atq; res quidẽ ita se habet. Potus in ventriculum descendit & ex eo in reliquum corpus distribuitur. Iam vero vt rectius quæ dico intelligatis, ipsa rerum experientia ostendam, potum non in pulmonem, sed in ventriculum descendere, idq; eo pacto. Quod si potus in pulmonem descenderet, sine dubio homo pulmone repleto, nõ facile respiraret, neq; resonaret: nihil enim esset quod resonaret in pulmone cum plenus existeret, atq; ista quidem est vna demonstratio. Secundo si potus in pulmonem descenderet, cibi sicci existentes non æqualiter coquerentur, id quod secundum est argumentum. Tertio cum bibimus pharmaca purgantia, eadem per ventriculum exeunt. Quin & quarta illa ratio vera est, quod quæcunq; sunt pharmaca purgantia siue per superiora siue per inferiora siue per vtraq;, oĩa valde adurunt, & quæ ex illis sunt fortiora, si forsan tenerã corporis partem attigerint, eandem vulnerant, mitiora vero cutem quam contingunt alleuigant,

gant, iam ſi pharmacorum iſtorum aliquod in pulmonem deſcẽderet, ſine dubio magnũ quoddam malum inferret, dum vel phlegma ſolum à capite defluens, eũdem in exiguo tẽporis ſpacio exulceret. eſt enim pulmo membrum delicatum & rarum, cumq; exulceratur homo propter multas cauſas male habet, vẽtriculus autem cum ſit membrum robuſtum, non ſecus atq; cutis à pharmaco non exulceratur. Nam in Lybia quidem quam plurimi cute beſtiarum pro veſtibus: ventriculis vero pro capſis vtuntur, eſt enim ventriculus res fortis. Quinto ſi homines vino rubro inebriati fuerint, per aluum ſimiliter rubicunda excernunt. Iſta per experientiam probantur. Sexto qui allium comederunt, aut aliquid aliud valde olens, vrinam idem illud redolentem reddunt. Atq; hactenus quidem dicta, re ipſa demonſtrantur, nihilominus etiam conſideranda ſunt, quæ nunc dicam. Si quis Cyceonem bibat, aut farinam coctam vel ſimile quiddam ſorbeat, idq; in pulmonem ingrederetur, homo ne minimo quidem temporis ſpacio viueret, poſtea quam cum vel minimũ quiddam phlegmatis vel in pulmonem vel

in eius fistulam peruenerit, subito frequens ac fortis tussis cum conuulsione accidant. Iam vero vt quam maxime viuat homo Cyceonē bibens & farinam coctam sorbendo assumēs, certe dum sorbitiones istæ coquerentur, videretur sequi in corpore maximi & vehementes calores cum labore maximo, non secus ac si rursus excerni deberent, si in pulmonem prius peruenirent. Istæ iam sunt septem demonstrationes. Adhæc lac ipsum quo nam pacto posset nutrire infantes, si in pulmonem descenderet? Atque ista quidem est alia demōstratio. Hæc non scripsissem, nisi multi omnino persuasum tenerent potum in pulmonem peruenire, & necesse est, vt quę hominibus firmiter sunt infixa, ea multis demonstrationibus refellantur, si quis auditorem à pristina opinione abducere, & suam illi persuadere cupiat. Ac propterea potus non in pulmonē sed in ventriculum peruenit, cui adhæret cōtinuo † stomachus semper patens ac hians, perq; eum idem potus descendit, stomachus etiam siue gula, fistulæ pulmonis non secus atque folium hederæ subiacet, quin & pharynx se non submitteret in deglutiendo potum

† σόμαχος .i. gula.

tum, ſi in ipſam potus deſcenderet, atque hęc quidem de his dicta ſint. Nam potus in ventriculum deſcendit, qui poſtquam repletus eſt, ſplen ab eo trahens in venas diſtribuit, nec non in epiploum ac reliqua membra inferiora, vt pote ſcrotum, crura & pedes, cumq; morbus acciderit, multum aquę per ventrem excernitur, quin & cum bibit homo ſemper aliquid de potu ad ſplenem peruenit, ita autē ſe res in iſto morbo habet, vt homo alias nō febricitet, niſi cum nimium ſiti vexetur. Tū enim ventriculus & veſica non iuſto modo excrementa emittunt, neq; homo commoda victus ratione vtitur. Splen vero morbo affectus, de potu ex ventriculo attrahit, cumq; iā morbus factus eſt, ſcrotum intumeſcit, clauiculæ, collum & pectus denudantur. nam morbus humorem in illis partibus contētum colliquefacit, inq; ventriculum deriuat, quin & omnia membra inferiora aqua replentur, vētriculus cibum non concoquens interdū valde conſtipatur, interdum fluit, veſica etiā non debito modo vrinam emittit, vt plurimū horror & tremor percipiūtur ī corpore, aliquādo etiam febris infeſtat, facies aliquibus inflatur aliqui-

Signa hydropis.

aliquibus non, quibuſdam etiam cũ morbus diu durat,tibiæ rumpuntur &inde aqua efflu it,accidunt vigiliæ,& infirmitas corporis,ma xime vero circa lumbos,quando paulo plus comedit aut bibit ſplen dolet & reſpiratio fit crebrior. Iſta ſunt ſigna hydropis, eſtq; morbus iſte circa ventriculum tantum,ſiue febris adſit,ſiue non,tumq; totus venter inferior fit magnus,crura inflantur ab aqua : ſuperiores corporis partes extenuantur. Quibus vero morbus iſte iam eſt factus familiaris,in his omnia iſta ſigna ſunt obſcuriora , & in cruribus aqua non generatur,quin & labores ſunt mitiores . Hydrops itaq; tantummodo circa ventriculum generatur propterea,quod cum ventriculus potu multũ fuerit plenus, & per aluum ad inferiora nihil expellatur , neceſſe eſt vt illud quidquid eſt in venis ventriculo vicinis hæreat,vtpote cum neq; tranſpirationem habeat,neq; per ſuperiora aut inferiora poſsit reiici,non ſecus ac ſi quis vas amplum anguſti orificii ſubito inuertat, ac poſtea ſenſim ab oſculo eius,operculum auferat, hoc facto nihil inde effluet,propterea quod non habeat euentationem ab aëre externo, & quod

ſpi-

ſpiritus qui intus continetur aquam quominus effluat intercipiat, ſed ſi quis vas paulatim inclinauerit, aut fundum eius perforet, cito ſpiritus è vaſe exibit: quo exeunte ſequetur aqua. Ita etiã in hydrope ſe res habet, quãdo enim in principio morbi ſiue per ſuperiora ſiue per inferiora reſpiratio pateat, tum aqua in crura & pedes deſcendit, quod ſi non accidat, ſolummodo circa ventriculum voluitur. Hactenus de his dictum ſit. Accidit etiã hydrops mulieribus in matrice, tumq; eadem ſigna in ventriculo, cruribus & aliis corporis partibus percipiuntur, dixi autẽ de hoc morbo in libris de morbis mulierũ. Hæ ſunt tres ſpecies hydropis, quæ omnes cito fiunt & cito augentur, ſunt autem periculoſiores, ſiquã do corpus ex alio morbo liquefactum, in talẽ tranſit tumq; ſi ſubito quem talis morbus inuadit, homo moritur, eo quod alio morbo præcedenti diu vexatus eſt, quod ſi aluus fluere incipiat, intelligens & loquens in continẽti moritur. Hæc dixi de hydrope vnde fiat, & quę ſigna habeat.

FINIS.

ERRATA.

Fol.2. *uer.5.quid* ἀχεᾳίᾳ. Fol.3. *uer.3.ſeu.* Fol.3. *uer.* 18. *dele à.* Fol.5. *uer.10. dyſenteria.* Fol 41 *uer.12.exiſtente.* Fol.58. *uer.3 non ſeas atq; poſt &c.* Fol.68 *uer.7.inſtillabimus.* Fol.69. *in margine* δ μεταξύ. Fol.70. *uer.20.capitis.* Fol.78. *uer.3. accipias.* Fol.80. *uer.1.faſcias.* Fol.80. *uer.* 19.*radicis.* Fol.89. *uer.25.conſtitutio.* Fol.107. *uer.12.fauum* Fol.108. *uer.3.balneum.* Fol.121. *uer.12.ingurgitet.* Fol.141. *uer.19.laſeris.* Fol 144. *uer.20.indicant.* Fol.152. *uer.18. angum & in ſequentibus.* Fol.159. *uer.25.lege,ſimulis humor, humorẽ ſibi ſimilẽ,eodẽq; mõ creſãt & alitur neq; qcq̃ eorũ quæ naſcantur alteri aſſimulatur niſi æqualem ac ſimilẽ humorẽ, &c.* Fol.184. *uer.13.factam.* Fol.191. *in margine.*λύκιθος. Fol.196. *uer.25.lumbrici.*
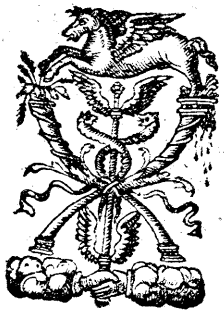
(001)